

Dolnośląski Barometr Planów i Aspiracji Młodzieży

(raport z badania za rok szkolny 2025/2026)

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Charakterystyka regionu	7
3. Informacja o badaniu	11
3.1. Etapy realizacji: pilotaż i badanie właściwe	11
3.2. Organizacja pola badawczego i rola szkół	13
3.3. Upowszechnianie danych z badania	15
4. Charakterystyka badanej grupy	16
4.1. Charakterystyka badanych	16
4.2. Charakterystyka badanych uczniów i uczennic w szkołach podstawowych	16
4.3. Charakterystyka badanych uczniów i uczennic w szkołach ponadpodstawowych ...	23
5. Aspiracje edukacyjne i plany zawodowe uczniów szkół podstawowych	30
5.1. Plany edukacyjne – wybór szkoły ponadpodstawowej	30
5.1.1. Ogólny obraz planów edukacyjnych w badanej grupie	30
5.1.2. Płeć uczniów a wybór szkoły	31
5.1.3. Miejsce zamieszkania a wybór szkoły	31
5.1.4. Wykształcenie ojca a wybór szkoły	32
5.1.5. Wykształcenie matki a wybór szkoły	34
5.1.6. Zróżnicowanie przestrzenne planów edukacyjnych	36
5.2. Aspiracje edukacyjne	38
5.2.1. Ogólny obraz aspiracji edukacyjnych w badanej grupie	38
5.2.2. Płeć uczniów a aspiracje edukacyjne	38
5.2.3. Miejsce zamieszkania a aspiracje edukacyjne	39
5.2.4. Wykształcenie ojca a aspiracje edukacyjne	41
5.2.5. Wykształcenie matki a aspiracji edukacyjnej	42
5.2.6. Zróżnicowanie przestrzenne aspiracji edukacyjnych	44
5.3. Wyobrażenia uczniów o branży ich przyszłej pracy zawodowej	47
5.4. Planowany przez uczniów charakter zatrudnienia	48
5.5. Deklarowana przez uczniów mobilność zawodowa	49

5.5.1.	Ogólny obraz deklaracji co do miejsca przyszłej pracy zawodowej.....	49
5.5.2.	Płeć uczniów a mobilność zawodowa	49
5.5.3.	Miejsce zamieszkania a mobilność zawodowa	50
5.5.4.	Wykształcenie ojca a mobilność zawodowa.....	51
5.5.5.	Wykształcenie matki a mobilność zawodowa.....	53
5.5.6.	Zróżnicowanie przestrzenne mobilności zawodowej	55
6.	Aspiracje edukacyjne i plany zawodowe uczniów szkół ponadpodstawowych	58
6.1.	Plany edukacyjne – wybór ścieżki dalszego kształcenia	58
6.1.1.	Ogólny obraz planów edukacyjnych w badanej grupie	58
6.1.2.	Płeć uczniów a plany edukacyjne.....	59
6.1.3.	Miejsce zamieszkania a plany edukacyjne	61
6.1.4.	Wykształcenie ojca a plany edukacyjne	62
6.1.5.	Wykształcenie matki a plany edukacyjne	64
6.1.6.	Ukończona szkoła a plany edukacyjne	66
6.1.7.	Zróżnicowanie przestrzenne planów edukacyjnych.....	68
6.2.	Aspiracje edukacyjne	70
6.2.1.	Ogólny obraz aspiracji edukacyjnych w badanej grupie	70
6.2.2.	Płeć uczniów a aspiracje edukacyjne	72
6.2.3.	Miejsce zamieszkania a aspiracje edukacyjne	73
6.2.4.	Wykształcenie ojca a aspiracje edukacyjne.....	75
6.2.5.	Wykształcenie matki a aspiracje edukacyjne.....	77
6.2.6.	Ukończona szkoła a aspiracje edukacyjne	79
6.2.7.	Zróżnicowanie przestrzenne aspiracji edukacyjnych.....	81
6.3.	Wyobrażenia uczniów o branży ich przyszłej pracy zawodowej.....	84
6.4.	Planowany przez uczniów charakter zatrudnienia	85
6.5.	Deklarowana przez uczniów mobilność zawodowa.....	87
6.5.1.	Ogólny obraz deklaracji co do miejsca przyszłej pracy zawodowej.....	87
6.5.2.	Płeć uczniów a mobilność zawodowa	88
6.5.3.	Miejsce zamieszkania a mobilność zawodowa	89

6.5.4.	Wykształcenie ojca a mobilność zawodowa.....	91
6.5.5.	Wykształcenie matki a mobilność zawodowa.....	93
6.5.6.	Ukończona szkoła a mobilność zawodowa	94
6.5.7.	Zróznicowanie przestrzenne deklaracji co do miejsca przyszłej pracy zawodowej 96	
	Rekomendacje.....	99
	SPIS RYCIN	104

1. Wprowadzenie

Badanie *Dolnośląski Barometr Planów i Aspiracji Młodzieży* (dalej w tekście „Barometr”) zostało zaplanowane jako populacyjne, cykliczne badanie diagnostyczne, którego głównym celem jest systematyczne rozpoznawanie aspiracji edukacyjnych oraz planów zawodowych młodzieży kończącej kluczowe etapy kształcenia – klas ósmych szkół podstawowych oraz ostatnich klas szkół ponadpodstawowych – na terenie województwa dolnośląskiego. Badanie ma być odpowiedzią na potrzebę dostarczenia rzetelnych, wiarygodnych i porównywalnych w czasie danych dla polityk oświatowych, programów doradztwa zawodowego i regionalnych strategii rozwoju zasobów ludzkich, a także dla praktyk szkolnych i interwencji wspierających wyrównywanie szans edukacyjnych. W ujęciu strategicznym „Barometr” jest odpowiedzią na konieczność lepszego dopasowania oferty edukacyjnej do zmieniających się potrzeb rynku pracy oraz na rosnące oczekiwania społeczności lokalnych wobec instytucji oświatowych jako producentów kapitału ludzkiego, kulturowego i społecznego regionu.

Aspiracje edukacyjne, w niniejszym badaniu, należy rozumieć jako deklarowane przez uczniów zamierzenia dotyczące osiągnięcia określonego poziomu wykształcenia, a plany zawodowe – jako preferencje odnoszące się do potencjalnych zawodów, sektorów gospodarki lub typów aktywności zawodowej, w których młodzi ludzie chcieliby rozwijać swój potencjał. Takie definicyjne rozróżnienie umożliwia badanie relacji pomiędzy przebiegającymi równoległe, ale nie zawsze kompatybilnymi liniami orientacji życiowej: edukacyjną i zawodową, oraz pozwala uchwycić napięcia między prestiżem ścieżek akademickich a dostępnością i atrakcyjnością kwalifikacji praktycznych.

Wyniki uzyskiwane w ramach przedsięwzięcia mają wielorakie zastosowanie. Na poziomie regionalnym umożliwiają lepsze planowanie sieci szkół ponadpodstawowych, różnicowanie oferty kształcenia zawodowego, kierowanie zasobów wsparcia (np. doradztwo, stypendia, projekty rozwojowe) do grup wymagających interwencji oraz budowanie pomostów pomiędzy systemem edukacji a pracodawcami czy instytucjami rynku pracy. Na poziomie analityczno-badawczym stanowią materiał do studiów porównawczych w obszarze socjologii

edukacji, pedagogiki społecznej i zarządzania oświatą, w tym badań nad dziedziczeniem statusu edukacyjnego i społecznego oraz nad rolą kapitału rodzinnego w kształtowaniu trajektorii zawodowych i edukacyjnych młodzieży.

Projekt ma charakter populacyjny a jego pełny zasięg obejmuje całą kohortę uczniów kończących szkołę podstawową oraz uczniów ostatnich klas liceów, techników i szkół branżowych na Dolnym Śląsku, **co w roku 2026 łącznie daje liczbę 58057 uczniów i uczennic, do których zostało skierowane badanie.**

Skład kohorty w roku 2025/26 prezentuje się następująco¹:

- liczba uczniów i uczennic w klasach 8 w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży: **29 309**;
- liczba uczniów i uczennic w klasach 4 LO (dla dzieci i młodzieży): **15 497**;
- liczba uczniów i uczennic w klasach 5 T: **7818**;
- liczba uczniów i uczennic w klasach 3 BSI: **5273**;
- liczba uczniów i uczennic w dwóch ostatnich semestrach BSII: słuchacze byli tylko na semestrach I i III. W semestrze III: **160**.

Liczba otrzymanych kwestionariuszy:

- z klas 8 w szkołach podstawowych: **11135**;
- z ostatnich klas szkół ponadpodstawowych: **6199**

Łączny poziom zwrotu kwestionariuszy w badanej kohorcie wyniósł 29,86%. W przypadku uczniów szkół podstawowych odsetek ten wyniósł 38,00%, natomiast w grupie uczniów szkół ponadpodstawowych 21,57%.

Tak zakreślona skala czyni badanie *Dolnośląski Barometr Planów i Aspiracji Młodzieży* unikatowym w skali kraju.

¹ dane z SIO- stan na 30 września 2025 r.

2. Charakterystyka regionu

Dolny Śląsk jest regionem zróżnicowanym geograficznie i społeczno-gospodarczo. Powierzchnia województwa wynosi 19,9 tys. km², co pozycjonuje je na siódmym miejscu w Polsce. W roku 2025 (rozpoczęcie badania) na terenie województwa znajdują się 93 miasta oraz 2 357 wsi. Zgodnie z podziałem administracyjnym kraju województwo dolnośląskie obejmuje 4 miasta na prawach powiatu, 26 powiatów ziemskich oraz 169 gmin, w tym 35 miejskich, 58 miejsko-wiejskich i 76 wiejskich. Natomiast według nomenklatury jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NTS) dzieli się na podregiony: jeleniogórski, legnicko-głogowski, wałbrzyski, wrocławski oraz miasto Wrocław. Stolicą województwa jest Wrocław, który w roku 2024 liczył 672 882 mieszkańców². Gęstość zaludnienia województwa wynosi 144,8 osoby na km² i jest zbliżona do średniej krajowej. Natomiast przy wskaźniku urbanizacji 67,1% region zajmuje drugie miejsce w Polsce pod względem stopnia zurbanizowania.

Dolnośląskie jest piątym województwem w Polsce pod względem liczby ludności. Według danych GUS, na dzień 30 czerwca 2025 roku, liczba ludności Dolnego Śląska wyniosła 2 862 400 osób³. Dane demograficzne wskazują na utrzymujące się procesy starzenia się ludności, przejawiające się spadkiem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrostem udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Jednocześnie obserwowany jest wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców regionu. Według wyników NSP 2021 liczba osób z wykształceniem wyższym wzrosła do 640,9 tys. wobec 434,8 tys. w 2011 roku⁴. W tym samym okresie zwiększyła się również liczba osób z wykształceniem średnim, zmniejszyła zaś liczba osób z wykształceniem branżowym, gimnazjalnym i podstawowym.

Dolny Śląsk to region o wysokiej aktywności gospodarczej, co znajduje odzwierciedlenie w rosnącej liczbie podmiotów gospodarczych. Rozwojowi gospodarczemu regionu sprzyja

² Główny Urząd Statystyczny. (2024). *Dane według dziedzin*.

³ Główny Urząd Statystyczny. (2025). *Ludność. Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2025 r. Stan na 30.06.2025*.

⁴ Urząd Statystyczny we Wrocławiu. (2023). *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie dolnośląskim w świetle wyników NSP 2021*.

dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa oraz istniejące tereny inwestycyjne⁵, co przyciąga zarówno krajowych, jak i zagranicznych inwestorów.

W pierwszym kwartale 2024 roku w województwie dolnośląskim w rejestrze REGON zarejestrowanych było 445 tysięcy podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu z analogicznym okresem roku 2020 liczba ta wzrosła o 15,54%. Czyni to Dolny Śląsk piątym województwem w Polsce pod względem tempa przyrostu liczby podmiotów gospodarczych. W strukturze przedsiębiorstw dominują małe i średnie firmy zatrudniające do 9 osób. Najwięcej przedsiębiorstw zlokalizowanych jest we Wrocławiu (ponad 150 tysięcy podmiotów) oraz powiatach: wrocławskim (ponad 31 tysięcy podmiotów), świdnickim (ponad 21 tysięcy podmiotów) i kłodzkim (prawie 20 tysięcy). We Wrocławiu znajduje się prawie połowa dużych podmiotów (zatrudniających ponad 250 pracowników).

Liczba osób pracujących w województwie dolnośląskim sukcesywnie rośnie. W 2024 roku wyniosła 1 149 183 osób, co oznacza wzrost o 2,3 % w stosunku do roku 2020 (w 2020 w województwie dolnośląskim pracowało 1 123 165 osób) i aż o 15,3% w stosunku do roku 2010 (996 960 osób)⁶. Dane GUS z lat 2010- 2024 wskazują na wzrost liczby osób pracujących we wszystkich gałęziach gospodarki oprócz rolnictwa⁷. Największą liczbę pracujących w 2024 odnotowano w przemyśle, handlu i naprawie pojazdów samochodowych, edukacji, ochronie zdrowia i pomocy społecznej oraz w budownictwie. Natomiast największy wzrost liczby pracujących w latach 2010- 2024 wystąpił w branży informacji i komunikacji, w działalności profesjonalnej i naukowo technicznej oraz w transporcie i gospodarce magazynowej.

Województwo dolnośląskie jest liderem w Polsce pod względem liczby utworzonych specjalnych stref ekonomicznych. Na jego terenie funkcjonują 4 specjalne strefy ekonomiczne:

- Kamiennogórska Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości,
- Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna,

⁵ Na przykład znajdujące się na Dolnym Śląsku tereny specjalnych stref ekonomicznych.

⁶ Główny Urząd Statystyczny. (2024). Dane według dziedzin. <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat>

⁷ Widoczny w zestawieniach GUS spadek liczby pracujących w rolnictwie może być wynikiem zmian prawnych, w tym definicji zawodu rolnika.

- Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Wrocław-Kobierzyce.

Kluczowymi branżami dla gospodarki Dolnego Śląska są: odzysk surowców, energetyka, budownictwo, rolnictwo, turystyka, przemysł chemiczny, przemysł farmaceutyczny, przemysły kreatywne, transport, ochrona zdrowia, gospodarka wodno-ściekowa, dostarczanie wody, gospodarka wodno-ściekowa, odbiór ścieków, przemysł wydobywczy, górnictwo i wydobycie surowców naturalnych, przemysł wydobywczy, przetwarzanie rud metali, przemysł hutniczy, przemysł wydobywczy, bezpieczne składowanie odpadów, Auto-Moto, przemysł lotniczy i kosmiczny (Aero&Space), produkcja maszyn i urządzeń, produkcja elektroniki i automatyki, produkcja wyrobów metalowych, przemysł papierniczy.

Oferta edukacyjna skoncentrowana jest w dużych miastach regionu. Szczególnie widoczna jest dysproporcja między Wrocławiem i innymi miastami na prawach powiatu a pozostałymi częściami województwa. W województwie dolnośląskim funkcjonuje 865 szkół podstawowych, w tym 142 we Wrocławiu⁸. Na poziomie ponadpodstawowym, w województwie funkcjonuje 217 liceów ogólnokształcących. Najwięcej liceów ogólnokształcących jest we Wrocławiu (60), Legnicy (16) i Wałbrzychu (11). Kształcenie zawodowe w województwie prowadzone jest w 135 technikach, 88 szkołach branżowych I stopnia, 11 szkołach branżowych II stopnia i 101 szkołach policealnych.

Według rankingu Wiodących Miast Akademickich, opracowanego przez Polski Instytut Ekonomiczny⁹, Wrocław jest trzecim miastem pod względem akademickości. W województwie Dolnośląskim działają 42 uczelnie, z czego aż 30 znajduje się we Wrocławiu. Pozostałe zlokalizowane są w takich miejscowościach jak: Wałbrzych, Jelenia Góra, Legnica, Polkowice, Świdnica, Szczawno Zdrój i Głogów. Ponadto w województwie działają dwa wydziały zamiejscowe uczelni oraz siedem filii uczelni dolnośląskich i mających siedzibę poza województwem.

⁸ dane dotyczą roku szkolnego 2022/2023

⁹ PIE. (2024) Akademickość Miast Polskich II. <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2024/02/Akademickosc-miast-2.pdf>

Dolny Śląsk jest regionem o znacznej wewnętrznej heterogeniczności gospodarczej i demograficznej. Z jednej strony obserwujemy dynamicznie rozwijające się ośrodki metropolitalne, takie jak Wrocław czy Legnica, przyciągające inwestycje w branżach wysokiej technologii, usługach wiedzochłonnych, automatyce, logistyce i sektorze medycznym. Z drugiej strony można zaobserwować obszary peryferyjne, które zmagają się z depopulacją, odpływem młodych osób i ograniczoną dostępnością wysokiej jakości usług edukacyjnych i doradczych. Zróżnicowane warunki lokalne przekładają się na nierówny dostęp do szans edukacyjnych, co czyni badanie aspiracji i planów młodzieży szczególnie istotnym narzędziem diagnostycznym dla wyrównywania tych dysproporcji.

Procesy migracyjne wewnątrz regionu oraz odpływ młodzieży do dużych ośrodków lub poza granice kraju generują nie tylko wyzwania dla sieci edukacyjnej, lecz także dla regionalnego rynku pracy, który zmagają się z niedopasowaniami kompetencyjnymi. W tym sensie „Barometr” dostarcza danych pozwalających przewidywać kierunki dalszych przepływów edukacyjno-zawodowych, a także identyfikować potencjalne obszary niedoborów kadrowych, zwłaszcza w zawodach technicznych, branżowych i usługowych, których prestiż w oczach młodzieży pozostaje relatywnie niski w porównaniu z aspiracjami akademickimi.

Nie sposób pominąć faktu, że badana populacja należy do generacji Z oraz pierwszych roczników pokolenia Alfa – pokoleń wychowanych w środowisku cyfrowym, charakteryzującego się wysoką wrażliwością na globalne trendy i labilnością aspiracji i planów. Jednocześnie badania pilotażowe pokazały, że wiedza o możliwościach edukacyjnych i zawodowych jest w badanej grupie nierównomierna, a jakość doradztwa zawodowego bywa zmienna w zależności od lokalizacji i zasobów szkoły. Zwiększa to ryzyko podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych w oparciu o stereotypy lub na podstawie fragmentarycznych informacjach rówieśniczych, co dodatkowo uzasadnia potrzebę szerokiej kampanii informacyjno-doradczej opartej na wynikach „Barometru”.

3. Informacja o badaniu

3.1. Etapy realizacji: pilotaż i badanie właściwe

Całość przedsięwzięcia została podzielona na trzy główne etapy: badanie pilotażowe przeprowadzone w grudniu 2024 roku oraz badania właściwe, zaplanowane i zrealizowane w latach 2024/2025 (cykl pierwszy) i 2025/2026 (cykl drugi). Pilotaż, obejmujący cztery szkoły (dwie podstawowe i dwie ponadpodstawowe: liceum i technikum), miał na celu przetestowanie logistyki, zrozumiałości pytań, funkcjonowania narzędzia online oraz identyfikację obszarów wymagających korekty przed wdrożeniem pomiaru populacyjnego. Wybór oddziałów do pilotażu uwzględnił zróżnicowanie typów szkół i poziomów klas. W badaniu pilotażowym wzięli udział uczniowie niższych roczników, aby uniknąć dwukrotnego badania tych samych uczniów, w pilotażu i miesiąc później w badaniu właściwym.

Niniejsze badanie zostało przeprowadzone w oknie badawczym: październik 2025-styczeń 2026. Do kluczowych czynników decydujących o wyborze terminu badania należały spiętrzenia kalendarza szkolnego (klasyfikacje śródroczne, egzaminy zawodowe w technikach, okres świąteczny), formalne procedury uzgodnień z Wojewódzkim Zespołem Koordynacji i Wrocławskim Kuratorium Oświaty. Decyzja o badaniu na przełomie roku, z przerwą na święta, skłoniła zespół badawczy do wydłużenia terminu otwarcia ankiety do ferii zimowych w województwie dolnośląskim, co przełożyło się na wyższą jakość zbieranych danych oraz większą gotowość szkół do udziału w badaniu.

Analiza przebiegu pilotażu i pierwszego cyklu badania ujawniła kilka ważnych kwestii metodologicznych. Po pierwsze, uczniowie mieli trudności z precyzyjnym wpisywaniem szczegółowych danych geograficznych, takich jak kody pocztowe czy rozmiar miejscowości, co skłoniło zespół badawczy do wdrożenia list wyboru i automatycznych podpowiedzi. Podobna decyzja zapadła w kwestii branż zatrudnienia rodziców oraz ich stanowisk - zastosowano skategoryzowane listy odpowiedzi oparte na klasyfikacji PKD oraz na uproszczonych opisach stanowisk. Podobnie jak przy pierwszym cyklu badania, zachowano możliwość pominięcia

odpowiedzi na pytania, co przełożyło się na wyższą rzetelność danych – ograniczając liczbę odpowiedzi przypadkowych i wymuszonych.

Metodologia: założenia, narzędzia, procedury

Metodologiczny fundament „Barometru” stanowi orientacja ilościowa badań społecznych osadzona w modelu sondażu diagnostycznego realizowanego online. Narzędzia badawcze zostały zaprojektowane tak, aby połączyć wysoką użyteczność analityczną z przyjazną formą dla respondentów w wieku szkolnym. Sondaż diagnostyczny pozwala w sposób uporządkowany i porównywalny gromadzić dane o dużej liczbie uczestników, minimalizując koszt jednostkowy pozyskania informacji i umożliwiając wielowymiarowe analizy zależności pomiędzy zmiennymi demograficznymi, edukacyjnymi i aspiracyjnymi.

W badaniu wykorzystano dwa równoległe kwestionariusze: uproszczoną wersję dla szkół podstawowych (kwestionariusz „Barometr A – szkoły podstawowe”) i bardziej rozbudowaną dla szkół ponadpodstawowych (kwestionariusz „Barometr B – szkoły ponadpodstawowe”). Formularz dla uczniów kończących szkołę podstawową obejmował pytania o planowany wybór szkoły ponadpodstawowej (liceum, technikum, szkoła branżowa I stopnia, brak decyzji), o aspiracje docelowego wykształcenia (od zawodowego po wyższe studia podyplomowe lub doktoranckie), o zainteresowanie sektorami gospodarki w ujęciu branżowym oraz o preferowane stanowisko pracy w szerokim ujęciu (specjalista, technik, praca o niskich kwalifikacjach, przedsiębiorczość, rolnictwo, brak decyzji). Rozszerzona ankieta dla szkół ponadpodstawowych dodawała moduły dotyczące planów po ukończeniu szkoły (studia dzienne lub zaoczne, szkoły policealne, wejście na rynek pracy), szczegółowych preferencji wykształcenia, oceny szans powodzenia oraz bardziej zniuansowanych pytań o rodzaj planowanej aktywności zawodowej.

Istotną innowacją konstrukcyjną było zastosowanie rozwijanych list branż, zakodowanych według agregatów klasyfikacji PKD. Kwestionariusz uzupełniono o pytanie o ocenę poczucia skuteczności badanego: pewności realizacji planów (zmienna mierzona na skali Likerta).

Dystrybucja kwestionariuszy przebiegała w trybie on-line poprzez dedykowane linki (osobny dla szkół podstawowych i osobny dla szkół ponadpodstawowych) rozsyłane szkołom przez Kuratorium Oświaty we Wrocławiu. Takie rozwiązanie zapewniło kontrolę nad polem badawczym (możliwość przypisania odpowiedzi do jednostek terytorialnych) oraz pozwoliło szkołom decydować o organizacji sesji wypełniania ankiety w dogodnym momencie zajęć dydaktycznych, co z kolei przełożyło się na zadowalającą, jak na badanie kwestionariuszowe, responsywność. Krótki czas potrzebny do wypełnienia formularza – szacowany na około osiem minut – sprzyjał utrzymaniu koncentracji uczniów i zmniejszał ryzyko rezygnacji w trakcie badania.

3.2. Organizacja pola badawczego i rola szkół

Skala przedsięwzięcia wymagała ścisłej współpracy instytucjonalnej. Koordynacją projektu zajmował się Zespół ds. Badań Wojewódzkiego Zespołu Koordynacji działający przy Dolnośląskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu, przy wsparciu Biura Koordynacji oraz Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, odpowiedzialnego za komunikację ze szkołami. Model ten pozwolił wykorzystać istniejące struktury administracyjne systemu oświaty do jednolitego przekazu instrukcji i terminów oraz do zapewnienia, że badanie zostanie potraktowane jako element działań systemowych, a nie dodatkowe obciążenie fakultatywne. Do opieki merytorycznej nad przebiegiem badania zostały wskazane osoby z Zespołu ds. Badań WZK, które odpowiadały na pytania i wątpliwości dotyczące zakresu badania oraz procesu jego realizacji. Pytania były kierowane przez dyrektorów szkół, nauczycieli oraz rodziców.

Na poziomie szkół zadania koordynacyjne powierzano dyrektorom i wyznaczonym nauczycielom – często pedagogom szkolnym lub doradcom zawodowym – którzy organizowali warunki techniczne (sale komputerowe, dostęp do Internetu, wsparcie przy logowaniu) i czuwali nad przebiegiem wypełniania ankiet. Zgromadzone doświadczenia wskazują, że bezpośrednie zaangażowanie nauczycieli znacząco ogranicza liczbę braków danych technicznych oraz sprzyja utrzymaniu dyscypliny badawczej, zwłaszcza w dużych oddziałach klasowych.

Struktura danych i procedury analityczne

Badanie, dedykowane uczniom ostatnich klas dolnośląskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych było prowadzone on-line, a zespół badawczy monitorował, w cotygodniowych przedziałach czasowych, poziom zwrotu kwestionariuszy. Regularnie wysyłano do szkół maile przypominające o badaniu Barometr. Ostatecznie przyniosło to przyrost zgromadzonych ankiet do poziomu 29,86%. Uzyskana ilość ankiet, mimo że pozwala na pracę na dużej próbie danych statystycznych, nie jest satysfakcjonująca w odniesieniu do realizacji badania populacyjnego.

Etyka badawcza, anonimowość i jakość danych

Z uwagi na udział w badaniu nieletnich respondentów szczególną wagę przywiązano do kwestii etycznych. Rodzice uczniów zostali, za pośrednictwem dyrektorów szkół, poinformowani o celach badania, sposobie gromadzenia i wykorzystania danych oraz zapewnieni o jego etyczności w liście przygotowanym i przekazanym przez zespół badawczy. Ankiety były anonimowe, a dane gromadzone na serwerze Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, zabezpieczonym zgodnie z obowiązującymi przepisami ochrony danych osobowych. Szkoły otrzymywały instrukcje dotyczące poinformowania uczniów o dobrowolności udziału i prawie do przerwania wypełniania ankiety. Rezygnacja z wymuszania odpowiedzi została potraktowana jako rozwiązanie pragmatyczne i etyczne zarazem, minimalizujące presję oraz ryzyko udzielania nieprawdziwych informacji.

Podsumowując, „Barometr” jest projektem łączącym szeroki zasięg populacyjny z dopracowaną metodyką badań i przetestowanym narzędziem. Dzięki etapowi pilotażowemu możliwe było wypracowanie procedur, które zwiększyły rzetelność i użyteczność danych, a wielowymiarowa struktura ankiet pozwala diagnozować zarówno proste rozkłady preferencji, jak i bardziej złożone relacje pomiędzy kapitałem rodzinnym, osiągnięciami szkolnymi, miejscem zamieszkania i planami życiowymi młodzieży Dolnego Śląska. Wymiar cykliczny projektu daje szansę na budowanie regionalnego systemu monitorowania aspiracji młodzieży, który – jeśli

będzie konsekwentnie prowadzony – może stać się wzorem dla podobnych rozwiązań w innych województwach.

3.3. Upowszechnianie danych z badania

Dane z badania „Barometr” posłużyły przygotowaniu niniejszego raportu szczegółowego (wraz z dokumentami mu towarzyszącymi: raport skrócony oraz streszczenie raportu), który jest prezentacją uzyskanych informacji, ogólnych wniosków z badania oraz rekomendacji.

Poza tym, szkoły biorące udział w badaniu otrzymają raporty szkolne (czerwiec 2026), które będą zestawieniem danych uzyskanych w badaniu danej szkoły w odniesieniu do średnich danych z badania. Raporty zostaną przygotowane dla szkół, w których odpowiedzi na pytania udzieliło więcej niż 15 uczniów.

Ponadto wyniki z badania posłużą do opracowań naukowych oraz prezentacji danych na konferencjach naukowych, metodycznych i specjalistycznych.

Raport oraz informacje zwrotne z badania „Barometr” będą przedstawiane na posiedzeniach dolnośląskiego Wojewódzkiego Zespołu Koordynacji oraz udostępnione innym WZK na terenie kraju.

4. Charakterystyka badanej grupy

4.1. Charakterystyka badanych

Adresatami badania *Dolnośląski Barometr Planów i Aspiracji Młodzieży* są uczniowie u progu kluczowej decyzji edukacyjnej, jaką jest wybór dalszej ścieżki kształcenia, czyli w szkołach podstawowych: ósmoklasiści, a w szkołach ponadpodstawowych uczniowie ostatnich klas: branżowych szkół I i II stopnia, liceów i techników.

Na podstawie danych udostępnionych przez Wrocławskie Kuratorium Oświaty, oszacowana została liczba respondentów badania:

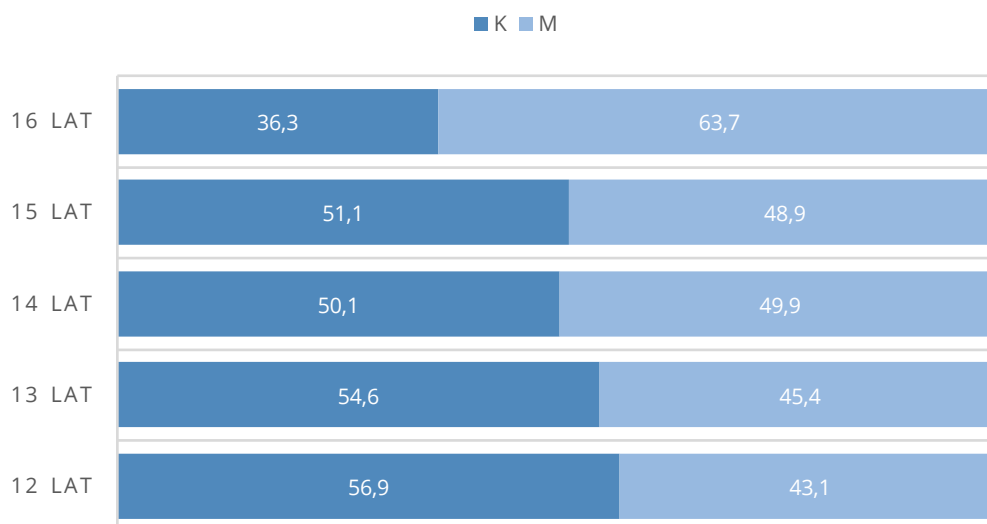
- w szkołach podstawowych: 29309 uczniów i uczennic (bez uwzględnia szkół dla dorosłych),
- w szkołach ponadpodstawowych 28748 uczniów i uczennic (uwzględniając uczniów z dwóch ostatnich semestrów branżowej szkoły II stopnia).

W badaniu wzięło udział w szkołach podstawowych 11135 uczniów i uczennic, a w szkołach ponadpodstawowych 6200 uczniów i uczennic, co stanowi odpowiednio 38% i 21,57 % planowanych respondentów.

4.2. Charakterystyka badanych uczniów i uczennic w szkołach podstawowych

W badaniu wzięło udział 11134 uczniów i uczennic, w tym 5479 chłopców i 5550 dziewcząt, co stanowi odpowiednio 49,7% i 50,3% badanej grupy. Niewielka liczba badanych, tj. 105 osób, 0,9%, nie wskazało swojej płci lub udzieliło odpowiedzi odbiegającej od binarnej klasyfikacji. **Struktura płci próby** jest zbliżona do rozkładu populacji czternastolatków w województwie dolnośląskim, gdzie według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS BDL: 2025) chłopcy stanowią 51,4%, a dziewczęta 48,5%. Dzięki temu możliwe jest prowadzenie analiz porównawczych bez ryzyka zniekształcenia wyników przez nadreprezentację

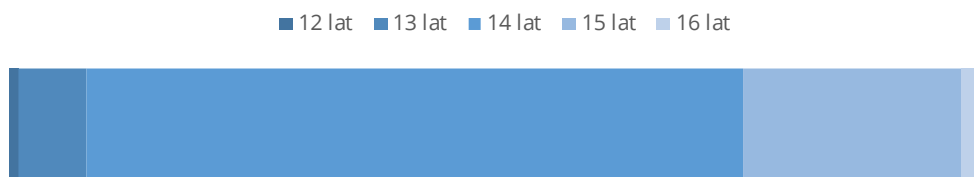
którejkolwiek grupy. Niewielki odsetek badanych nie wskazał płci, co należy interpretować jako naturalny margines błędu lub brak identyfikacji z dostępnymi kategoriami.



Ryc. 1. Struktura respondentów (uczniów szkół podstawowych) według płci i wieku
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Struktura wiekowa uczniów i uczennic, z małym wyjątkiem, odpowiada wiekowi uczniów i uczennic kończących szkoły podstawowe. Najliczniejszą grupę stanowili czternastolatki: 7443, czyli 67,2% wszystkich respondentów. W badaniu wzięło udział 22,3% piętnastolatek, 6,9% trzynastolatek, 2,6 % szesnastolatek oraz zgodnie z deklaracjami badanych, 1,0% dwunastolatek.

O ile, w badanej grupie, nie dziwi udział 16-latków, gdyż uczniowie z orzeczeniami, w tym o potrzebie kształcenia specjalnego, mają prawo i z często z niego korzystają, uczęszczać do szkół ogólnodostępnych, co się wiąże czasami z koniecznością powtarzania klasy, o tyle dziwi udział 110 dwunastolatek. Jest to raczej wiek szósto- niż ósmoklasistów.



Ryc. 2. Struktura respondentów (uczniów szkół podstawowych) według wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Badaną grupę charakteryzuje zróżnicowanie pod względem **miejsca zamieszkania**. Największy odsetek uczniów zadeklarował pochodzenie z terenów wiejskich – 32,3% badanych. Zamieszkiwanie w miastach do 20 tysięcy mieszkańców wskazało-14,5%, w miastach liczących od 20 do 50 tysięcy mieszkańców – 12,4% a w miastach liczących od 50 do 100 tysięcy – 16,5% respondentów. Uczniowie i uczennice z największych ośrodków miejskich, czyli miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców, stanowili 24,3% badanych. Dane te ujawniają istotne zróżnicowanie przestrzenne uczniów oraz pozwalają uwzględnić kontekst lokalny przy interpretacji ich planów i aspiracji.



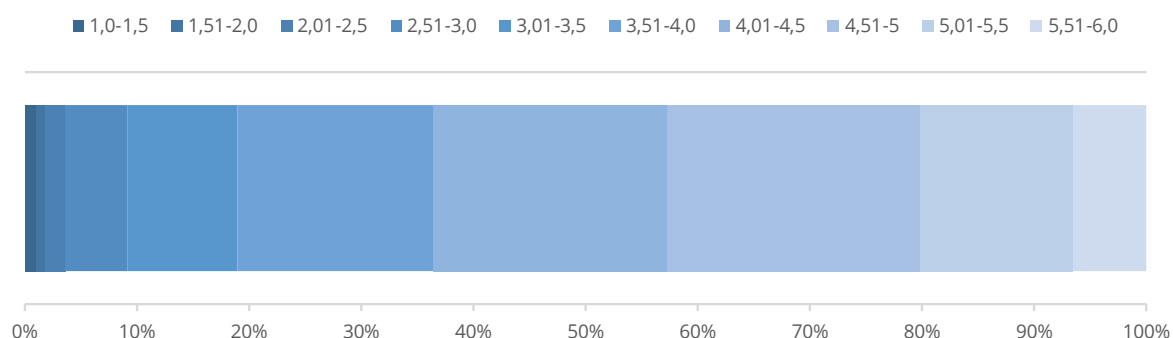
Ryc. 3. Udział respondentów (uczniów szkół podstawowych) w próbie badawczej z podziałem na typy miejscowości zamieszkania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Zdecydowana większość uczniów – 88,1% zadeklarowała **narodowość** polską. Narodowość ukraińską wskazało 7,9% badanej grupy. Deklaratywnie, wśród badanych występują też inne narodowości- 3,9% uczniów i uczennic. Choć udział uczniów o pochodzeniu

innym niż polskie pozostaje niewielki, ich obecność w próbie wskazuje na przesunięcie w kierunku wielokulturowości. Zastanawia za to 4,6% wynik respondentów, którzy nie wskazali swojej narodowości lub ich odpowiedź była niejednoznaczna.

Osiągnięcia edukacyjne badanych uczniów, oceniane na podstawie **średniej ocen** z ostatniego semestru, ukazują rozkład sugerujący dominację wyników dobrych i bardzo dobrych. Najliczniejszą grupę stanowili uczniowie z ocenami w przedziale 4,51–5,0 (22,6%), a kolejne dwie grupy to osoby uzyskujące średnią 4,01–4,5 (20,9%) oraz 3,51–4,0 (20,9%).

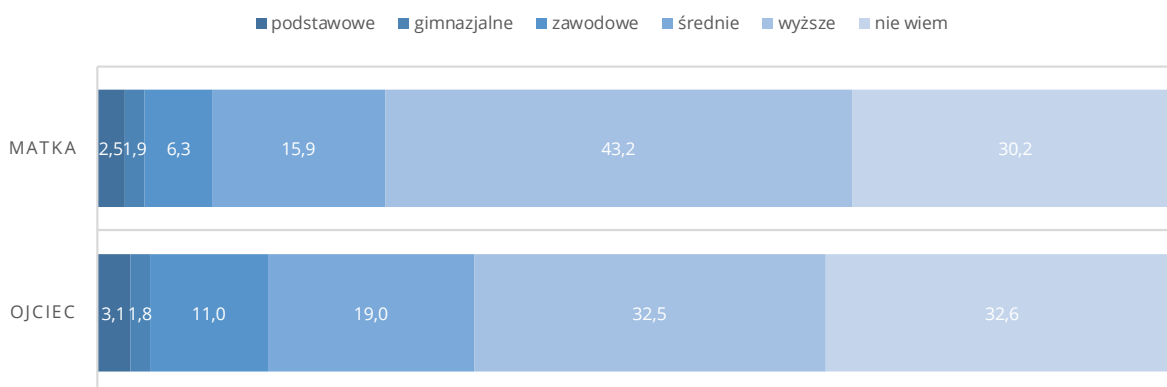


Ryc. 4. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Średnia ocen, uzyskana przeze mnie w ostatnim semestrze”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Uczniowie z bardzo wysokimi wynikami – średnia ocen od 5,01 do 6,0 – stanowili łącznie 6,5% badanych. Jednocześnie 9,1% uczniów uzyskało średnie ocen w przedziale poniżej 3,0, co może wskazywać na potrzebę wsparcia dydaktycznego lub rozwoju indywidualnych ścieżek kształcenia.

Deklaratywne dane dotyczące **poziomu wykształcenia rodziców** pozwalają na ostrożne szacowanie kapitału edukacyjnego rodzin uczniów. Najczęściej deklarowanym poziomem wykształcenia ojca było wykształcenie wyższe (32,5%), następnie średnie (19,0%) oraz zasadnicze zawodowe (11,0%). Podobny rozkład obserwujemy w przypadku matek, przy czym odsetek kobiet z wykształceniem wyższym wynosi aż 43,2%. Wykształceniem średnim legitymuje się 15,9 % matek badanych, 6,3%- zawodowym, 2,5%- podstawowym, a 1,9 %- gimnazjalnym.



Ryc. 5. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Wyszczenie moich rodziców”

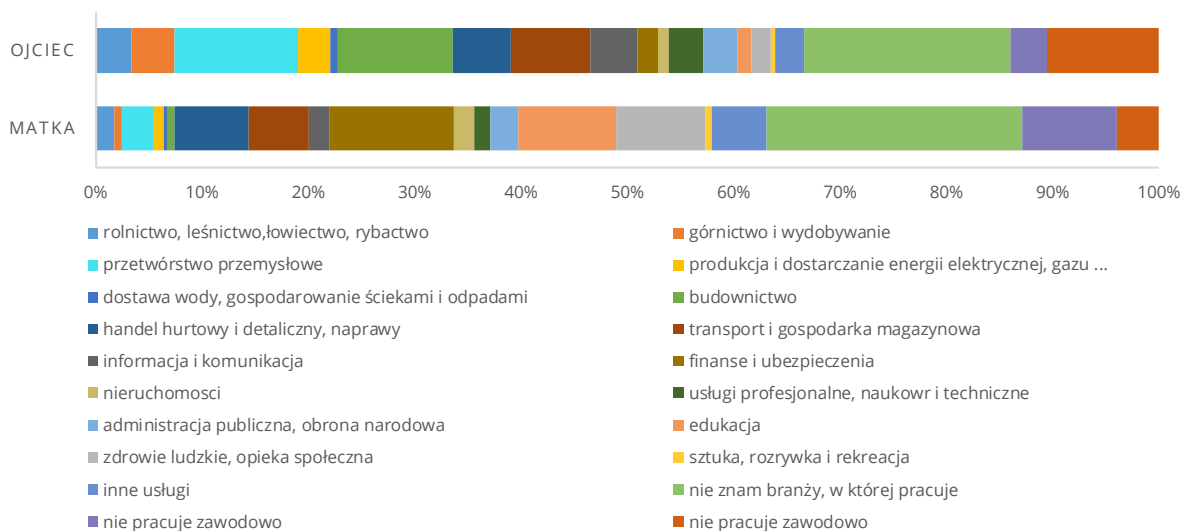
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Należy jednak zauważyć, że duża część uczniów nie potrafiła określić poziomu wykształcenia swoich rodziców. W przypadku wykształcenia ojca było to 32,6%, a w przypadku matki 30,2%. Braki te mogą być konsekwencją braku otwartego dialogu o edukacji w rodzinach lub ograniczonym zainteresowaniem bądź świadomością uczniów na temat ścieżek zawodowych ich opiekunów.

W analizie branż, w których zatrudnieni są rodzice badanych uczniów, wyróżniają się **branże** tradycyjnie, związane z fizycznym charakterem pracy i przemysłem. W przypadku ojców najczęściej wskazywanymi sektorami były przetwórstwo przemysłowe (12,3%), budownictwo (11,5%) oraz transport i gospodarka magazynowa (7,9%). Znaczący był również odsetek uczniów, którzy nie znali branży zawodowej ojca – aż 20,6% badanych. Dodatkowo 3,7% uczniów wskazało, że ich ojciec nie pracuje zawodowo. Dane te ilustrują fragmentaryczność wiedzy uczniów na temat pracy swoich opiekunów, co powinno być istotnym sygnałem dla doradców zawodowych i wychowawców.

W przypadku matek, uczniowie wskazywali najczęściej branże usługowe i branże związane z opieką społeczną: finanse i ubezpieczenia (12,2%), edukacja (9,6%), zdrowie i opieka społeczna (8,7%) oraz handel (7,3%). Duża część badanych nie potrafiła wskazać branży zatrudnienia matki – aż 25,0%, co potwierdza występowanie podobnych barier poznawczych jak

w przypadku ojców. Ponadto 9,3% uczniów i uczennic zadeklarowało, że ich matki nie pracują zawodowo.

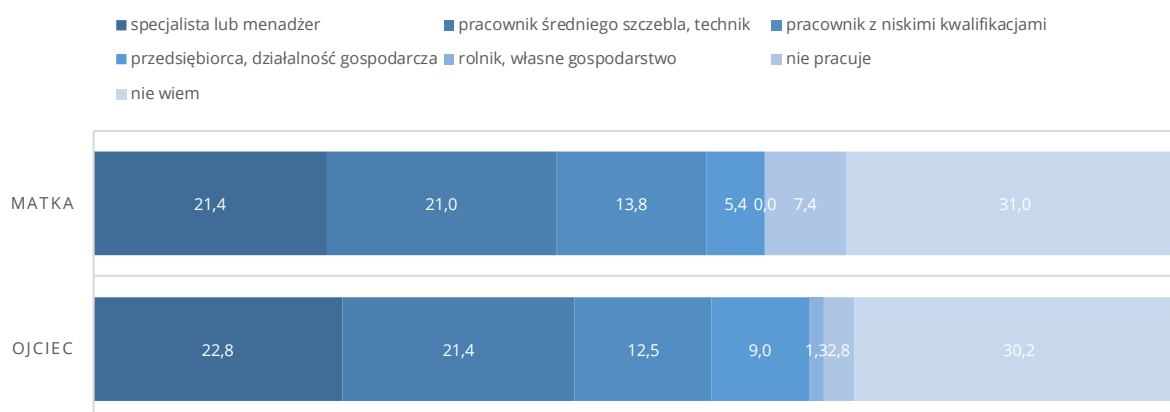


Ryc. 6. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Zawód wykonywany przez moich rodziców/opiekunów prawnych to...”
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Struktura stanowisk zajmowanych przez rodziców badanych uczniów jest zróżnicowana. Ojców określano najczęściej jako specjalistów lub menadżerów (22,8%) oraz pracowników średniego szczebla (21,4%). Przedsiębiorców i prowadzących działalność gospodarczą jest 9,0%. Wśród ojców badanych są też pracownicy z niskimi kwalifikacjami – 12,5% oraz ojcowie nie pracujący zawodowo – 2,8%. Zaledwie 1,3% ojców wykonuje pracę rolnika lub posiada własne gospodarstwo rolne.

Wśród matek dominowały stanowiska menadżerskie lub specjalistyczne (21,4%) oraz stanowiska średniego szczebla (21,0%). Pracownice o niskich kwalifikacjach stanowiły 13,8%. Matki badanych na stanowiskach przedsiębiorczyń to 5,4% badanych. Z kolei 7,4% respondentów deklaruje, że ich matka nie pracuje zawodowo. Nikt z badanych nie wskazał również, że jego matka wykonuje pracę na stanowisku rolnika lub prowadzi własne gospodarstwo rolne.

Znaczna część uczniów, tj. ponad 30,0%, nie potrafiła wskazać stanowiska pracy zarówno ojca ani matki, co potwierdza niedostateczną znajomość zawodowych ról rodziców. Jest to czynnik ograniczający wyobrażenia uczniów o rynku pracy, który może utrudniać uczniom podejmowanie realistycznych decyzji zawodowych.



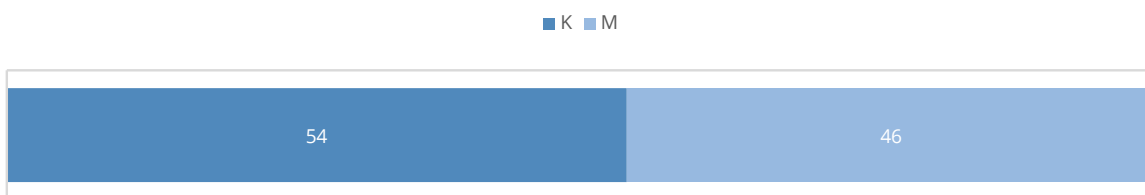
Ryc. 7. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Mój ojciec/opiekun prawny (matka/opiekunka prawna) pracuje na stanowisku”
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Podsumowując, **uczniowie szkół podstawowych** objęci badaniem stanowią zbiorowość zróżnicowaną, zarówno pod względem osiągnięć edukacyjnych, jak i zaplecza społeczno-kulturowego. W badanej grupie są obecni uczniowie o bardzo wysokich wynikach w nauce, pochodzący z rodzin o wysokim poziomie wykształcenia, jak również uczniowie z niskimi średnimi, z rodzin z wykształceniem np. podstawowym.

Analiza struktury społecznej badanej grupy pozwala nie tylko lepiej zrozumieć aktualne wskazania uczniów dotyczące ich aspiracji edukacyjnych jak i planów zawodowych, ale również może stanowić fundament dla planowania skutecznych interwencji w zakresie wsparcia młodzieży w procesie wyboru dalszej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej.

4.3. Charakterystyka badanych uczniów i uczennic w szkołach ponadpodstawowych

W badaniu wzięło udział 6199 uczniów i uczennic, co stanowi 21,57% uczniów kończących szkoły ponadpodstawowe na Dolnym Śląsku i czyni ją próbą o znacznym ciężarze poznawczym i statystycznym. W badanej próbie było 3301 dziewcząt i 2813 chłopców, co stanowi odpowiednio 54% i 46% badanej grupy.



Ryc. 8. Struktura respondentów (uczniów szkół ponadpodstawowych) według płci
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

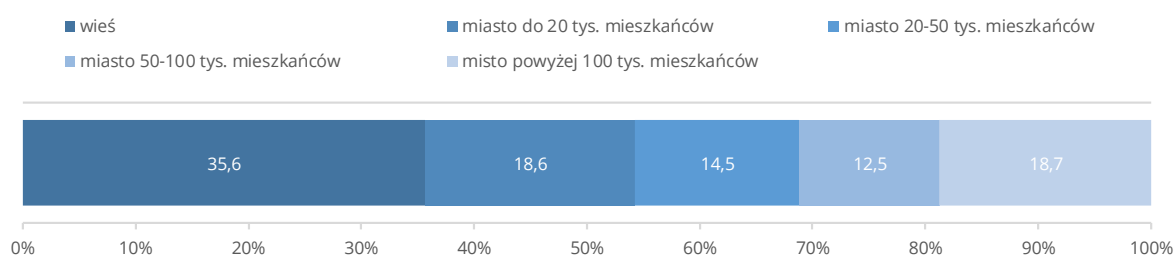
Rozkład ten ukazuje względną równowagę w reprezentacji obu dominujących **płci**, co pozwala na prowadzenie analiz porównawczych bez ryzyka znacznego przechyłu statystycznego.

Struktura wiekowa badanych uczniów i uczennic odpowiada zasadniczo profilowi końcowych roczników szkół ponadpodstawowych. Najliczniejszą grupę stanowili osiemnastolatkowie, którzy objęli 69,52% całej próby. W badaniu uczestniczyło ponadto 23,09% dziewiętnastolatków oraz 4,84% dwudziestolatków. Wśród respondentów znaleźli się również uczniowie w wieku dwudziestu jeden – 0,41% badanych i dwudziestu dwóch lat 2,14% badanych. Taki rozkład wieku wskazuje, że w badanej zbiorowości obecni są również uczniowie realizujący edukację w wydłużonym cyklu, co może wynikać między innymi z powtarzania klasy, zmiany szkoły, indywidualnego toku nauki lub bardziej złożonych trajektorii edukacyjnych.

Analiza **miejsca zamieszkania** ujawnia, że największą grupą wśród badanych stanowili uczniowie pochodzący z obszarów wiejskich – 35,6% badanych. Drugą co do liczebności grupę stanowili mieszkańcy dużych miast (powyżej stu tysięcy mieszkańców) – 18,6% próby. Miasta

liczące od pięćdziesięciu do stu tysięcy mieszkańców zamieszkiwało 12,5%, a średnie ośrodki miejskie (od dwudziestu do pięćdziesięciu tysięcy mieszkańców) – 14,5% badanych. Najmniejsze miasta, liczące do dwudziestu tysięcy mieszkańców, reprezentowało 18,7% ogółu badanych

Dane te ujawniają, podobnie jak w przypadku uczniów ze szkół podstawowych, istotne zróżnicowanie przestrzenne uczniów oraz pozwalają uwzględnić kontekst lokalny przy interpretacji ich planów zawodowych i aspiracji edukacyjnych (por. ryc. 9).

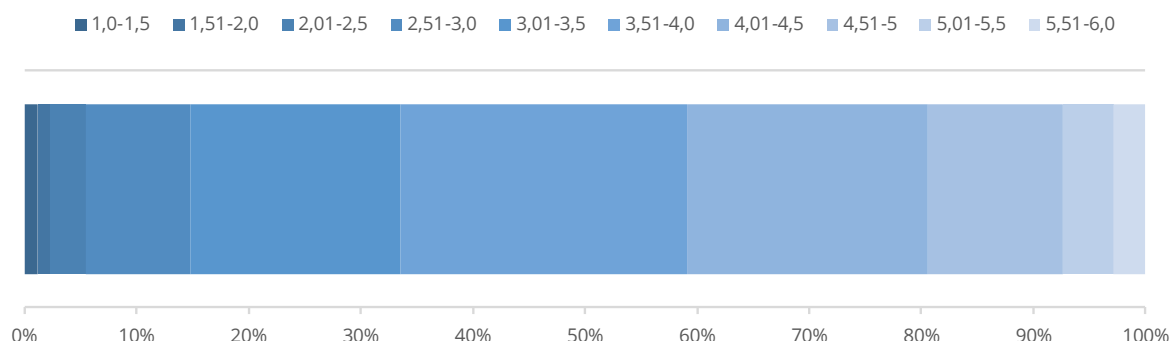


Ryc. 9. Udział respondentów (uczniów szkół ponadpodstawowych) w próbie badawczej z podziałem na typy miejscowości zamieszkania
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Pod względem **przynależności narodowej** większość respondentów wskazała narodowość polską- 93,7%. Uczniowie identyfikujący się jako obywatele Ukrainy stanowili 2,8% próby. Wśród pozostałych odpowiedzi znalazło 3,46% respondentów, którzy określili swoją tożsamość w sposób nietypowy, wymykający się standardowej klasyfikacji.

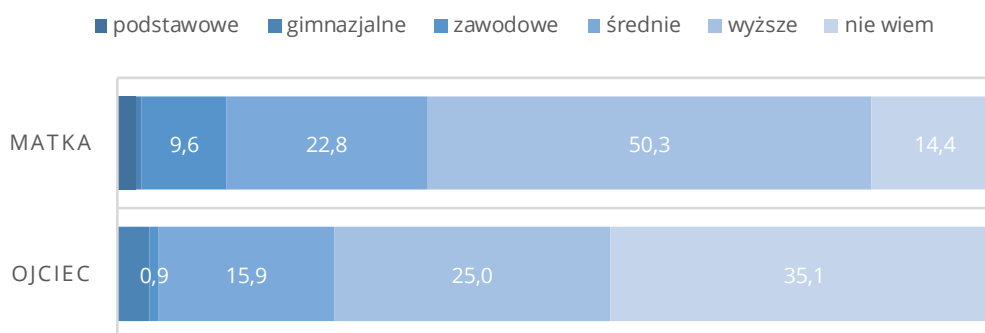
Badanych można również scharakteryzować przez pryzmat ich **osiągnięć edukacyjnych**. Najliczniejszą grupę wśród badanych uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych stanowią uczniowie, których średnia ocen mieści się w przedziale od 3,51 do 4,0 – 25,6% wszystkich respondentów. Niewiele mniej liczną grupę tworzą osoby ze średnią 3,01–3,5- 18,8% oraz 4,01–4,5 – 21,4% badanych. Największy odsetek uczniów osiąga oceny w przedziałach odpowiadających raczej dobremu lub dostatecznemu poziomowi nauki (w systemie oceniania 1–6 oznacza to oceny 3 i 4), Jednocześnie, ponad 9% uczniów osiąga wyniki w przedziale 2,51–3,0, a kolejne 3,1% w zakresie 2,01–2,5. Są to oceny niskie, wskazujące na poważne trudności edukacyjne. Skrajnie niskie wyniki (średnia 1,0–1,5 i 1,51–2,0) dotyczą zaledwie 1,1% badanych. Wysokie osiągnięcia – czyli średnia w przedziałach 4,51–5,0 oraz powyżej 5,0 – dotyczą ok. 4,5%

całej próby. Warto zaznaczyć, że najwyższą możliwą średnią (5,51–6,0) osiągnęło 2,8% respondentów.



Ryc. 10. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Średnia ocen, uzyskana przeze mnie w ostatnim semestrze”
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

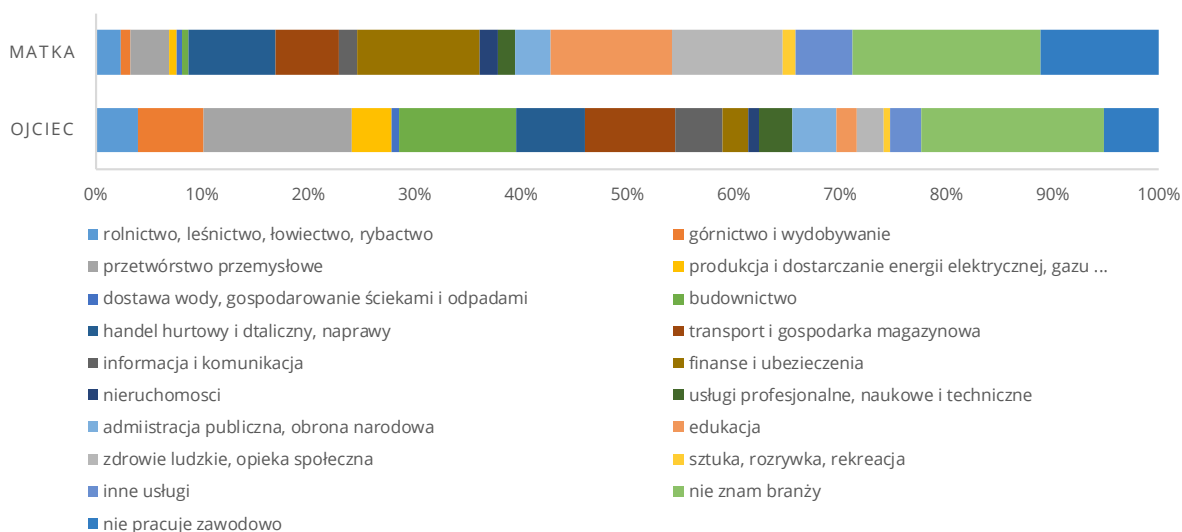
Badanych różnicuje również **poziom wykształcenia ich rodziców**. Najczęściej deklarowanym poziomem wykształcenia ojca było wykształcenie wyższe (35,1%), następnie średnie (25,0%) oraz zasadnicze zawodowe (15,9%), a podstawowe (2,9%). Marginalną odpowiedź stanowiło wykształcenie gimnazjalne – 0,9% respondentów. Podobny rozkład obserwujemy w przypadku matek, przy czym odsetek wskazań na wykształcenie wyższe matki wynosi aż 50,3%, wykształcenie średnie – 22,8%, zasadnicze zawodowe – 9,6%. Matki legitymujące się wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym zadeklarowało odpowiednio 2,1% i 0,7% respondentów. Znaczna część uczniów nie potrafiła określić poziomu wykształcenia swoich rodziców. W przypadku wykształcenia ojca było to aż 35%, a w przypadku matki 14,4% badanych.



Ryc. 11. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Wykształcenie moich rodziców”
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Rozkład zatrudnienia rodziców badanych uczniów i uczennic w poszczególnych sektorach gospodarki ukazuje dużą różnorodność zawodową. Najwięcej ojców pracuje w przetwórstwie przemysłowym – 13,1%, budownictwie – 10,3% oraz transporcie i gospodarce magazynowej – 7,1% osób. Wysoką reprezentację mają również handel hurtowy i detaliczny – 6,0% oraz administracja publiczna i obrona narodowa – 3,8% ojców badanych uczniów. Stosunkowo niewielki udział wykazują branże wymagające wyższego wykształcenia, takie jak edukacja – 1,8%, zdrowie ludzkie i opieka społeczna – 2,3% czy finanse i ubezpieczenia – 2,3% ojców respondentów. Znamienny jest również wysoki odsetek uczniów, którzy nie potrafią wskazać branży zatrudnienia ojca – 16,0%, a także tych, którzy deklarują, że ojciec nie pracuje zawodowo – 4,8%. Dodatkowo 6,5% badanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Matki respondentów są często zatrudnione w sektorach związanych z usługami społecznymi i zawodami wymagającymi kontaktu interpersonalnego. Największy odsetek matek pracuje w sektorze edukacji – 11,0%, finansach i ubezpieczeniach – 11,0% oraz ochronie zdrowia i opiece społecznej – 9,9%. Istotny udział ma również handel hurtowy i detaliczny – 7,8% wskazań. Mniejszy udział notują branże takie jak przetwórstwo przemysłowe – 3,5%, administracja publiczna i obrona narodowa – 3,2%, transport i gospodarka magazynowa – 2,0% czy budownictwo – 0,6% wskazań badanych. Aż 17,0% badanej grupy deklaruje, że nie zna branży zatrudnienia matki, a 10,5% wskazuje, że matka nie pracuje zawodowo. Ponadto 4,5% respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.



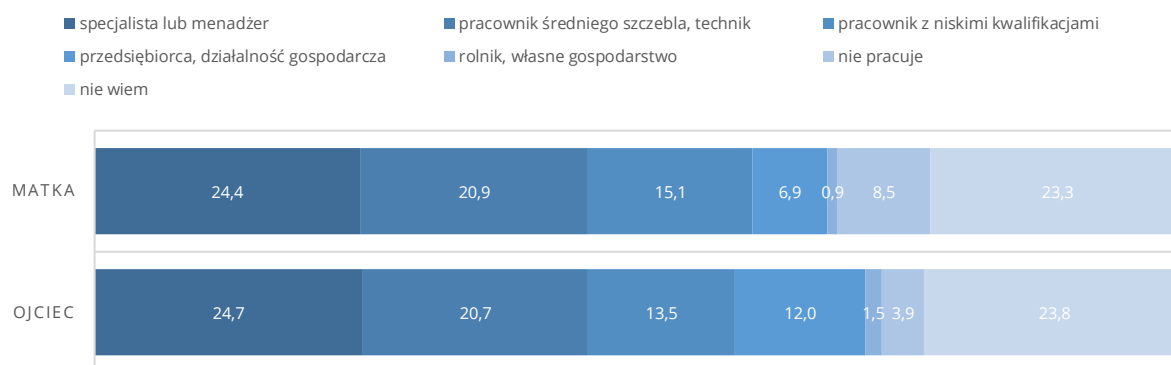
Ryc. 12. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie:
„Zawód wykonywany przez moich ojca/opiekuna prawnego (matkę/opiekunkę prawną) to...”
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Struktura stanowisk zajmowanych przez rodziców badanych uczniów i uczennice jest wyraźnie zróżnicowana, co odzwierciedla zarówno szerokie spektrum pozycji zawodowych obecnych w badanej zbiorowości, jak i zróżnicowane zaplecze społeczno-zawodowe rodzin uczniów szkół ponadpodstawowych. W przypadku ojców najczęściej wskazywaną kategorią byli specjaliści lub menadżerowie – 22,4% odpowiedzi. Drugą pod względem liczebności grupę stanowili pracownicy średniego szczebla lub technicy – 18,7%. Mniejszy, ale nadal istotny udział mieli ojcowie prowadzący własną działalność gospodarczą – 10,9%, a także wykonujący prace wymagające niższych kwalifikacji – 12,2%. Niewielki odsetek respondentów zadeklarował również, że ich ojciec prowadzi gospodarstwo rolne – 1,4%, natomiast 3,5% badanych wskazało, że ojciec nie pracuje zawodowo.

W przypadku matek dominowały stanowiska wymagające wyższych kwalifikacji i kompetencji zawodowych. Najczęściej badani wskazywali, że matka pracuje jako specjalistka lub menadżerka – 22,2%. Kolejną kategorię stanowiły pracowniczki średniego szczebla lub techniczki – 19,0%, a następnie kobiety wykonujące prace wymagające niższych kwalifikacji – 13,7%. Matki prowadzące własną działalność gospodarczą stanowiły 6,3% wskazań, zaś

zatrudnienie w rolnictwie zadeklarowano w 0,9% przypadków. Jednocześnie 7,7% respondentów wskazało, że ich matka nie pracuje zawodowo.

Na uwagę zasługuje również wysoki odsetek uczniów, którzy nie potrafili określić stanowiska pracy swoich rodziców. W przypadku ojców było to 21,6%, a w przypadku matek – 21,2%. Dodatkowo część badanych nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie w ogóle – 9,3% w odniesieniu do ojców oraz 9,1% w odniesieniu do matek. Dane te pokazują, że wiedza młodzieży na temat pozycji zawodowej rodziców pozostaje w wielu przypadkach ograniczona. Można przypuszczać, że ma to znaczenie nie tylko dla sposobu postrzegania świata pracy przez uczniów, lecz także dla formowania ich własnych wyobrażeń dotyczących przyszłości zawodowej i możliwych ścieżek kariery.



Ryc. 13. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie „Mój ojciec/opiekun prawny (matka/opiekunka prawna) pracuje na stanowisku”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Podsumowując, uczennice i uczniowie szkół ponadpodstawowych objęci badaniem tworzą zbiorowość wyraźnie zróżnicowaną zarówno pod względem osiągnięć edukacyjnych, jak i zaplecza społeczno-kulturowego oraz rodzinnego. W badanej grupie obecni są uczniowie o zróżnicowanych średnich ocen, pochodzący z miejscowości o odmiennym potencjale edukacyjnym i społecznym, a także z rodzin różniących się poziomem wykształcenia rodziców, profilem ich zatrudnienia oraz zajmowaną pozycją zawodową. Zróżnicowanie to stanowi istotny kontekst dla inter-

pretacji dalszych analiz dotyczących aspiracji edukacyjnych, planów zawodowych oraz deklarowanej mobilności młodzieży. Pokazuje ono, że decyzje podejmowane przez uczniów u progu dorosłości nie są formułowane w społecznej próżni, lecz pozostają osadzone w konkretnych warunkach życia rodzinnego i lokalnego.

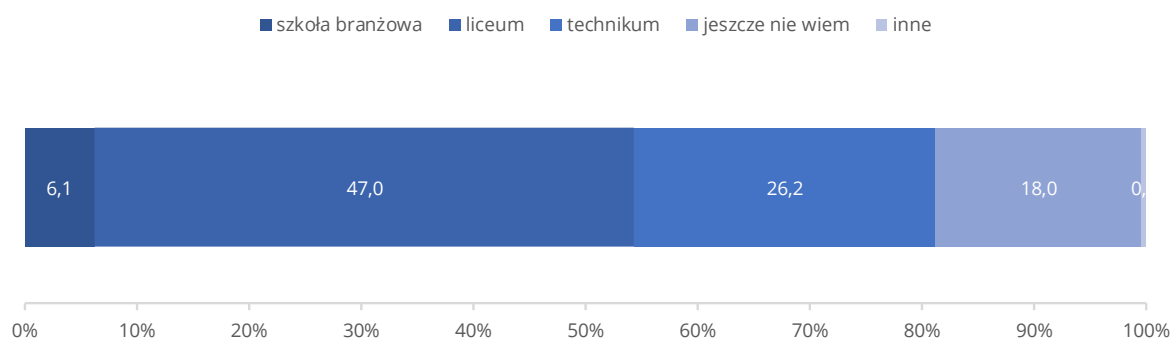
Analiza struktury społecznej badanej grupy pozwala lepiej zrozumieć nie tylko aktualne wybory i deklaracje uczniów szkół ponadpodstawowych, ale również możliwe mechanizmy różnicujące ich wyobrażenia o przyszłości. Szczególne znaczenie ma tu związek pomiędzy kapitałem edukacyjnym rodziny, miejscem zamieszkania a sposobem planowania dalszej ścieżki kształcenia i pracy. Jednocześnie widoczny w niektórych obszarach wysoki odsetek odpowiedzi „nie wiem” lub braków danych sugeruje, że część młodzieży pozostaje jeszcze na etapie nie w pełni ukształtowanej orientacji edukacyjno-zawodowych. Z perspektywy praktycznej oznacza to potrzebę wzmocnienia działań doradczych i informacyjnych, które będą wspierały uczniów w bardziej świadomym rozpoznawaniu własnych możliwości, zasobów oraz potencjalnych kierunków dalszego rozwoju.

5. Aspiracje edukacyjne i plany zawodowe uczniów szkół podstawowych

5.1. Plany edukacyjne – wybór szkoły ponadpodstawowej

5.1.1. Ogólny obraz planów edukacyjnych w badanej grupie

W analizie planów edukacyjnych uczniów klas ósmych szkół podstawowych województwa dolnośląskiego ujawnił się zróżnicowany obraz preferencji dotyczących dalszej ścieżki kształcenia. Najczęściej wskazywanym wyborem szkoły ponadpodstawowej było liceum ogólnokształcące, które wybrało 47,1% respondentów. Drugim najczęściej deklarowanym typem wyboru szkoły ponadpodstawowej było technikum, na które zdecydowało się 26,3% uczniów. Zdecydowanie najmniej preferowanym wyborem edukacyjnym wśród uczniów i uczennic ostatnich klas szkół podstawowych okazało się szkolnictwo branżowe. Wybór kształcenia w szkole branżowej I stopnia zadeklarowało 6,1% uczniów. Znaczący jest jednak odsetek respondentów, którzy nie podjęli jeszcze decyzji w tym zakresie – 18,0% osób objętych badaniem wskazało odpowiedź „jeszcze nie wiem”.

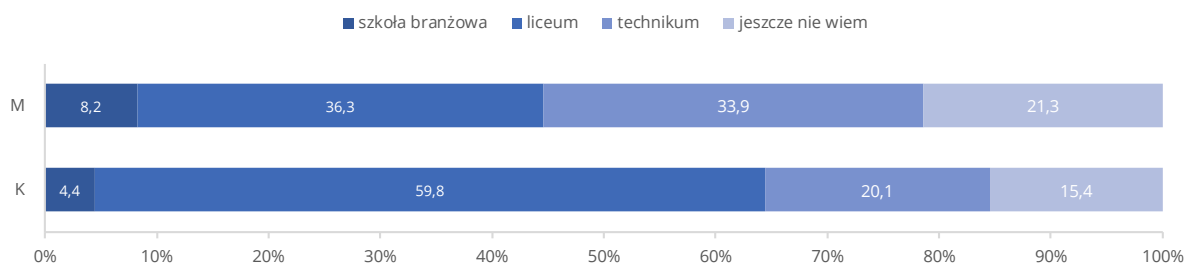


Ryc. 14. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Po skończeniu szkoły podstawowej zamierzam uczyć się...”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.1.2. Płeć uczniów a wybór szkoły

W zakresie planów edukacyjnych dziewczęta najczęściej wskazywały na kontynuowanie nauki w liceum (59,8%), następnym w kolejności wyborem było technikum (20,1%). Szkoły branżowe jako miejsce kształcenia po ukończeniu szkoły podstawowej, wskazało 4,4% dziewcząt. Chłopcy wskazali również liceum jako najbardziej popularny typ szkoły ponadpodstawowej (36,3%), na drugim miejscu wybierali technikum (33,9%). Odsetek chłopców planujących naukę w szkole branżowej jest prawie dwukrotnie wyższy niż u dziewcząt i wynosi 8,2%. Warto podkreślić, że więcej chłopców niż dziewcząt zadeklarowało odpowiedź „jeszcze nie wiem” (21,3% vs. 15,4%) w kontekście wyboru szkoły ponadpodstawowej.



Ryc. 15. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według płci (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.1.3. Miejsce zamieszkania a wybór szkoły

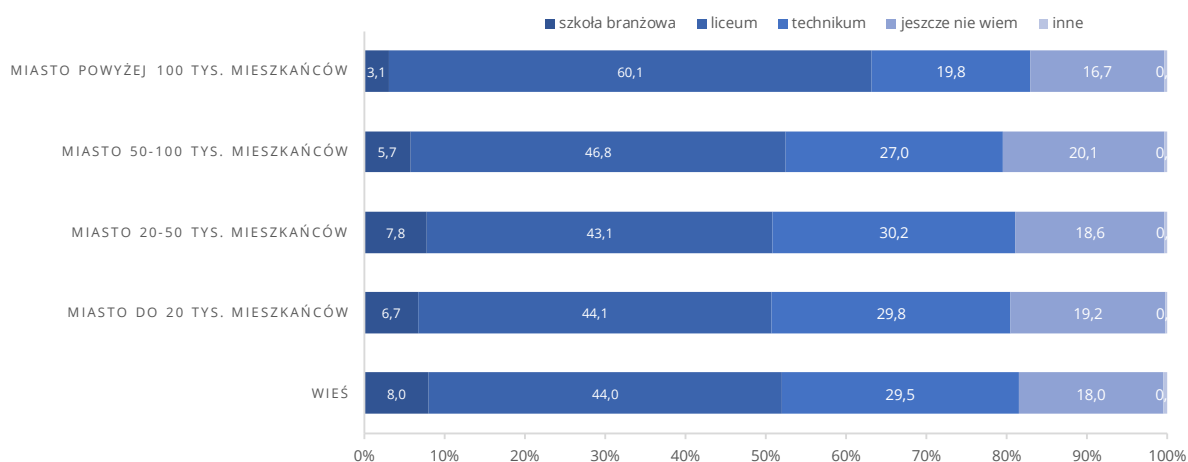
Na obszarach wiejskich dominuje wybór liceum ogólnokształcącego, który deklaruje 44,0% badanych. Znacząco mniej popularne jest technikum, wybierane przez 29,5%. Wybór szkoły branżowej jest w tej kategorii najniższy, wynosząc zaledwie 8,0%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” stanowi 18,0% deklaracji.

W małych miastach do 20 tys. mieszkańców, liceum, wybiera 44,1% respondentów. Wybór technikum jest deklarowany przez 29,8% uczniów. Naukę w szkole branżowej planuje 6,7% uczniów. Odsetek niezdecydowanych (odpowiedź „jeszcze nie wiem”) wynosi 19,2%.

W miastach średniej wielkości (20 tys.- 50 tys. mieszkańców) liceum wybrało 43,1% uczniów. Technikum wskazało 30,2% uczniów, szkołę branżową – 7,8%. Odsetek osób, które „jeszcze nie wiedzą”, wynosi 18,6%.

W miastach 50-100 tys. mieszkańców, najczęściej wskazywane liceum wybiera 46,8% badanych. Udział technikum wynosi 27,0%. Wybór szkoły branżowej jest deklarowany przez 5,7% respondentów. Odsetek niezdecydowanych (odpowiedź „jeszcze nie wiem”) wynosi 20,1%.

W największych aglomeracjach (miasta powyżej 100 tys. mieszkańców) wyboru liceum ogólnokształcącego dokonało 60,1% badanych. Technikum wskazało 19,8%, szkołę branżową – 3,1%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” została wskazana przez 16,7% badanych uczniów.



Ryc. 16. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)

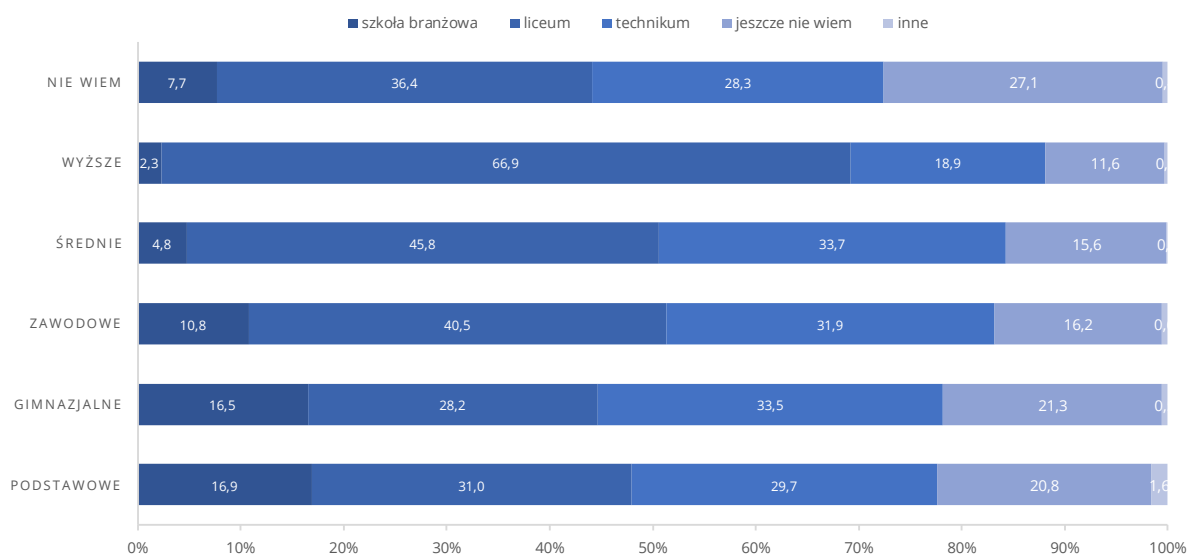
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.1.4. Wykształcenie ojca a wybór szkoły

Wykształcenie ojca w powiązaniu z planami edukacyjnymi uczniów i uczennic ostatnich klas szkół podstawowych przedstawia się następująco:

- **dzieci ojców z wykształceniem podstawowym** najczęściej wskazywały odpowiedź dotyczącą liceum (31,0%), drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią było technikum (29,7%). Szkoła branżowa znajdowała się na trzecim miejscu (16,9%), odpowiedź „nie wiem” wskazało 20,8%) badanych uczniów;

- **dzieci ojców z wykształceniem gimnazjalnym** najczęściej wskazywały rozpoczęcie nauki w technikum (33,5%), następnie rozpoczęcie nauki w liceum (28,2%). Wybór szkoły branżowej uplasował się na trzecim miejscu (16,5%). Co ważne aż 21,3% uczniów i uczennic wskazało odpowiedź „jeszcze nie wiem”;
- **dzieci ojców z wykształceniem zawodowym** najczęściej deklarowały wybór liceum (40,5% odpowiedzi), wysoką ilość odpowiedzi uzyskało technikum (31,9%). Edukacja zawodowa była wybierana przez 10,8% badanych. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” była wyborem 16,2% badanych.
- **dzieci ojców z wykształceniem średnim** – najczęściej wskazywały wybór liceum (45,8%), drugim wyborem było technikum (33,7%). Następnie wskazywane były szkoły branżowe, zaledwie 4,8% wskazań. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” pojawiła się w 15,6% odpowiedzi.
- **dzieci ojców z wykształceniem wyższym** – najczęściej wybierały licea (66,9%); następnie technikum (18,9%). Szkoły branżowe wybrało 2,3% uczniów. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” padła w 11,6% respondentów.
- **badani, którzy nie wiedzieli, jakie wykształcenie ma ojciec** preferowali, jako swoje plany na przyszłość, kształcenie w liceach (36,4%), mniej osób wybrało technika (28,3%). Odpowiedź dotycząca braku planów („jeszcze nie wiem”) padła w 26,1% wskazań. Najmniej uczniów wskazało szkoły branżowe (7,7%).



Ryc. 17. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

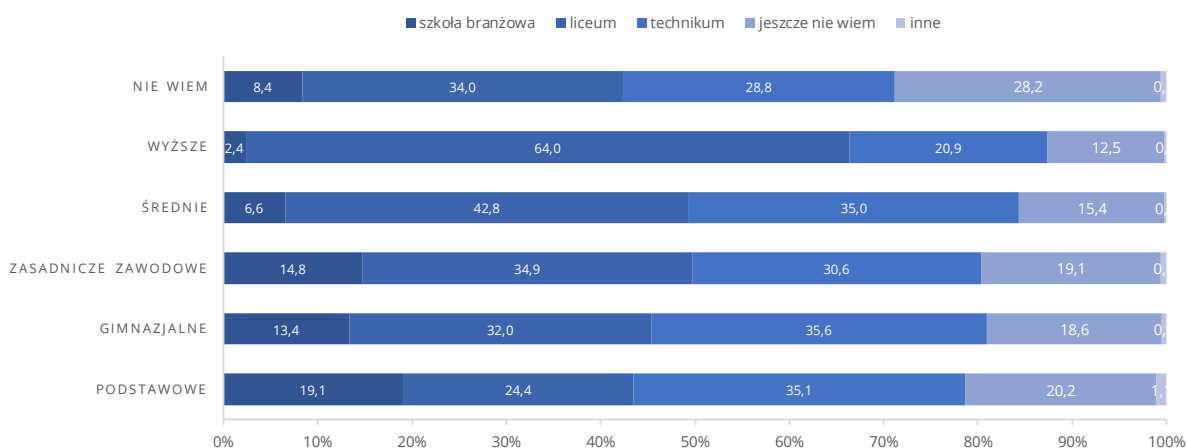
5.1.5. Wykształcenie matki a wybór szkoły

Wykształcenie matki w powiązaniu z planami edukacyjnymi uczennic i uczniów ostatnich klas szkół podstawowych przedstawia się następująco:

- **dzieci matek z wykształceniem podstawowym** – najczęściej jako plan na przyszłość wskazywały kontynuowanie nauki w technikum (35,1%). Drugie miejsce spośród wyborów zajęło liceum (24,4%). Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 20,2% respondentów, a 19,1% badanych wskazało szkołę branżową.
- **dzieci matek z wykształceniem gimnazjalnym** – najczęściej planują kontynuowanie nauki w technikum (35,6%), na drugim miejscu znalazło się liceum (32,0%). Niemal co piąty respondent nie wiedział jeszcze co wybierze (18,6%). Najmniej osób wskazało szkołę branżową (13,4%).
- **dzieci matek z wykształceniem zasadniczym zawodowym** – najczęściej wiążą swoje plany z kontynuowaniem nauki w liceum (34,9%). Technikum wybrało 30,6%.

Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało aż 19,1% uczniów. Najmniej osób wskazało chęć kontynuowania nauki w szkole branżowej (14,8%).

- **dzieci matek z wykształceniem średnim** – wybrały najczęściej kształcenie w liceum (42,8%). Naukę w technikum wskazało 35,0% badanych, trzecią najczęściej wybieraną odpowiedzią było „jeszcze nie wiem” – 15,4%. Najmniej osób wskazało wybór szkół branżowych (6,6%).
- **dzieci matek z wykształceniem wyższym** – najczęściej wybierały kontynuację nauki w liceum (64,0%) lub w technikum (20,9%). Tylko 2,4% wybrało szkołę branżową. Brak decyzji w tej kwestii wskazało 12,5% uczniów.
- **badani, którzy nie wiedzieli, jakie wykształcenie ma matka** – najczęściej wskazywali na odpowiedź: kontynuacja nauki w liceum (34,0%). Drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią było technikum (28,8%). Odpowiedź „nie wiem” wskazało aż 28,2% badanych. Szkołę branżową wskazało jedynie 8,4% badanych, którzy nie wskazali wykształcenia matki.



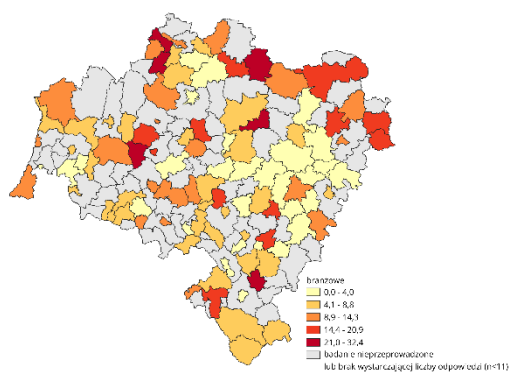
Ryc. 18. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

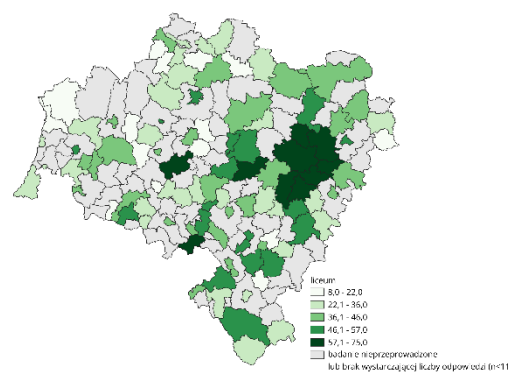
5.1.6. Zróżnicowanie przestrzenne planów edukacyjnych

Analiza przestrzenna planów edukacyjnych uczniów szkół podstawowych ujawnia wyraźne zróżnicowanie między gminami województwa dolnośląskiego. Kartogramy przedstawiające preferowane ścieżki dalszego kształcenia pokazują, że decyzje ósmoklasistów nie są rozmieszczone równomiernie, lecz tworzą charakterystyczne układy przestrzenne związane z typem środowiska lokalnego, dostępnością szkół ponadpodstawowych oraz oddziaływaniem większych ośrodków miejskich.

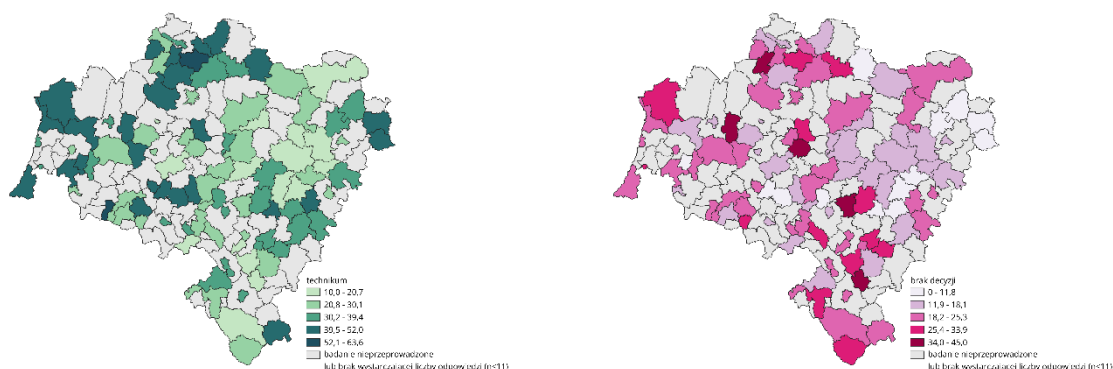
W przypadku planów kontynuacji nauki w szkole branżowej dominuje niski udział odpowiedzi w większości gmin. Najczęściej wartości mieszczą się w przedziałach 0,0–4,0% oraz 4,1–8,0%, co wskazuje, że wybór tej ścieżki ma raczej ograniczony charakter. Wyższe odsetki (14,3–20,3% oraz 20,4–39,4%) występują punktowo i są rozproszone przestrzennie, częściej w północnej, północno-wschodniej oraz miejscami południowej części regionu. Nie tworzą one jednak zwartej układ, co sugeruje lokalny charakter tego wyboru.



Kontynuacja nauki w szkole branżowej



Kontynuacja nauki w liceum



Kontynuacja nauki w technikum

Brak decyzji dotyczącej dalszej nauki

Ryc. 19. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w szkole...”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danej gminie [%]

*Gminy zaznaczone na szaro to obszary, w których badanie nie było realizowane lub liczba respondentów była zbyt niska ($n < 11$).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Udział uczniów planujących kontynuację nauki w liceum ogólnokształcącym jest znacznie bardziej zróżnicowany. Najwyższe wartości, sięgające 57,1–81,3%, koncentrują się wyraźnie w centralno-wschodniej części województwa, szczególnie w obszarze funkcjonalnym Wrocławia oraz w części gmin sąsiednich. Podwyższone wartości obserwowane są również punktowo w innych częściach regionu. Z kolei niższe udziały (0,0–20,0%) częściej występują na obrzeżach województwa. Układ ten potwierdza silny wpływ dużych ośrodków miejskich i aspiracji związanych z dalszym kształceniem akademickim.

Technikum pozostaje wyborem o najbardziej stabilnym i względnie równomiernym rozkładzie przestrzennym. W dużej części gmin udział odpowiedzi mieści się w przedziałach 30,3–39,4% oraz 39,5–50,5%, co wskazuje na trwałą i szeroko rozpowszechnioną atrakcyjność tej ścieżki. Najwyższe wartości (50,6% i więcej) pojawiają się lokalnie, szczególnie w zachodniej oraz północno-zachodniej części województwa, ale także punktowo w innych gminach. Wzorzec ten sugeruje, że technikum jest postrzegane jako uniwersalna i bezpieczna ścieżka edukacyjna, niezależnie od typu gminy.

Interesujący przestrzennie jest również brak decyzji dotyczącej dalszej nauki. W większości gmin wartości pozostają niskie, jednak wyższe odsetki (25,4–40,0% oraz powyżej 40,1%) występują punktowo w różnych częściach województwa, szczególnie w północnej, zachodniej oraz południowej części regionu. Zjawisko to ma charakter wyspowy, bez wyraźnej dominacji

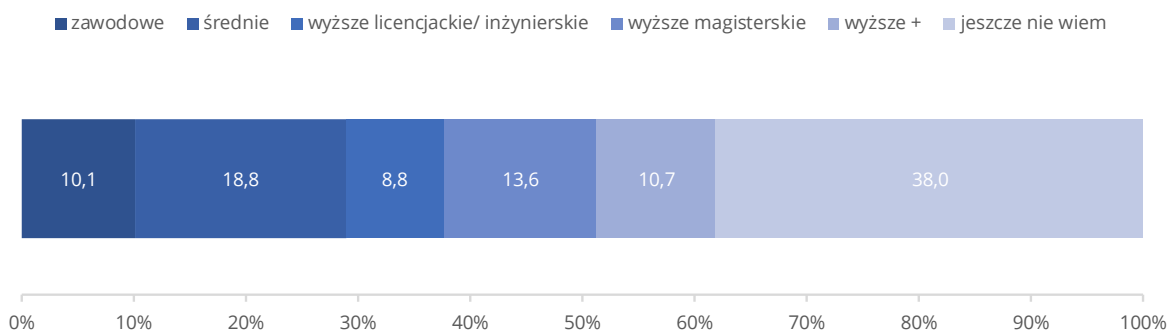
jednego obszaru. Może to wskazywać na lokalne różnice w dostępie do doradztwa zawodowego, wsparcia szkoły oraz kapitału informacyjnego rodzin.

Układ przestrzenny planów edukacyjnych wskazuje na silniejszą orientację licealną w otoczeniu dużych miast, stabilną popularność techników w całym regionie oraz bardziej lokalny, punktowy charakter wyboru szkół branżowych i niezdecydowania edukacyjnego.

5.2. Aspiracje edukacyjne

5.2.1. Ogólny obraz aspiracji edukacyjnych w badanej grupie

Największy odsetek badanych – 38,0% – nie potrafiło określić, jaki poziom wykształcenia chciałby w przyszłości uzyskać. Wśród pozostałych odpowiedzi najczęściej wskazywano wykształcenie średnie (18,8%) oraz zawodowe (10,1%). Wybór studiów wyższych – zarówno na poziomie licencjackim i inżynierskim, jak i magisterskim – zadeklarowała mniejszość respondentów, odpowiednio 8,8% oraz 13,6%. Warto zaznaczyć, że 10,7% uczniów wskazało chęć ukończenia studiów wyższych powyżej poziomu magistra.



Ryc. 20. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Docelowo chcę zdobyć wykształcenie...”

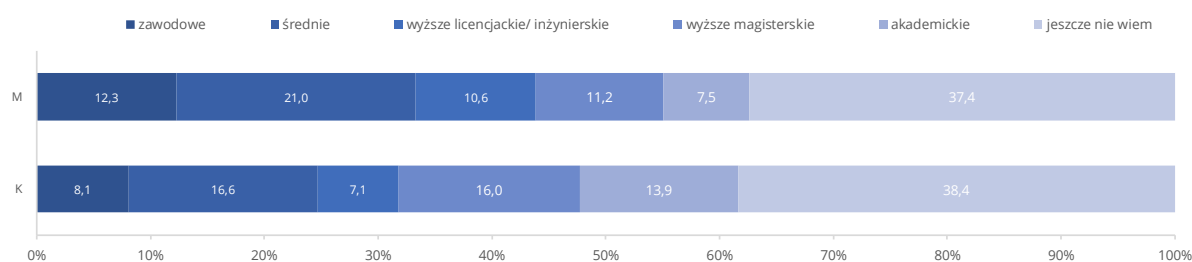
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.2.2. Płeć uczniów a aspiracje edukacyjne

Najczęściej deklarowanym przez uczniów poziomem aspiracji jest wykształcenie średnie (21,0%). Wykształcenie zawodowe wskazało 12,3% uczniów biorących udział w badaniu,

niewiele mniej wskazało wykształcenie magisterskie (11,2%). Aspiracje do wykształcenia wyższego licencjackiego/inżynierskiego zadeklarowało 10,6% uczniów. Wykształcenie wyższe niż magisterskie wskazało 7,5% badanych. Odpowiedź: „jeszcze nie wiem” była najczęściej wskazywaną odpowiedzią (37,4%).

Wśród uczennic najwięcej osób aspiruje do wykształcenia średniego (16,6%) oraz wyższego magisterskiego (16,0%). Niewiele mniej dziewcząt aspiruje do wykształcenia wyższego niż magisterskie (13,5%). Wykształcenie zawodowe jest celem 8,1% badanych. Podobny odsetek uczennic jak wykształcenie licencjackie/inżynierskie - 7,1% wskazań. Podobnie jak w grupie uczniów, w grupie uczennic najczęściej wskazywaną odpowiedzią była: „jeszcze nie wiem” (38,4%).



Ryc. 21. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według płci (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.2.3. Miejsce zamieszkania a aspiracje edukacyjne

Wśród respondentów mieszkających na wsi najwyższe aspiracje edukacyjne odnotowano dla wykształcenia średniego którą wskazało 19,3% badanych. Do wykształcenia zawodowego (11,9%) aspiruje podobny odsetek osób co do wykształcenia magisterskiego (14,0%). Do wykształcenia powyżej wyższego magisterskiego aspiruje 9,4% mieszkańców wsi. Odpowiedź jeszcze nie wiem zaznaczyło 36,6% ankietowanych.

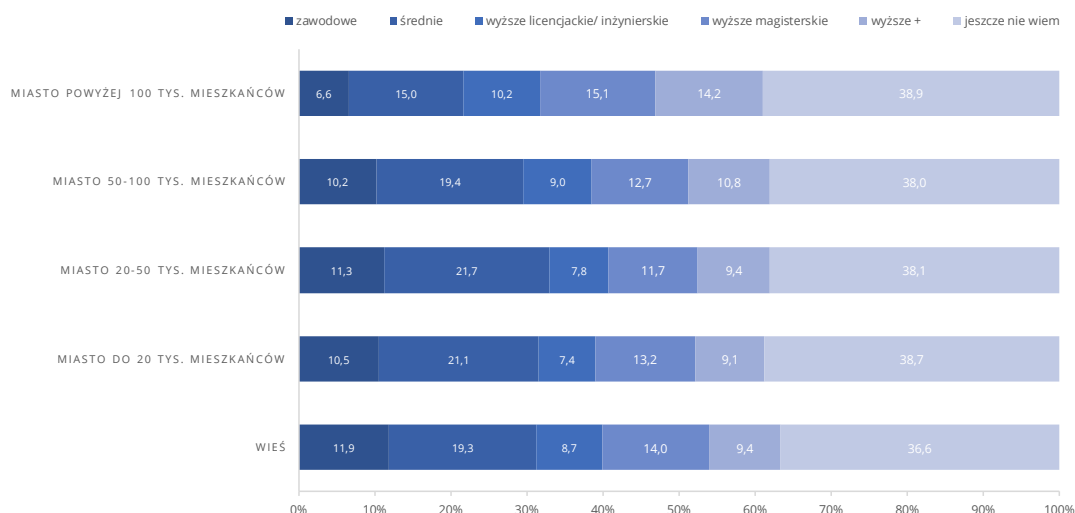
W małych miastach (do 20 tys. mieszkańców) najwyższy odsetek aspiracji dotyczy wykształcenia średniego (21,1%). Do studiów wyższych magisterskich aspiruje 13,2%, a do

wykształcenia zawodowego – 10,5% badanych. Wykształcenie wyższe niż magisterskie zostało wskazane przez 9,1% badanych. Odpowiedź jeszcze nie wiem wskazało aż 38,7% badanych.

W miastach średniej wielkości (20-50 tys. mieszkańców) dominuje aspiracja do wykształcenia średniego, deklarowana przez 21,7% badanych. Wykształcenie wyższe magisterskie wskazało 11,7% uczniów i uczennic, powyżej tego poziomu aspiruje 9,4% uczniów. Wykształcenie zawodowe zostało wskazane przez 11,3% badanych, wykształcenie wyższe licencjackie/inżynierskie – 7,8%. Odpowiedź jeszcze nie wiem wskazało 38,1%

W miastach tej wielkości (50-100 tys. mieszkańców) największy odsetek osób wskazał wykształcenie średnie (15,0%) i wykształcenie wyższe magisterskie (15,1%). Powyżej poziomu wykształcenia magisterskiego aspiruje aż 14,2% badanych. Studia licencjackie/inżynierskie wskazało 10,2% respondentów, a do wykształcenia na poziomie zawodowym dąży zaledwie 6,6% osób. Największy odsetek odpowiedzi dotyczył odpowiedzi „jeszcze nie wiem” (38,0%).

W największych miastach (powyżej 100 tys. mieszkańców) uczniowie i uczennice wskazywali wykształcenie średnie (18,1%) oraz wyższe magisterskie (13,3%). Chęć osiągnięcia wykształcenia wyższego magisterskiego została zgłoszona przez 13,3% uczestników. Wykształcenie branżowe wskazało jedynie 6,1% badanych. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było „jeszcze nie wiem” 38,9%.



Ryc. 22. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

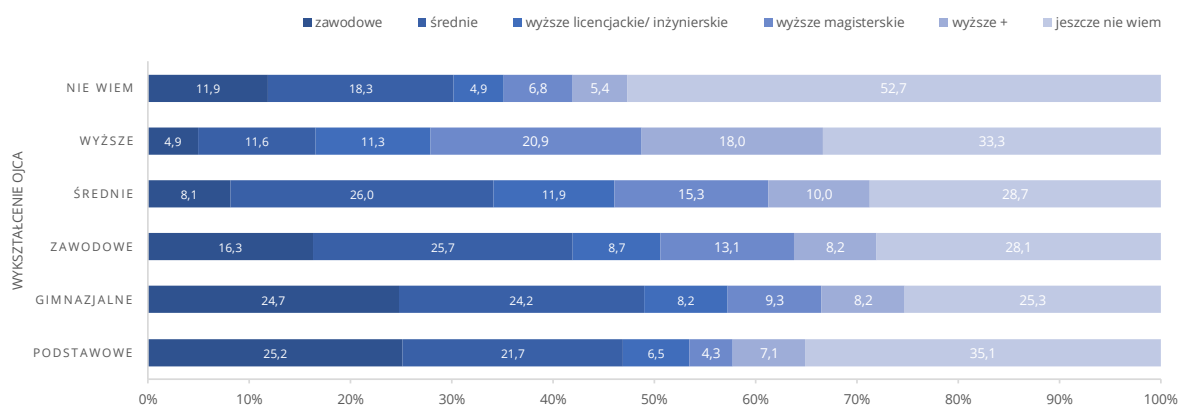
5.2.4. Wykształcenie ojca a aspiracje edukacyjne

Wykształcenie ojca w powiązaniu z aspiracjami edukacyjnymi uczniów i uczennic ostatnich klas szkół podstawowych przedstawia się następująco:

- **dzieci ojców z wykształceniem podstawowym** najczęściej wskazywały odpowiedź dotyczącą wykształcenia zawodowego (25,2%), drugim najczęściej wskazywanym było wykształcenie średnie (21,7%). Wykształcenie wyższe licencjackie/inżynierskie wskazało 6,5% uczniów, wyższe magisterskie – 4,3%. Wykształcenie wyższe niż magisterskie wskazało 7,1% ankietowanych. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało aż 35,1% badanych.
- **dzieci ojców z wykształceniem gimnazjalnym** najczęściej wskazywały wykształcenie zawodowe jako docelowe (24,7%). Wykształcenie średnie wskazało 24,2% osób. Wyższe licencjackie/inżynierskie wskazało 8,2% osób, wyższe magisterskie 9,3%, do wykształcenia wyższego niż magisterskie aspiruje – 8,2%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 25,3% badanych.
- **dzieci ojców z wykształceniem zawodowym** najczęściej deklarowały chęć osiągnięcia wykształcenia średniego (25,7%). Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało aż 28,1% osób. Wykształcenie zawodowe wskazało 16,3% osób. Do wykształcenia wyższego magisterskiego aspiruje 13,1% osób, do wyższego licencjackiego/inżynierskiego – 8,7%, ponad poziom magisterski aspiruje 8,2% uczniów.
- **dzieci ojców z wykształceniem średnim** – najczęściej wskazywały odpowiedź „jeszcze nie wiem” (28,7%). Drugim najczęściej wskazywanym poziomem wykształcenia, do którego aspirują badani uczniowie było wykształcenie średnie (26,0). Do wykształcenia magisterskiego aspiruje 15,3% osób, powyżej wyższego magisterskiego – 10,0%. Wykształcenie wyższe licencjackie/inżynierskie wybrało 11,9%.
- **dzieci ojców z wykształceniem wyższym** – najczęściej wskazywały odpowiedź „jeszcze nie wiem” (33,3%). Do wykształcenia wyższego magisterskiego aspiruje 20,9%, a do

ponad wykształcenia wyższego niż magisterskie – 18,0%. Do wykształcenia wyższego licencjackiego/inżynierskiego aspiruje 11,3% badanych osób. Jedynie 4,9% wybrało wykształcenie zawodowe, natomiast wykształcenie średnie wybrało 11,6% badanych uczniów.

- **badani, którzy nie wiedzieli, jakie wykształcenie ma ojciec** prawie w połowie przypadków wskazywało odpowiedź „jeszcze nie wiem” (52,7%). Wykształcenie średnie wskazało 18,3% badanych. Wykształcenie zawodowe wybrało 11,9% osób. Wykształcenie wyższe magisterskie wskazało 6,8% badanych, wykształcenie wyższe licencjackie/inżynierskie wskazało 4,9% osób, do wykształcenia wyższego niż magisterskie aspiruje 5,4% badanych osób.



Ryc. 23. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.2.5. Wykształcenie matki a aspiracji edukacyjne

Wśród **dzieci matek z wykształceniem podstawowym** najczęściej deklarowaną aspiracją jest wykształcenie średnie (27,9%). Nieco mniej badanych wskazało wykształcenie zawodowe (24,9%) Wykształcenie wyższe licencjackie/inżynierskie wskazało zaledwie 5,32% badanych, magisterskie 8,2%, a chęć zdobycia wykształcenia powyżej magisterskiego zadeklarowało 5,6% badanych. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” padła w przypadku 28,3% osób.

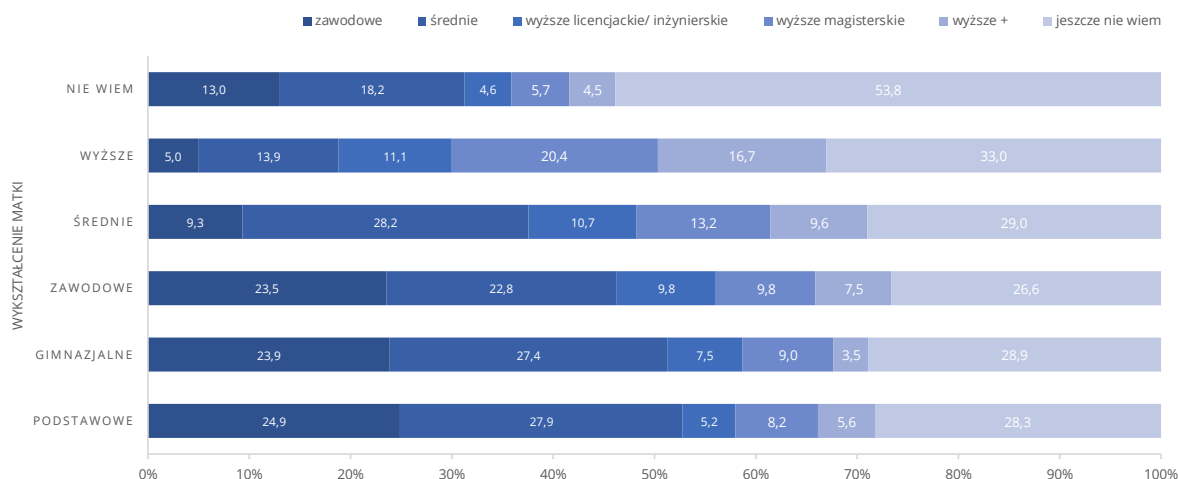
Dzieci matek z wykształceniem gimnazjalnym najczęściej aspirują do wykształcenia średniego (27,4,1%) oraz zawodowego (23,5%). O wykształceniu licencjackim/inżynierskim myśli 7,5% respondentów, nieco więcej, 9,0% o wykształceniu magisterskim, a zaledwie 3,5% aspiruje do wykształcenia magisterskiego+. Odpowiedź: „jeszcze nie wiem” wskazało 28,9% badanych.

W grupie **dzieci matek z wykształceniem zawodowym** przeważa wybór wykształcenia zawodowego (23,2%) i średniego (22,5%). Zarówno wykształcenie licencjackie/inżynierskie jak i wykształcenie magisterskie chce zdobyć po 9,7% badanych uczniów. Z kolei 7,5% chce osiągnąć wykształcenie wyższe niż magisterskie. Odpowiedź: „jeszcze nie wiem” wskazało 26,6% badanych.

Wśród **dzieci matek z wykształceniem średnim** najpopularniejsze było wskazanie wykształcenia średniego (28,2%). Do wykształcenia wyższego magisterskiego aspiruje 13,2% badanych. Wykształcenie wyższe licencjackie (10,7%) wybrał podobny odsetek respondentów co wykształcenie zawodowe (9,3%). Odpowiedź: „jeszcze nie wiem” wynosi 29,0%.

Dzieci matek z wykształceniem wyższym najczęściej wybierają wykształcenie wyższe magisterskie (20,4%) i powyżej wyższego magisterskiego (16,7%). O wykształceniu średnim myśli 13,9% badanych, wyższym licencjackim/inżynierskim 11,1%, a zawodowym zaledwie 5,0%. Odpowiedź: „jeszcze nie wiem” została wskazana na poziomie 33%.

W przypadku dzieci, które nie znały lub nie podały informacji o wykształceniu matki, wykształcenie średnie wskazało 18,2% badanych. Wykształcenie wyższe magisterskie zostało wybrane przez 5,7% osób, zawodowe - 13,0%. Zaledwie 4,5% badanych aspiruje do wykształcenia powyżej magisterskiego, a do wykształcenia licencjackiego/inżynierskiego zaledwie 4,6%. Odpowiedź: „jeszcze nie wiem” wybrało 53,8% badanych.



Ryc. 24. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.2.6. Zróżnicowanie przestrzenne aspiracji edukacyjnych

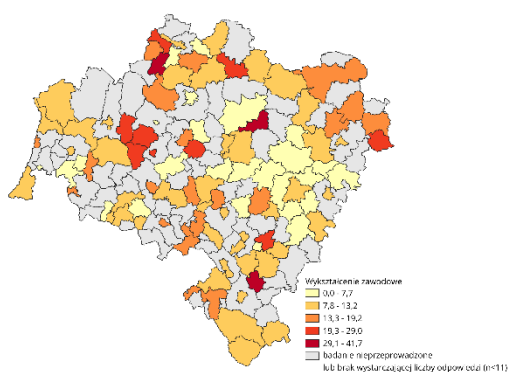
Kartogramy przedstawiają przestrzenny rozkład deklaracji uczniów dotyczących najwyższego poziomu wykształcenia, jaki planują uzyskać. Wyniki te stanowią istotny wskaźnik aspiracji edukacyjnych i pośrednio odzwierciedlają lokalne uwarunkowania społeczne, kapitał kulturowy rodzin oraz dostępność infrastruktury edukacyjnej.

Aspiracje kończące się na poziomie wykształcenia zawodowego cechują się umiarkowanym, lecz wyraźnym zróżnicowaniem regionalnym. W większości gmin odsetek takich odpowiedzi mieści się w przedziałach 7,9–13,2% oraz 13,3–20,7%. Najwyższe wartości (20,8–31,2% oraz 31,3–46,2%) występują punktowo i są rozproszone, częściej w północnej, północno-wschodniej oraz południowej części województwa. Układ ten wskazuje, że aspiracje ograniczone do wykształcenia zawodowego mają przede wszystkim lokalny, a nie regionalnie zwarty charakter.

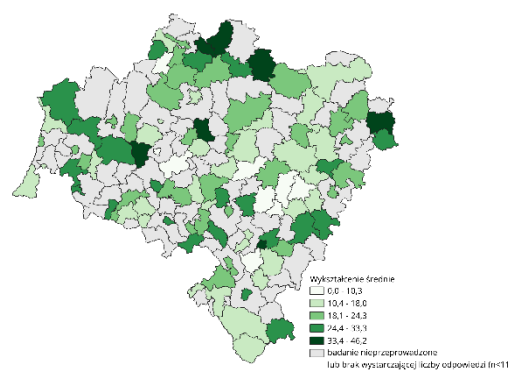
Deklaracje ukończenia edukacji na poziomie średnim występują stosunkowo równomiernie w całym województwie. W dużej liczbie gmin wskaźnik mieści się w przedziałach 14,4–24,3% oraz 24,4–34,3%, natomiast najwyższe wartości (34,4–46,3%) obserwowane są punktowo, zwłaszcza w części północnej i północno-wschodniej regionu. Rozkład ten sugeruje,

że dla znacznej części uczniów ukończenie szkoły średniej stanowi realistyczny i społecznie akceptowany poziom aspiracji edukacyjnych.

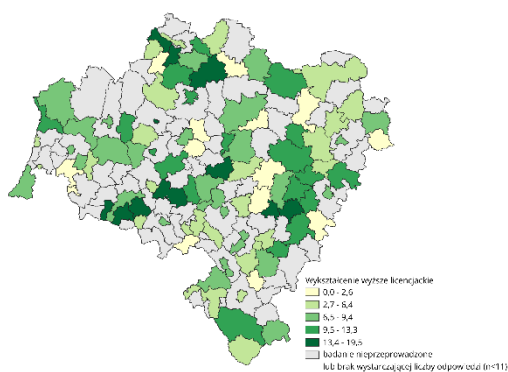
Aspiracje związane z uzyskaniem wykształcenia wyższego licencjackiego lub inżynierskiego charakteryzują się największym rozproszeniem przestrzennym. W większości gmin odsetek takich deklaracji mieści się w przedziałach 6,6–14,3% oraz 14,4–31,5%, natomiast wyższe wartości (31,6–44,3% i więcej) występują lokalnie, szczególnie w części centralnej, zachodniej oraz południowo-zachodniej województwa. Wskazuje to na brak jednego dominującego modelu przestrzennego dla aspiracji pierwszego stopnia studiów.



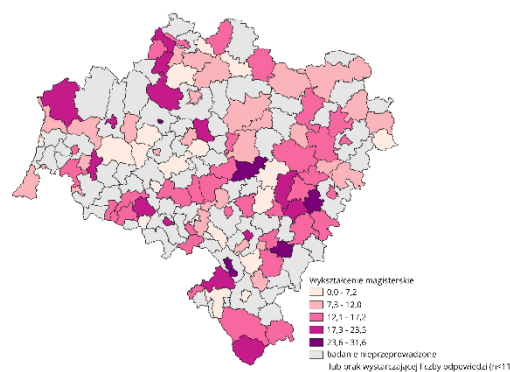
Wykształcenie zawodowe



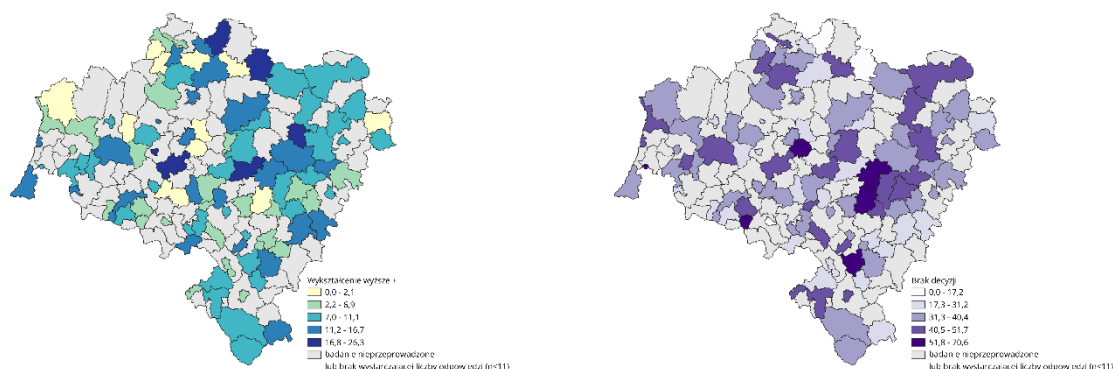
Wykształcenie średnie



Wykształcenie wyższe licencjackie/inżynierskie



Wykształcenie magisterskie



Wykształcenie wyższe +

Brak decyzji dotyczącej poziomu wykształcenia

Ryc. 25. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danej gminie [%]

*Gminy zaznaczone na szaro to obszary, w których badanie nie było realizowane lub liczba respondentów była zbyt niska ($n < 11$).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Najwyższe aspiracje związane z ukończeniem studiów magisterskich tworzą wyraźniejszy układ przestrzenny. Podwyższone wartości koncentrują się przede wszystkim w centralnej części regionu, zwłaszcza w otoczeniu Wrocławia i innych większych miast, a także punktowo w części południowej. Wzorec ten dobrze wpisuje się w model silniejszego oddziaływania kapitału edukacyjnego dużych ośrodków miejskich.

Deklaracje dotyczące kontynuowania edukacji na poziomie wyższym niż magisterski (np. doktorat, studia specjalistyczne) są relatywnie rzadkie, ale obecne w całym województwie. Najczęściej wskaźnik mieści się w przedziałach 2,2–4,9% oraz 5,0–7,6%, natomiast wyższe wartości (11,8–20,0%) występują punktowo w części północnej, centralnej i południowej regionu. Ich przestrzenne rozproszenie sugeruje, że bardzo wysokie aspiracje edukacyjne nie są wyłącznie domeną największych miast.

Istotnym elementem obrazu przestrzennego pozostaje również brak decyzji dotyczącej docelowego poziomu wykształcenia. W większości gmin wartości mieszczą się w przedziałach 13,3–30,2%, natomiast najwyższe wskaźniki (44,5–57,1%) występują punktowo, szczególnie w centralnej części województwa oraz lokalnie w gminach południowych i zachodnich. Oznacza to, że znaczna część uczniów nadal nie ma sprecyzowanych długofalowych planów

edukacyjnych, co może wynikać z wieku badanych oraz nierównego dostępu do doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Najwyższe aspiracje edukacyjne (magisterskie i wyższe) silniej koncentrują się w otoczeniu większych miast, podczas gdy niższe poziomy wykształcenia oraz brak decyzji mają bardziej rozproszony, lokalny charakter.

5.3. Wyobrażenia uczniów o branży ich przyszłej pracy zawodowej

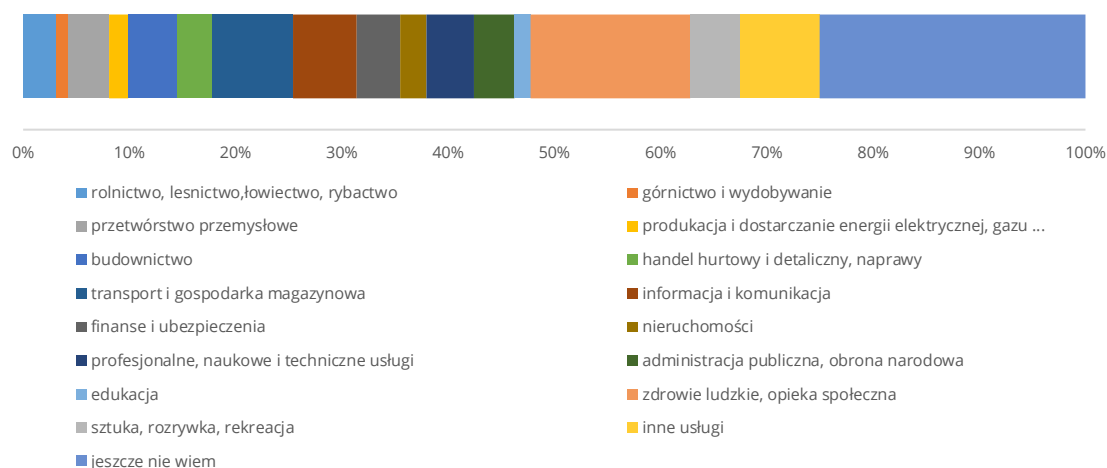
W obszarze preferencji zawodowych badani uczniowie zostali poproszeni o wskazanie zarówno branż, w których chcieliby w przyszłości pracować, jak i typowych stanowisk, jakie planują objąć. Należy zaznaczyć, że największa grupa badanych (25,0%) nie ma jeszcze sprecyzowanych planów dotyczących branży, w której zamierza pracować.

Wśród osób, które określiły swoje aspiracje, zdecydowanie prowadzi branża zdrowia ludzkiego i opieki społecznej, która została wskazana przez 15,0% uczniów. Kolejnymi znaczącymi sektorami, cieszącymi się największym zainteresowaniem, są „transport i gospodarka magazynowa” stanowiące 7,6% odpowiedzi „inne usługi”, stanowiące 7,5% odpowiedzi, a także branża „informacji i komunikacji”, którą wybrało 6,0% badanych.

Dalsze miejsca pod względem popularności zajmują: „sztuka, rozrywka, rekreacja” – 4,7%, „budownictwo” – 4,6%, „usługi profesjonalne, naukowe i techniczne” – 4,4%, „finanse i ubezpieczenia” – 4,1% wskazań.

W przedziale od 3% do 4% znalazły się branże: „przetwórstwo przemysłowe” i administracja publiczna, obrona narodowa” (po 3,8%), „handel hurtowy i detaliczny” (3,3%), „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo” (3,1%). W „nieruchomościach” chciałoby pracować 2,5% badanych.

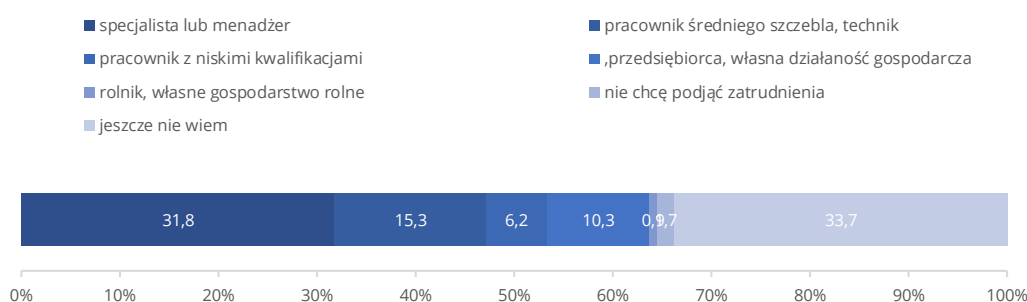
Najmniejsze zainteresowanie wzbudzają następujące sektory: „górnictwo i wydobywanie” (1,2%), „produkcja i dostarczanie energii elektrycznej, gazu...” (1,8%), oraz „edukacja”, którą wybrało zaledwie 1,6% badanych.



Ryc. 26. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Zamierzam pracować w branży”
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.4. Planowany przez uczniów charakter zatrudnienia

Największa część respondentów, tj. 31,8%, deklaruje chęć pracy na stanowisku specjalisty lub menedżera. Znacząca grupa – 15,3%, planuje podjąć pracę na stanowiskach technicznych lub średniego szczebla. Zaledwie 6,2% osób objętych badaniem wskazuje na gotowość do pracy fizycznej w zawodach wymagających niższych kwalifikacji. Jedynie 0,9% uczniów wyraża chęć pozostania w sektorze rolniczym. Z kolei 10,3% badanych planuje prowadzenie własnej działalności gospodarczej. Równocześnie należy zwrócić uwagę na to, iż 1,7% respondentów nie zamierza podejmować pracy zawodowej, zaś aż 33,7% wskazało na odpowiedź: „jeszcze nie wiem”.

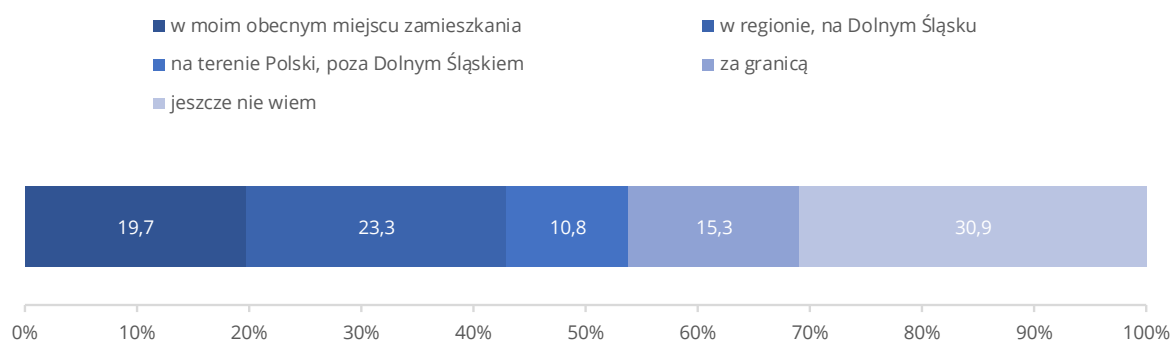


Ryc. 27. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Chcę pracować jako...”
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.5. Deklarowana przez uczniów mobilność zawodowa

5.5.1. Ogólny obraz deklaracji co do miejsca przyszłej pracy zawodowej

W kolejnym obszarze badania, dotyczącym preferencji co do lokalizacji przyszłego zatrudnienia, ujawnia się stosunkowo silne przywiązanie młodzieży do miejsca zamieszkania. Niemalże co piąty uczeń wyraził chęć pracy w swojej rodzinnej miejscowości (19,7%), a kolejne 23,3% deklaruje gotowość do podjęcia zatrudnienia w obrębie regionu dolnośląskiego. Praca na terenie innych regionów Polski interesuje 10,8% uczniów, zaś 15,3% rozważa emigrację zarobkową. Pomimo tego, że relatywnie duża liczba uczniów deklaruje zamiar pozostania w regionie, aż 30,9 % respondentów nie jest w stanie określić preferowanego miejsca pracy.



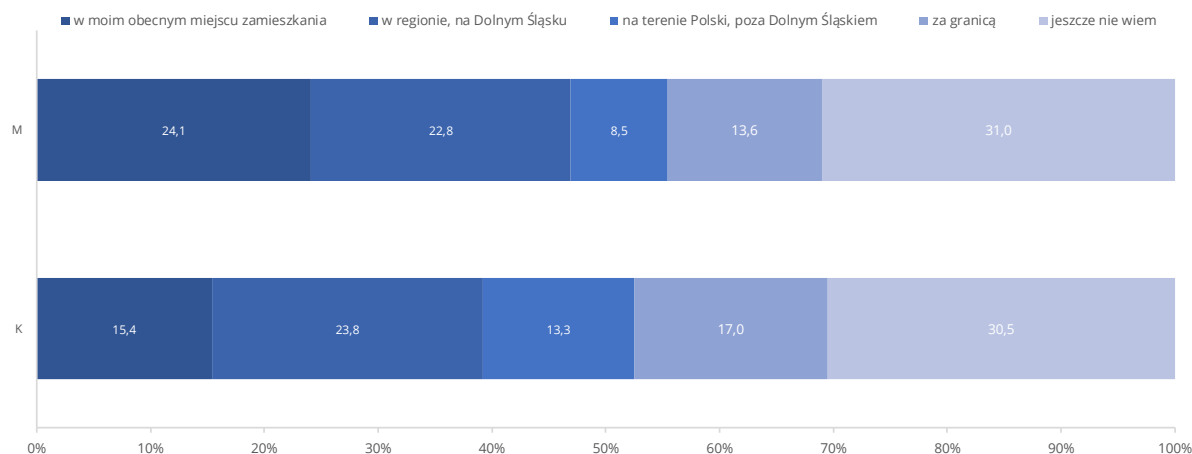
Ryc. 28. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.5.2. Płeć uczniów a mobilność zawodowa

Wśród przedstawicieli obu płci, którzy brali udział w badaniu, największy odsetek odpowiedzi obejmuje odpowiedź “w regionie, na Dolnym Śląsku” (23,8%K) i „moim obecnym miejscu zamieszkania (24,1% M). Wśród kobiet drugim najczęstszym wskazaniem była praca za granicą, która została wybrana przez 17,0%, a wśród mężczyzn: w regionie, na Dolnym Śląsku – 22,8% wskazań. Trzecim wyborem wśród kobiet było obecne miejsce zamieszkania-15,4%, a

wśród mężczyzn: zagranicą- 13,6% wskazań. Wysoki odsetek, zarówno kobiet, jak i mężczyzn jeszcze nie wie, gdzie chciałoby wykonywać swoją przyszłą pracę (30,5%K, 31,0%M).



Ryc. 29. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według płci (w %)
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.5.3. Miejsce zamieszkania a mobilność zawodowa

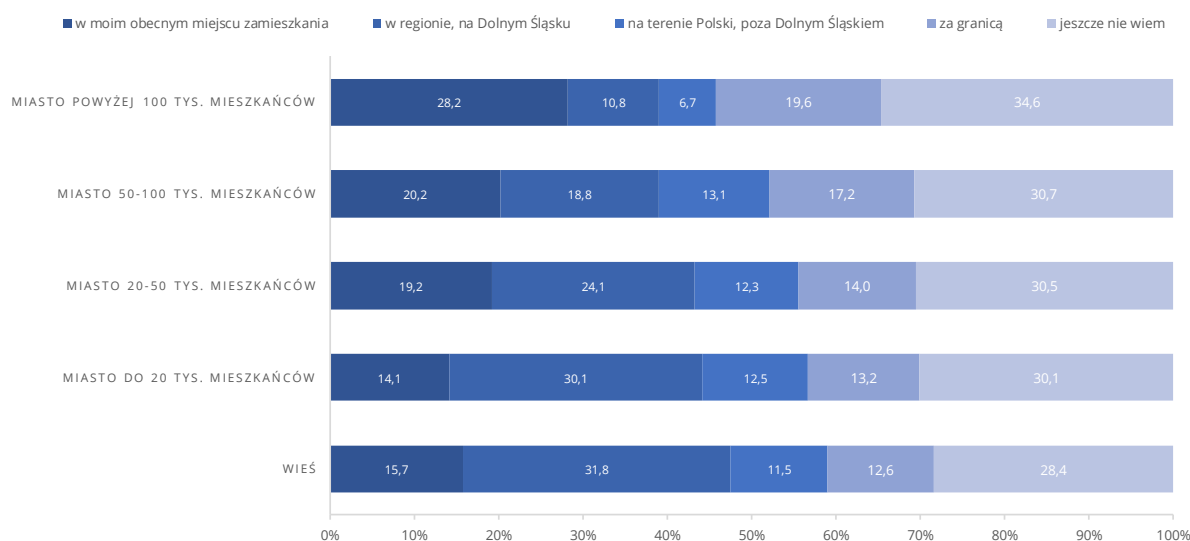
Mieszkańcy wsi najczęściej deklarują chęć wykonywania pracy na Dolnym Śląsku (31,8%), w miejscu zamieszkania chęć pracy deklaruje 15,7% badanych. Za granicę Polski wyjechać chciałoby 12,6% badanych, a poza Dolny Śląsk – 11,5%. Odpowiedź: jeszcze nie wiem wybrało 28,4% badanych.

Mieszkańcy małych miast najchętniej deklarują wykonywanie pracy na Dolnym Śląsku (30,1%). Za granicą kraju chciałoby pracować 13,2% badanych, podobnie jak w przypadku chętnych do pracy w miejscu zamieszkania (14,1%). Na terenie Polski, poza Dolnym Śląskiem chciałoby pracować 12,5% badanych. Odpowiedź: jeszcze nie wiem wybrało 30,1% badanych.

Mieszkańcy miast 20-50 tys. mieszkańców najczęściej wskazują odpowiedź „jeszcze nie wiem” (30,5%). Mniejszy odsetek deklaruje chęć pracy w regionie, na Dolnym Śląsku- 24,1%, a jeszcze mniejszy w obecnym miejscu zamieszkania (19,2%). W Polsce, ale poza Dolnym Śląskiem, chciałoby pracować 12,3% badanych uczniów i uczennic, a za granicą 14,0%.

Wśród mieszkańców miast 50-100 tys. mieszkańców dominuje odpowiedź: jeszcze nie wiem- 30,7%. W obecnym miejscu zamieszkania lub regionie chciałoby pracować odpowiednio 20,2% i 18,8% badanych. o pracy poza granicami regionu myśli 13,1%, a za granicami Polski 17,2% ankietowanych.

Wśród mieszkańców największych miast w aktualnym miejscu zamieszkania chciałoby pracować 28,2% badanych, za granicą – 19,6%. O pracy w regionie myśli 10,8% badanych, a kolejne 6,7% osób chciałoby pracować w Polsce, ale poza Dolnym Śląskiem.



Ryc. 30. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.5.4. Wykształcenie ojca a mobilność zawodowa

Dzieci ojców posiadających wykształcenie podstawowe, najczęściej wskazywali na chęć pracy w miejscu zamieszkania (32,3%). W regionie dolnośląskim chce wykonywać 21,5% uczniów, za granicą chce pracować 16,0% badanych, poza regionem, ale w Polsce – 11,8% badanych. Odpowiedź “jeszcze nie wiem” wskazało 18,4% badanych.

Dzieci ojców posiadających wykształcenie gimnazjalne najczęściej wskazywało chęć pracy w miejscu zamieszkania (28,7%) oraz w regionie (28,2%). Poza regionem, ale w Polsce

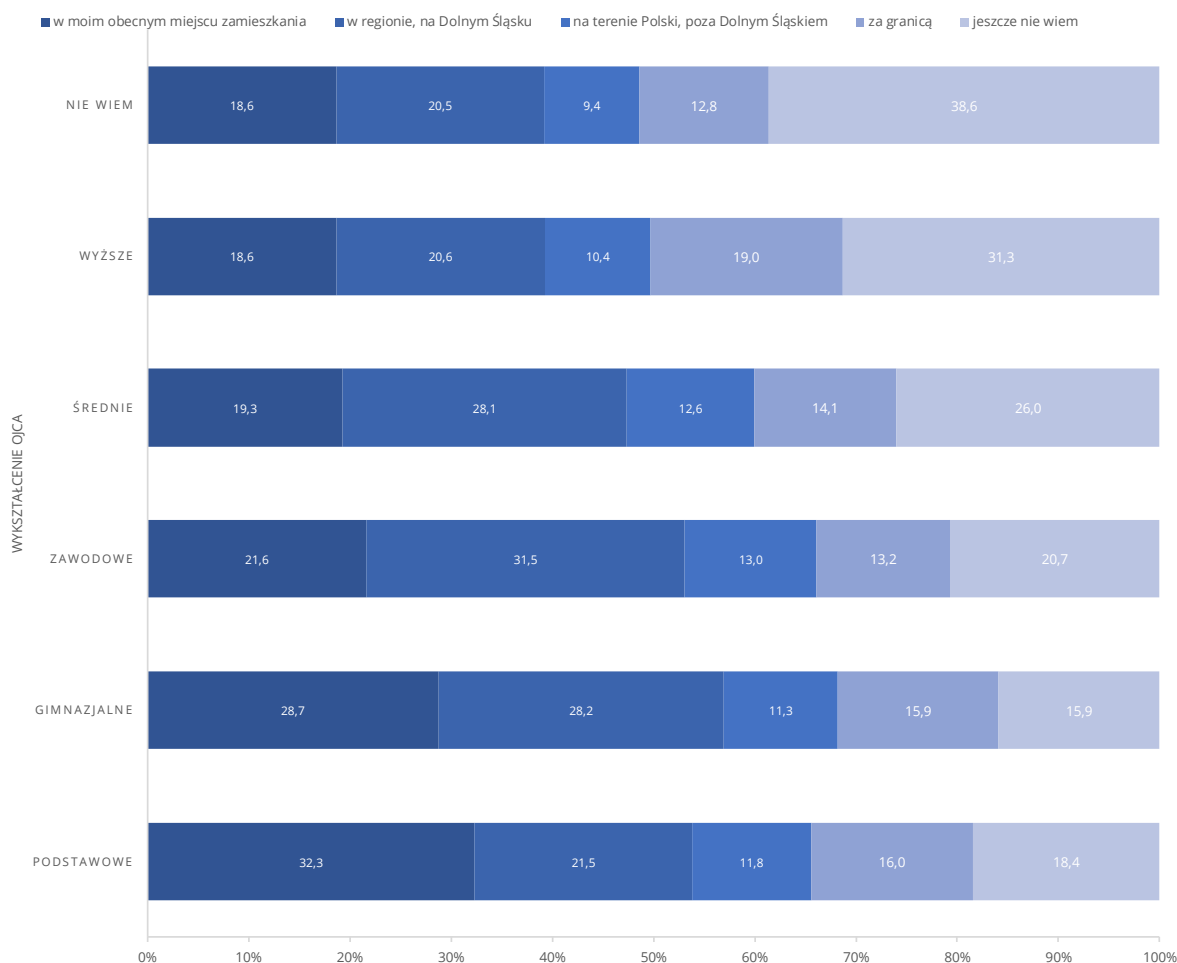
chciałoby pracować 11,3%, a kolejne 15,9 % dzieci, których ojcowie legitymują się wykształceniem gimnazjalnym chciałoby pracować za granicą. Taki sam odsetek-15,9% udzielił odpowiedzi: jeszcze nie wiem.

Dzieci ojców z wykształceniem zawodowym najczęściej wskazywały chęć pracy w regionie (31,5%) oraz w miejscu zamieszkania (21,6%). Poza Dolnym Śląskiem, ale w Polsce chce pracować 13% badanych. Za granicę chciałoby wyjechać 13,2% badanych. Aż 20,7% osób jeszcze nie wie, gdzie chciałoby pracować.

Dzieci ojców z wykształceniem średnim najczęściej wskazywały chęć pracy w regionie (28,1%) oraz w miejscu zamieszkania (19,3%). Mniej wskazań padło na „zagranicę” jako potencjalne miejsce pracy – 14,1%. Prawie tyle samo uczniów myśli o pracy w Polsce, ale poza Dolnym Śląskiem – 12,6%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało 26,0% badanych.

Dzieci ojców z wykształceniem wyższym najczęściej deklarowały chęć pracy w regionie (20,6%). Chęć pracy w miejscu zamieszkania deklarowało 18,6% badanych, za granicą – 19,0%. O pracy w Polsce, ale poza regionem myśli 9,4% badanych. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 31,3% badanych.

Dzieci ojców, których wykształcenie nie zostało wskazane, najczęściej wybierały odpowiedź „jeszcze nie wiem” (38,6%). Drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią był wybór opcji dotyczącej pracy w regionie (21,8%), kolejną – w miejscu zamieszkania (20,2%). Za granicą chce pracować 17,3% badanych, a w Polsce, ale poza regionem – 9,3% uczniów.



Ryc. 31. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.5.5. Wykształcenie matki a mobilność zawodowa

Dzieci matek z wykształceniem podstawowym najczęściej wskazywały na chęć podjęcia pracy w miejscu zamieszkania (30,4%) i regionie (23,9%). Za granicą chce pracować 16,7% badanych uczniów z tej grupy, a poza regionem, ale w Polsce chce pracować 12,0%. 17,0% badanych udzieliło odpowiedzi „jeszcze nie wiem”.

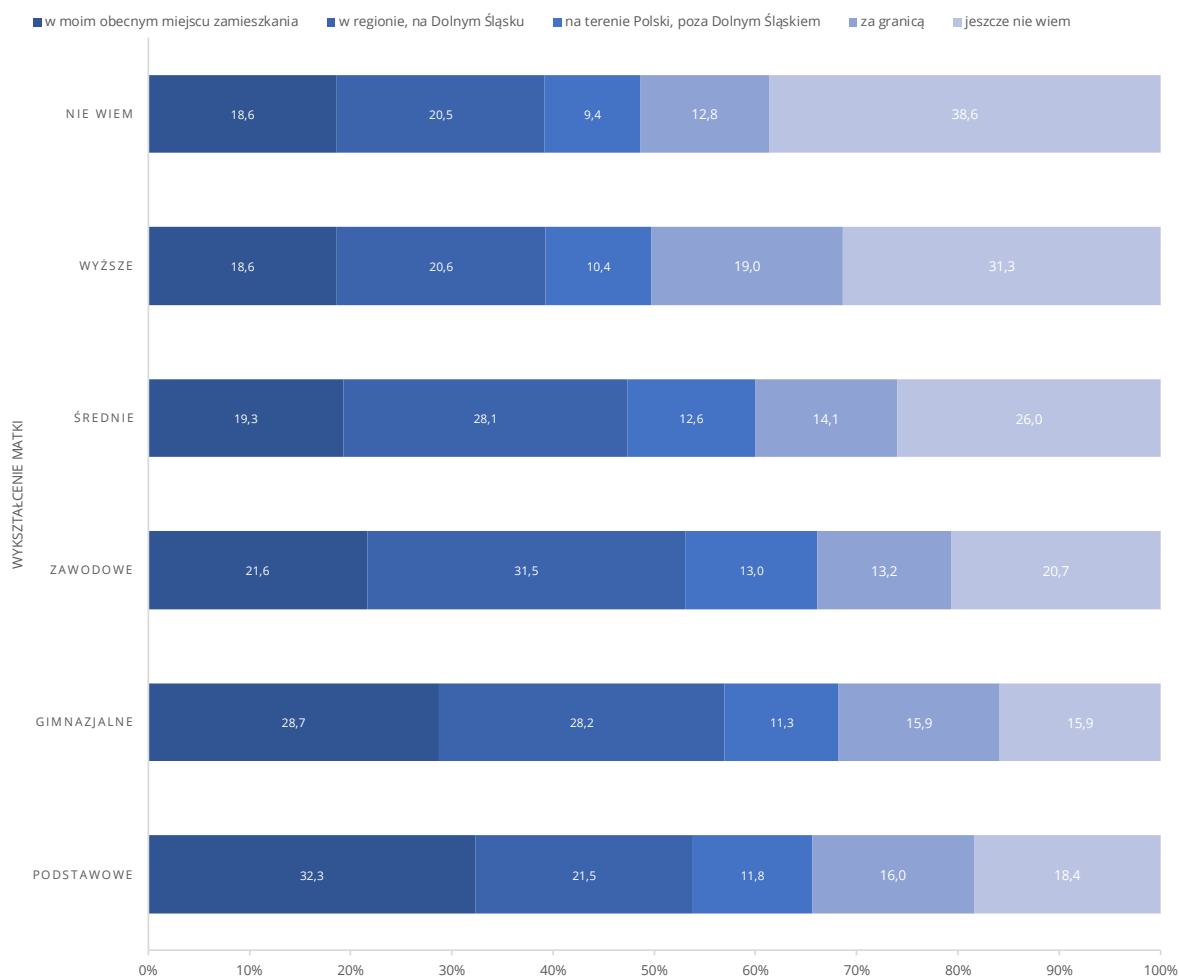
Dzieci matek z wykształceniem gimnazjalnym najczęściej wskazywały chęć podjęcia pracy w miejscu zamieszkania (28,6%) oraz w regionie (28,1%). Za granicą chce pracować 10,8% badanych, w Polsce, ale poza regionem – 13,8%. Odsetek niezdecydowanych wyniósł 18,7%.

Dzieci matek z wykształceniem zawodowym najczęściej deklarowały chęć pracy w regionie (34,1%) oraz w miejscu zamieszkania (21,5%). Poza granicami kraju chce pracować 12,5% badanych, poza regionem, ale w Polsce 11,8%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 20,2% badanych.

Dzieci matek z wykształceniem średnim najczęściej wskazywały chęć pracy w regionie (27,9%). Miejsce zamieszkania jako przyszłe miejsce pracy wskazało 19,9%, za granicą – 15,0%. Chęć wykonywania pracy zawodowej poza regionem, ale w Polsce zadeklarowało 13,8% badanych. Brak planu na przyszłe miejsce pracy zadeklarowało 23,5% badanych.

Dzieci matek z wykształceniem wyższym najczęściej wskazywały na chęć pracy w regionie (21,2%), a potem kolejno: za granicą (18,4%), w miejscu zamieszkania (18,1%), w Polsce, ale poza regionem (11,4%). Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało aż 30,9% badanych.

Dzieci, które nie znały wykształcenia swoich matek, najczęściej wskazywały na odpowiedź „jeszcze nie wiem” (38,6%). Chęć pracy w regionie (21,2%) była drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią, a potem kolejno: w miejscu zamieszkania (20,2%), poza granicami (11,8%), poza regionem, ale w Polsce (8,3%).

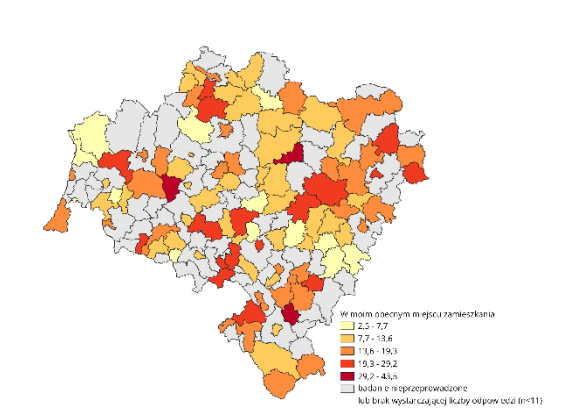


Ryc. 32. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)

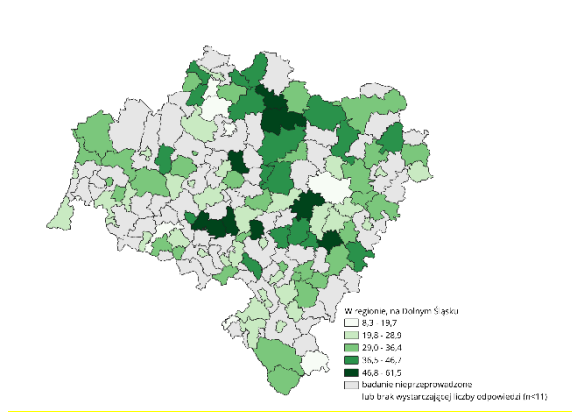
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

5.5.6. Zróżnicowanie przestrzenne mobilności zawodowej

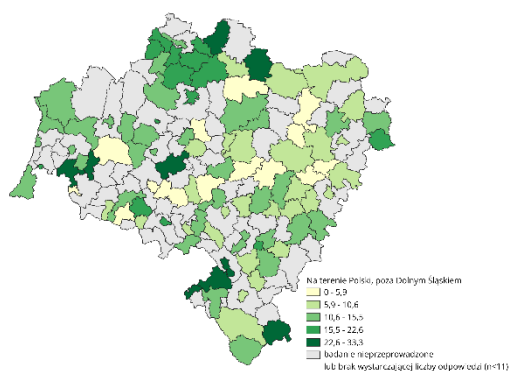
Kartogramy prezentujące rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...” w odniesieniu do liczby ankietowanych w danej gminie ukazują wyraźne przestrzenne zróżnicowanie planów dotyczących przyszłego miejsca pracy. Dane te pozwalają zidentyfikować kierunki aspiracji zawodowych i potencjalnych mobilności młodzieży z Dolnego Śląska, wskazując zarówno obszary silniejszego zakorzenienia lokalnego, jak i większej skłonności do migracji.



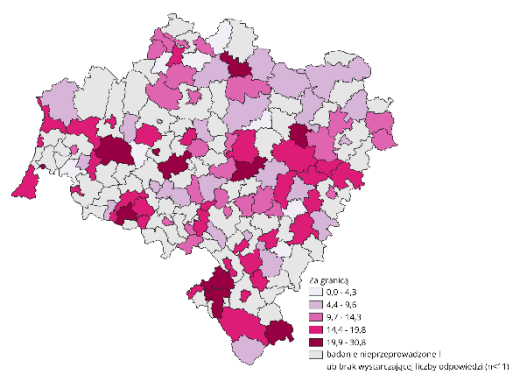
W moim obecnym miejscu zamieszkania



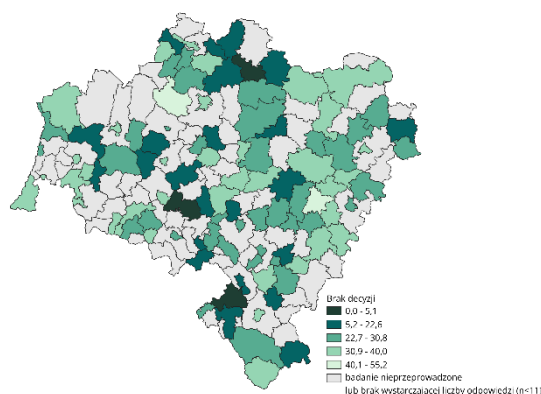
W regionie, na Dolnym Śląsku



Na terenie Polski, poza Dolnym Śląskiem



Za granicą



Brak decyzji

Ryc. 33. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danej gminie [%]

*Powiaty zaznaczone na szaro to obszary, w których badanie nie było realizowane lub liczba respondentów była zbyt niska (n < 11).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Deklaracje dotyczące chęci pozostania i pracy w obecnym miejscu zamieszkania są zróżnicowane, lecz w większości gmin pozostają umiarkowane. Najczęściej wskaźnik mieści się w przedziałach 7,5–16,2% oraz 16,3–22,4%, natomiast wyższe wartości (22,5–31,3% oraz 31,4–46,2%) występują punktowo, częściej w części północnej, północno-wschodniej oraz południowej województwa. Układ ten sugeruje, że silniejsze przywiązanie do miejsca zamieszkania ma przede wszystkim lokalny charakter i nie tworzy jednego zwartego obszaru.

Znaczna część uczniów wiąże swoją przyszłość zawodową z regionem, na Dolnym Śląsku. W dużej liczbie gmin odsetek takich odpowiedzi mieści się w przedziałach 28,0–39,4% oraz 39,5–44,4%, a najwyższe wartości (44,5–63,6%) koncentrują się szczególnie w części centralnej i północnej województwa. Wskazuje to, że dla wielu młodych osób region pozostaje podstawową skalą planowania przyszłości zawodowej.

Odsetek uczniów planujących pracę na terenie Polski, poza Dolnym Śląskiem, jest bardziej rozproszony przestrzennie. W większości gmin wartości mieszczą się w przedziałach 9,6–14,5% oraz 14,6–16,5%, natomiast wyższe wskaźniki (16,6–23,5% i więcej) pojawiają się lokalnie, szczególnie w południowej, zachodniej oraz północnej części regionu. Sugeruje to istnienie punktowych obszarów silniejszych aspiracji migracji międzyregionalnej.

Zainteresowanie wykonywaniem pracy za granicą utrzymuje się na umiarkowanym poziomie, ale jest wyraźnie widoczne w całym województwie. Najczęściej wskaźnik mieści się w przedziałach 8,0–13,3% oraz 13,4–16,3%, natomiast najwyższe wartości (16,4–30,8%) występują punktowo w części południowej, zachodniej oraz centralnej regionu. Rozkład ten może odzwierciedlać zarówno rodzinne doświadczenia migracyjne, jak i większą otwartość na mobilność międzynarodową.

Istotnym elementem obrazu przestrzennego jest również brak decyzji dotyczącej przyszłego miejsca pracy. W większości gmin odsetek niezdecydowanych mieści się w przedziałach 8,2–23,1% oraz 23,2–31,6%, ale w części jednostek osiąga wartości 31,7–43,2%. Najwyższe wskaźniki występują punktowo w północnej, centralnej oraz południowej części

województwa. Oznacza to, że znaczna część uczniów szkół podstawowych nie posiada jeszcze sprecyzowanej wizji geograficznego miejsca swojej przyszłej aktywności zawodowej.

Podsumowując, układ przestrzenny odpowiedzi pokazuje, że najsilniejsze zakorzenienie dotyczy skali regionalnej (Dolny Śląsk), natomiast plany pozostania w miejscu zamieszkania, migracji krajowej i zagranicznej mają bardziej rozproszony, lokalny charakter. Jednocześnie wysoki poziom niezdecydowania w części gmin wskazuje na potrzebę dalszego wzmacniania edukacji z zakresu planowania kariery i mobilności zawodowej.

6. Aspiracje edukacyjne i plany zawodowe uczniów szkół ponadpodstawowych

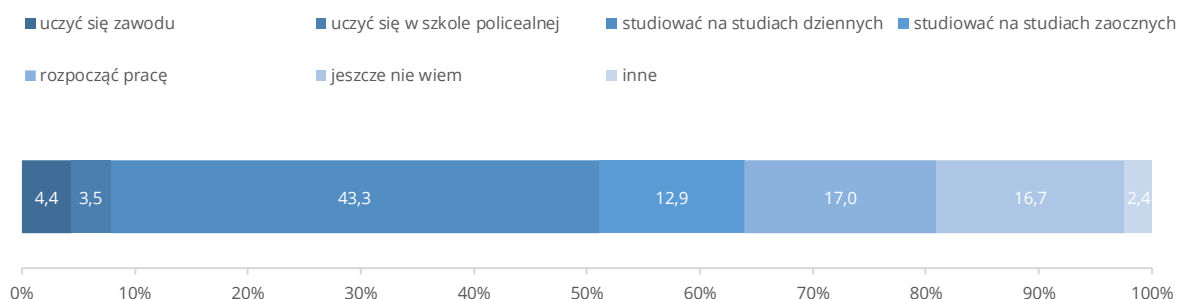
6.1. Plany edukacyjne – wybór ścieżki dalszego kształcenia

6.1.1. Ogólny obraz planów edukacyjnych w badanej grupie

Uczennice i uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych zostali poproszeni o wskazanie, jakie mają plany po zakończeniu obecnego etapu kształcenia. Pytanie to dotyczyło bezpośrednich decyzji podejmowanych u progu przejścia z edukacji szkolnej do dalszej nauki lub aktywności zawodowej. Odpowiedzi pozwalają uchwycić nie tylko dominujące kierunki wyborów młodzieży, lecz także skalę niezdecydowania oraz zróżnicowanie pomiędzy orientacją na dalszą edukację a gotowością do wejścia na rynek pracy. W tym sensie rozkład odpowiedzi stanowi ważny wskaźnik zarówno poziomu aspiracji edukacyjnych, jak i praktycznych strategii życiowych badanych.

Analizowany obszar ma szczególne znaczenie z perspektywy planowania polityk edukacyjnych i doradztwa zawodowego. Deklaracje uczniów szkół ponadpodstawowych odzwierciedlają bowiem nie tylko ich indywidualne preferencje, ale również wpływ środowiska rodzinnego, lokalnych możliwości edukacyjnych, doświadczeń szkolnych oraz wyobrażeń dotyczących własnej przyszłości zawodowej. W badanej grupie widać zarówno silną orientację na

kontynuowanie nauki na poziomie wyższym, jak i obecność strategii bardziej pragmatycznych, związanych z szybkim podjęciem pracy lub zdobywaniem kwalifikacji w krótszych formach kształcenia.



Ryc. 34. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Po ukończeniu szkoły zamierzam...”
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Analiza planów edukacyjno-zawodowych uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych pokazuje, że największą grupę – 43,3% – stanowią młodzi ludzie deklarujący zamiar rozpoczęcia studiów dziennych. Kolejne 12,88% badanych wskazuje studia zaoczne, co łącznie daje 56,18% odpowiedzi potwierdzających orientację na kształcenie akademickie. Drugą dużą grupą są respondenci planujący od razu podjąć pracę – 16,97% badanych. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 16,66% uczniów i uczennic, co pokazuje, że istotna część młodzieży nadal pozostaje na etapie wstępnego namysłu nad swoją przyszłością. Zaledwie 4,36% respondentów zamierza kontynuować naukę zawodu, a 3,46% planuje kształcenie w szkole policealnej. Marginalny pozostaje udział odpowiedzi „inne” – 2,41%.

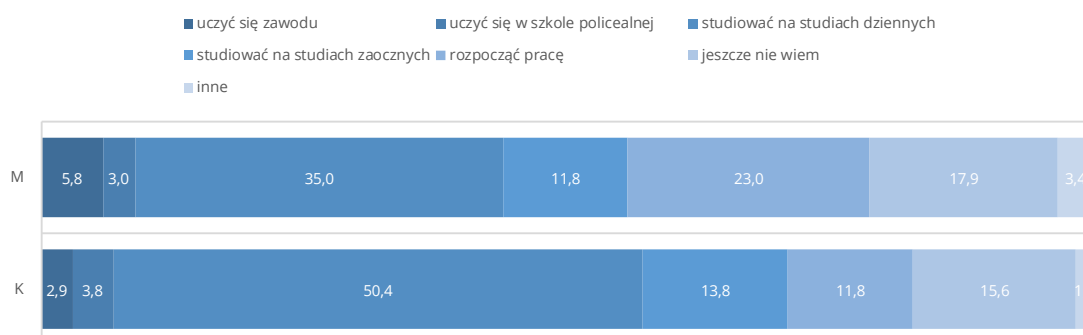
6.1.2. Płeć uczniów a plany edukacyjne

Analiza planów edukacyjnych uczniów i uczennic ostatnich klas szkół ponadpodstawowych ujawnia wyraźne różnice związane z płcią badanych. W obu grupach najczęściej wskazywaną odpowiedzią są studia wyższe, jednak ich skala okazuje się zdecydowanie większa wśród dziewcząt niż wśród chłopców. Oznacza to, że płeć pozostaje istotnym czynnikiem różnicującym zarówno poziom orientacji na edukację akademicką, jak i gotowość do szybszego wejścia na rynek pracy.

Wśród uczennic połowa badanych, dokładnie 50,4%, deklaruje zamiar podjęcia studiów dziennych. To zdecydowanie najczęściej wybierana przez nie ścieżka dalszego kształcenia. Kolejne miejsca zajmują odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 15,6% oraz studia zaoczne – 13,8%. Wskazuje to, że znaczna część dziewcząt postrzega dalszą edukację jako naturalny i pożądany kierunek po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej, a jednocześnie stosunkowo niewielka grupa skłania się ku rozwiązaniom bardziej praktycznym (lub szybszemu wejściu w sferę zatrudnienia (wskazania 11,8% odpowiedzi dziewcząt).

Wśród chłopców obraz ten wygląda odmiennie. Najczęściej wybraną odpowiedzią są również studia dzienne, ale wskazuje je wyraźnie mniejszy odsetek badanych – 35%. Na drugim miejscu znajduje się rozpoczęcie pracy – 23%, co odróżnia uczniów od uczennic i pokazuje silniejsze ukierunkowanie chłopców na wejście na rynek pracy bezpośrednio po ukończeniu szkoły. Kolejne miejsca zajmują odpowiedzi „jeszcze nie wiem” – 17,9% oraz studia zaoczne – 11,8%. Dane te pokazują, że ścieżki planowane przez chłopców częściej niż w przypadku dziewcząt mają charakter mniej jednoznacznie akademicki.

Warto dodać, że naukę zawodu wskazało 5,8% chłopców oraz 2,9% dziewcząt, natomiast szkołę policealną wybrało 3,8% uczennic i 3,0% uczniów. Zestawienie to potwierdza bardziej akademicki profil planów edukacyjnych dziewcząt, przy równoczesnym silniejszym niż u nich zwrocie chłopców ku pracy lub ścieżkom praktycznym. Otrzymane wyniki wskazują zarazem, że działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego powinny uwzględniać różnice płciowe w sposobie myślenia o przyszłości.



Ryc. 35. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: Po skończeniu szkoły zamierzam...”, według płci (w %)
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

6.1.3. Miejsce zamieszkania a plany edukacyjne

Zróznicowanie planów edukacyjnych młodzieży szkół ponadpodstawowych widoczne jest również w zależności od miejsca zamieszkania. W pierwszej kolejności warto zaznaczyć strukturę badanej próby. Najliczniejszą grupę stanowili uczniowie i uczennice mieszkający na wsi – 35,63% całej badanej zbiorowości. Drugą pod względem liczebności grupą byli mieszkańcy miast powyżej 100 tys. mieszkańców – 18,73%. Miasta do 20 tys. mieszkańców reprezentowało 18,63% badanych, miasta od 20 do 50 tys. mieszkańców – 14,52%, natomiast miasta od 50 do 100 tys. mieszkańców – 12,48% respondentów.

Analiza odpowiedzi wskazuje, że wielkość miejscowości zamieszkania pozostaje istotnie powiązana z planami edukacyjnymi uczniów. Najbardziej wyrazisty obraz pojawia się w przypadku mieszkańców największych miast. W grupie uczniów zamieszkujących miasta powyżej 100 tys. mieszkańców aż 63,9% deklaruje chęć podjęcia studiów dziennych. To wynik zdecydowanie wyższy niż w pozostałych typach miejscowości. Jednocześnie w tej grupie relatywnie rzadziej pojawiają się odpowiedzi wskazujące na rozpoczęcie pracy – 8,6% oraz brak sprecyzowanych planów – 12,0%.

W pozostałych kategoriach miejscowości rozkład odpowiedzi jest bardziej zróżnicowany i ale również ukierunkowany na studia dzienne. Na wsi taką odpowiedź wskazało 38,5% badanych, w miastach do 20 tys. mieszkańców – 37,5%, w miastach od 20 do 50 tys. – 42,5%, a w miastach od 50 do 100 tys. – 37,2%. Równocześnie w tych grupach częściej obserwujemy odpowiedzi dotyczące szybszego wejścia na rynek pracy oraz większego poziomu niezdecydowania. Udział odpowiedzi „rozpoczęcie pracy” waha się tu od 14,4% do 20,8%, natomiast odpowiedź „jeszcze nie wiem” mieści się w przedziale od 16,9% do 18,5%.

Warto nadmienić, że we wszystkich typach miejscowości wybór ścieżki kształcenia wyższego (studia dzienne + studia zaoczne) zawsze dotyczy ponad połowy badanych, co jest ważnym aspektem dotyczącym aspiracji edukacyjnych młodzieży.

Tryb studiów	wieś (%)	miasto do 20 tys. miesz. (%)	miasto 20-50 tys. miesz. (%)	miasto do 100 tys. miesz. (%)	miasto powyżej 100 tys. miesz. (%)
dzienne	38,5	37,5	42,5	37,2	63,9
zaoczne	13,7	15,3	14,6	13,5	7,1
razem	52,2	52,8	57,1	50,7	71

Wyniki te sugerują, że młodzież z największych ośrodków miejskich częściej planuje kontynuowanie edukacji w trybie studiów dziennych, co może wiązać się zarówno z większą dostępnością uczelni, jak i z odmiennym klimatem aspiracyjnym w środowisku społecznym. W mniejszych miejscowościach oraz na obszarach wiejskich częściej pojawiają się rozwiązania bardziej zróżnicowane: od studiów, przez pracę, po brak jeszcze ostatecznej decyzji. Układ ten wskazuje na znaczenie lokalnego kontekstu społecznego i edukacyjnego w kształtowaniu planów dalszej ścieżki życiowej młodzieży.

6.1.4. Wykształcenie ojca a plany edukacyjne

Analiza planów edukacyjnych uczniów i uczennic w zależności od poziomu wykształcenia ojca pokazuje wyraźny związek pomiędzy kapitałem edukacyjnym rodziny a kierunkiem planów młodzieży po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej. Im wyższe wykształcenie ojca, tym częściej badani deklarują zamiar kontynuowania nauki na poziomie studiów wyższych, zwłaszcza w trybie dziennym. W grupach o niższym poziomie wykształcenia ojców wyraźniej zaznaczają się natomiast plany szybszego wejścia na rynek pracy, a także większy poziom niepewności.

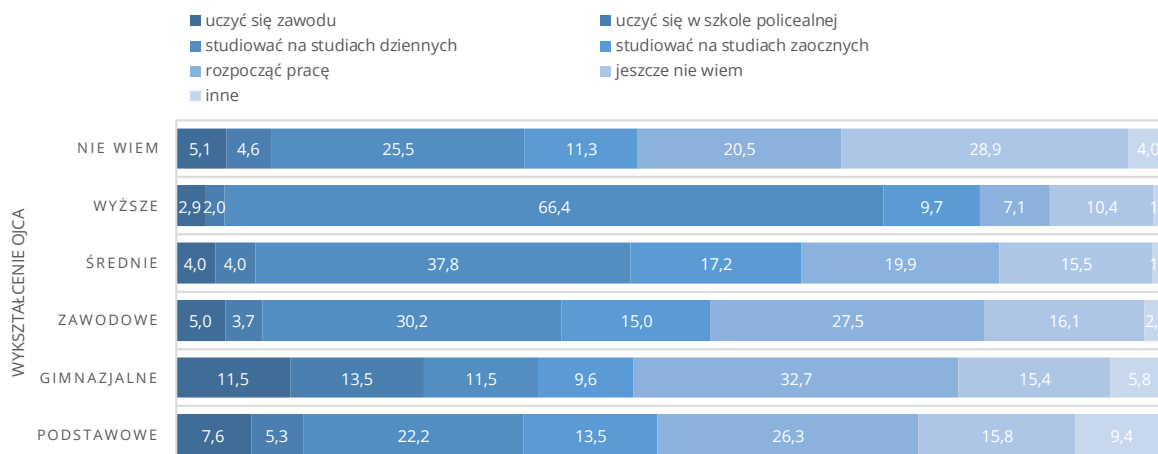
Zestawienie wykształcenia ojców w powiązaniu z planami edukacyjnymi uczniów i uczennic ostatnich klas szkół ponadpodstawowych przedstawia się następująco:

- **dzieci ojców z wykształceniem wyższym** – najczęściej wskazują na studia dzienne – 66,4%. Dalsze 9,7% deklaruje studia zaoczne, co oznacza, że łącznie 76,1% badanych z

tej grupy wiąże swoją przyszłość z kształceniem na poziomie wyższym. Rozpoczęcie pracy planuje 7,1%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 10,4% uczniów i uczennic. Nauka zawodu oraz szkoła policealna pojawiają się marginalnie i obejmują odpowiednio 2,9% oraz 2,0% odpowiedzi.

- **dzieci ojców z wykształceniem średnim** – najczęściej ujawniały plany podjęcia kształcenia na studiach – łącznie to 55% respondentów wskazuje studia, w tym 37,8% studia dzienne, a 17,2% studia zaoczne. Rozpoczęcie pracy planuje 19,9% badanych, natomiast 15,5% deklaruje brak jeszcze sprecyzowanych planów. Nauka zawodu i szkoła policealna pojawiają się tu rzadziej, po 4,0%.
- **dzieci ojców z wykształceniem zawodowym** - najczęściej pojawiają się wskazania związane ze studiami, jednak ich skala jest wyraźnie mniejsza. Łącznie 45,2% badanych planuje kształcenie wyższe, przy czym 30,2% wybiera studia dzienne, a 15,0% studia zaoczne. Jednocześnie 27,5% respondentów deklaruje chęć rozpoczęcia pracy, a 16,1% nie ma jeszcze sprecyzowanych planów. Edukacja zawodowa została wskazana przez 5,0% uczniów i uczennic, a szkoła policealna przez 3,7%.
- **dzieci ojców z wykształceniem gimnazjalnym** najczęściej wskazywały odpowiedź związaną z rozpoczęciem pracy – 32,7%. Łącznie jedynie 21,1% badanych z tej grupy planuje studia, z czego 11,5% studia dzienne, a 9,6% studia zaoczne. Nauka zawodu wskazywana jest przez 11,5% uczniów i uczennic, szkoła policealna przez 13,5%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybiera 15,4% respondentów. Struktura odpowiedzi w tej grupie pokazuje znacznie słabszą orientację na edukację akademicką.
- **dzieci ojców z wykształceniem podstawowym** najczęściej planują rozpoczęcie pracy – 26,3%. Następne w kolejności są studia dzienne – 22,2% oraz odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 15,8%. Łącznie 35,7% badanych z tej grupy rozważa studia wyższe, co jest wynikiem wyraźnie niższym niż w grupach o wyższym kapitale edukacyjnym rodziny. Nauka zawodu została wskazana przez 7,6%, a szkoła policealna przez 5,3% respondentów.
- **dzieci, które nie znały poziomu wykształcenie ojca** najczęściej pojawia się odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 28,9%. Łącznie 36,8% respondentów deklaruje plany związane ze

studiami, przy czym 25,5% wskazuje studia dzienne, a 11,3% studia zaoczne. Rozpoczęcie pracy wybiera 20,5% badanych. Wysoki odsetek niezdecydowanych może świadczyć o słabszym osadzeniu planów edukacyjnych w stabilnym zapleczu rodzinnym lub o mniejszej przejrzystości wzorów aspiracyjnych w tej grupie.



Ryc. 36. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: "Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...", według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

6.1.5. Wykształcenie matki a plany edukacyjne

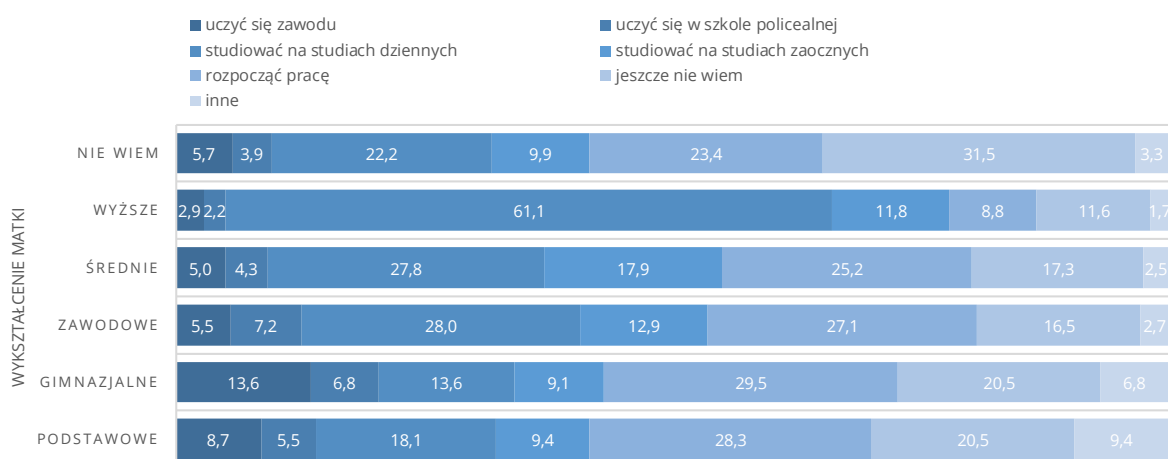
Podobnie jak w przypadku wykształcenia ojca, również poziom wykształcenia matki w wyraźny sposób różnicuje plany edukacyjne uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych. Analiza pokazuje, że im wyższy poziom wykształcenia matki, tym częściej młodzież wiąże swoją przyszłość z dalszym kształceniem na poziomie wyższym, a zwłaszcza ze studiami dziennymi. W grupach o niższym poziomie wykształcenia matek częściej pojawiają się plany związane z rozpoczęciem pracy, nauką zawodu lub brak jeszcze sprecyzowanej decyzji.:

- **dzieci matek z wykształceniem wyższym** – najczęściej wybierają ścieżki akademickie. Łącznie 72,9% respondentów z tej grupy deklaruje zamiar podjęcia studiów, w tym 61,1% planuje studia dzienne, a 11,8% studia zaoczne. Odpowiedzi odnoszące się do rozpoczęcia pracy pojawiają się stosunkowo rzadko – 8,8%, podobnie jak nauka zawodu

– 2,9% oraz szkoła policealna – 2,2%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazuje 11,6% badanych.

- **dzieci matek z wykształceniem średnim** – kształcenie wyższe nadal pozostaje najczęściej wybieranym kierunkiem, ale jego udział jest wyraźnie niższy niż w grupie poprzedniej. Łącznie 45,7% badanych wskazuje studia, w tym 27,8% studia dzienne i 17,9% studia zaoczne. Podjęcie pracy planuje 25,2% respondentów, naukę zawodu 5,0%, szkołę policealną 4,3%, natomiast 17,3% deklaruje brak sprecyzowanych planów.
- **dzieci matek z wykształceniem zasadniczym zawodowym** – najczęściej wiążą swoje plany z wykształceniem wyższym, jednak ich udział wynosi już 40,9%. W tym 28,0% respondentów planuje studia dzienne, a 12,9% studia zaoczne. Jednocześnie 27,1% uczniów i uczennic deklaruje chęć rozpoczęcia pracy. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybiera 16,5% badanych, a szkołę policealną i naukę zawodu wskazuje odpowiednio 7,2% i 5,5% respondentów.
- **dzieci matek z wykształceniem gimnazjalnym** – najczęściej pojawia się zamiar podjęcia pracy – 29,5%. Łącznie 22,7% badanych wiąże swoją przyszłość ze studiami, z czego 13,6% wybiera studia dzienne, a 9,1% studia zaoczne. Nauka zawodu została wskazana przez 13,6% uczniów i uczennic, szkoła policealna przez 6,8%, natomiast odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 20,5% respondentów.
- **dzieci matek z wykształceniem podstawowym** – jako plan na przyszłość również najczęściej wybierają odpowiedź odnoszącą się do zatrudnienia – 28,3%. Studia planuje łącznie 27,5% badanych, w tym 18,1% studia dzienne, a 9,4% studia zaoczne. Nauka zawodu stanowi plan 8,7% respondentów, szkoła policealna 5,5%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazuje 20,5% uczniów i uczennic.
- **badani, którzy nie wiedzieli, jakie wykształcenie ma matka** – najczęściej pojawia się odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 31,5%. Studia planuje 32,1% respondentów, przy czym 22,2% wskazuje studia dzienne, a 9,9% studia zaoczne. Rozpoczęcie pracy deklaruje 23,4% badanych. Struktura odpowiedzi tej grupy ponownie pokazuje relatywnie wyższy poziom niezdecydowania i słabszą dominację planów akademickich.

Uzyskane wyniki potwierdzają, że poziom wykształcenia matki jest jednym z ważnych czynników różnicujących plany edukacyjne młodzieży. W rodzinach o wyższym kapitale edukacyjnym wyraźnie częściej obserwujemy orientację na studia, podczas gdy niższy poziom wykształcenia rodziców częściej współwystępuje z planami szybszego wejścia na rynek pracy oraz z większym poziomem niepewności.



Ryc. 37. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: "Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...", według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

6.1.6. Ukończona szkoła a plany edukacyjne

Typ szkoły, do której uczęszczają badani uczniowie i uczennice, w bardzo wyraźny sposób różnicuje ich plany dotyczące najbliższej przyszłości po ukończeniu edukacji ponadpodstawowej. Otrzymane wyniki potwierdzają, że licea, technika oraz szkoły branżowe I stopnia wiążą się z odmiennymi modelami orientacji edukacyjnej i zawodowej. Poszczególne ścieżki szkolne kształtują inne oczekiwania dotyczące dalszej nauki, zatrudnienia i kierunku rozwoju.

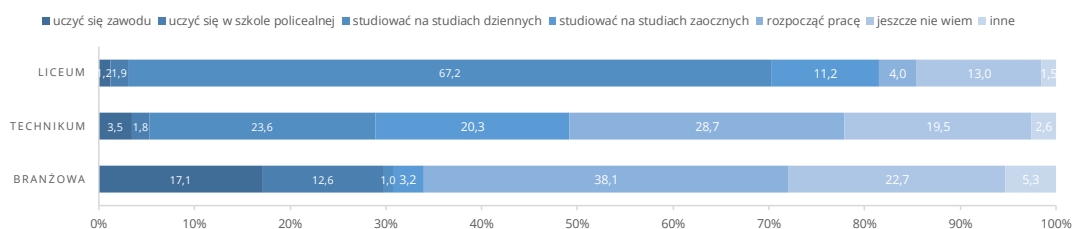
Analiza planów edukacyjnych uczniów i uczennic w zależności od typu szkoły, do którego osoby objęte badaniem uczęszczają ujawnia, że:

- **wśród uczniów i uczennic szkół branżowych I stopnia** dominuje orientacja na szybkie wejście na rynek pracy. Rozpoczęcie pracy planuje 38,1% badanych z tej grupy. Na

kolejnych miejscach znajdują się odpowiedzi „jeszcze nie wiem” – 22,7%, nauka zawodu – 17,1% oraz kontynuacja kształcenia w szkołach policealnych – 12,6%. Studia wyższe pojawiają się tu marginalnie: 1,0% wskazań dotyczy studiów dziennych, a 3,2% studiów zaocznych. Taki rozkład odpowiedzi jest spójny z praktycznym profilem tej ścieżki edukacyjnej i jej silniejszym powiązaniem z bezpośrednim wejściem do zatrudnienia.

- **w przypadku uczniów i uczennic techników sytuacja jest bardziej zróżnicowana** - ta grupa łączy elementy orientacji edukacyjnej i zawodowej. Studia dzienne planuje 23,6% badanych, a studia zaoczne 20,3%, co łącznie daje 43,9% odpowiedzi wskazujących na kontynuowanie nauki w szkolnictwie wyższym. Jednocześnie 28,7% respondentów deklaruje chęć podjęcia pracy po ukończeniu technikum. Nauka zawodu i szkoły policealne mają w tej grupie mniejsze znaczenie i obejmują odpowiednio 3,5% oraz 1,8% wskazań. Warto zarazem zauważyć relatywnie wysoki poziom niezdecydowania – 19,5%.
- **wśród licealistów** aż 67,2% planuje studia dzienne, a dalsze 11,2% studia zaoczne. Oznacza to, że łącznie niemal cztery piąte uczniów tej grupy wiąże swoją bezpośrednią przyszłość z kształceniem wyższym. Jednocześnie tylko 4,0% deklaruje zamiar podjęcia pracy po ukończeniu szkoły. Nauka zawodu oraz szkoła policealna mają tu marginalne znaczenie i obejmują odpowiednio 1,2% oraz 1,9% odpowiedzi. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 13,0% licealistów.

Całościowo wyniki te pokazują, że ścieżka szkolna silnie porządkuje plany edukacyjne młodzieży. Licea są wyraźnie związane z orientacją na studia, szkoły branżowe I stopnia z wejściem na rynek pracy i formami kształcenia praktycznego, a technika zajmują pozycję pośrednią, łącząc oba te porządki. Oznacza to, że typ szkoły stanowi jeden z kluczowych czynników organizujących wybory młodzieży u progu dorosłości.

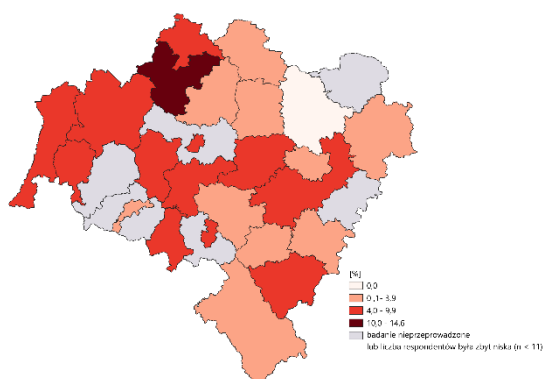


Ryc. 38. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...”, według typu szkoły (w %)

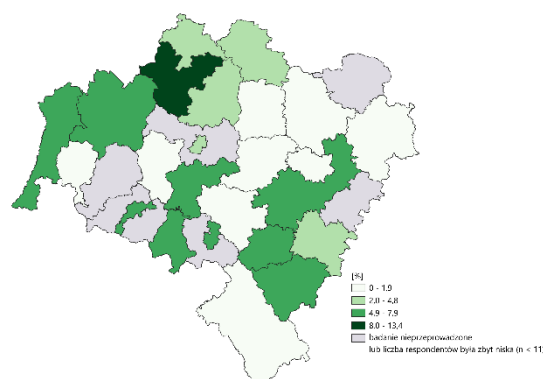
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

6.1.7. Zróżnicowanie przestrzenne planów edukacyjnych

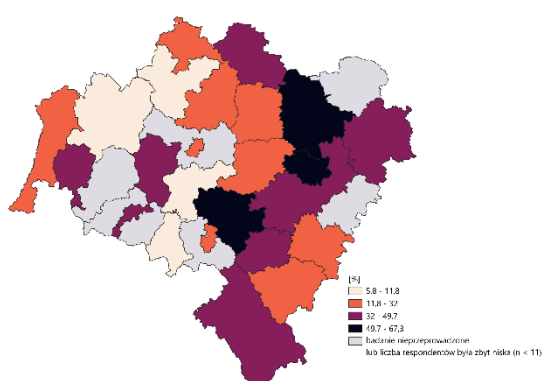
Kartogramy przedstawiają odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie „Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam...”. Wyniki ukazują wyraźne zróżnicowanie przestrzenne planów dotyczących dalszej edukacji, wejścia na rynek pracy oraz innych form aktywności młodzieży w województwie dolnośląskim. Decyzje te nie są rozmieszczone równomiernie, lecz odzwierciedlają lokalne uwarunkowania społeczne, strukturę oferty edukacyjnej oraz dostępność rynków pracy.



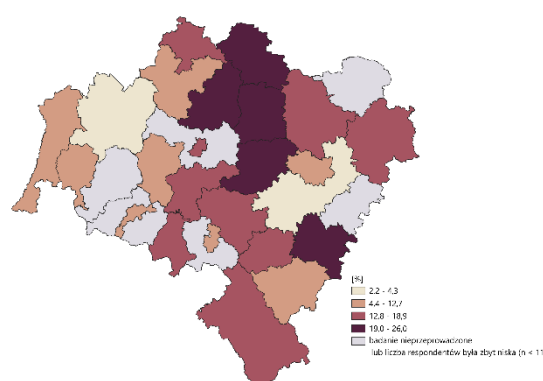
Uczyć się zawodu



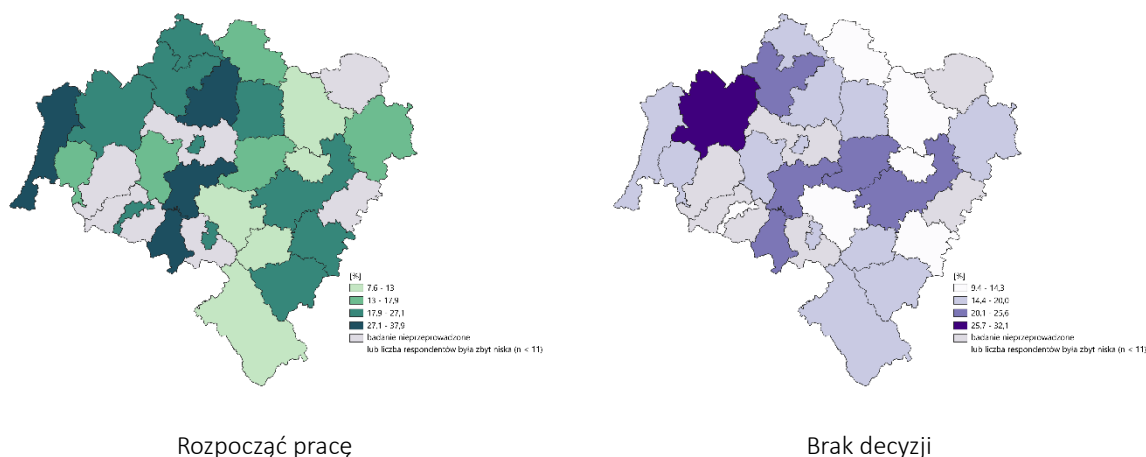
Uczyć się w szkole policealnej



Studiować na studiach dziennych



Studiować na studiach zaocznich



Ryc. 39. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: "Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...", w odniesieniu do liczby ankietowanych w danym powiecie [%]

*Powiaty zaznaczone na szaro to obszary, w których badanie nie było realizowane lub liczba respondentów była zbyt niska ($n < 11$).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Najsilniej zaznacza się przestrzenny rozkład odpowiedzi związanych z kontynuacją nauki na studiach wyższych. W części powiatów udział takich deklaracji osiąga najwyższe wartości (40,3–58,0%), szczególnie w północnej i centralnej części województwa. Wysokie wskaźniki występują także w wybranych powiatach zachodnich. Układ ten może wskazywać na silniejsze aspiracje akademickie w obszarach pozostających pod wpływem większych ośrodków miejskich i edukacyjnych.

Znacznie mniejszy udział mają odpowiedzi wskazujące na podjęcie pracy bezpośrednio po ukończeniu szkoły. W większości powiatów wskaźnik mieści się w przedziałach 4,8–7,9%, a najwyższe wartości (8,0–15,9%) pojawiają się punktowo, głównie w północnej i środkowej części regionu. Oznacza to, że bezpośrednie wejście na rynek pracy po szkole ponadpodstawowej pozostaje ścieżką mniej dominującą niż dalsze kształcenie.

Wyraźnie zróżnicowany jest również rozkład deklaracji związanych z łączeniem pracy i dalszej nauki. W wielu powiatach udział takich odpowiedzi mieści się w przedziale 47,0–67,2%, a najwyższe wartości (67,3–84,0%) koncentrują się szczególnie w północno-wschodniej, południowej oraz części zachodniej województwa. Jest to jeden z najsilniejszych wzorców

przestrzennych na mapach, wskazujący, że model równoczesnego zdobywania kwalifikacji i doświadczenia zawodowego jest dla młodzieży bardzo atrakcyjny.

Odpowiedzi wskazujące na inne formy aktywności lub alternatywne ścieżki po ukończeniu szkoły występują w bardziej umiarkowanym natężeniu. W większości powiatów wartości mieszczą się w przedziałach 12,8–16,9%, natomiast wyższe wskaźniki (18,0–26,0%) pojawiają się lokalnie, szczególnie w centralnej i północnej części województwa. Może to obejmować plany związane z kursami, szkołami policealnymi, wyjazdami lub indywidualnymi strategiami przejścia do dorosłości.

Wysoki udział w wielu powiatach mają także odpowiedzi wskazujące na brak sprecyzowanych planów po ukończeniu szkoły. Najczęściej wskaźnik mieści się w przedziale 17,0–21,1%, ale w części jednostek osiąga wartości 27,2–31,9%. Szczególnie widoczne jest to w zachodniej, centralnej i południowej części województwa. Zjawisko to wskazuje, że znaczna część uczniów szkół ponadpodstawowych nadal znajduje się na etapie eksploracji możliwych ścieżek edukacyjno-zawodowych.

Najrzadziej pojawiają się deklaracje dotyczące przerwy w nauce lub czasowego odroczenia decyzji edukacyjno-zawodowych. W większości powiatów udział tych odpowiedzi pozostaje niski i mieści się w przedziałach 20,1–27,1%, choć w zachodniej części województwa widoczny jest pojedynczy obszar z wyraźnie wyższym wskaźnikiem (27,2–52,1%). Wskazuje to na lokalne różnice w gotowości młodzieży do natychmiastowego podejmowania decyzji po ukończeniu szkoły.

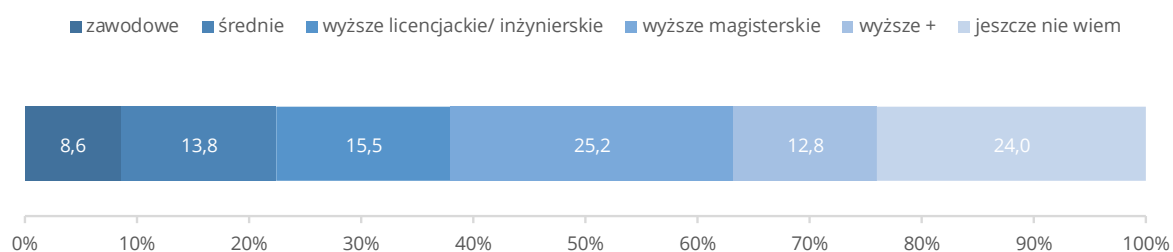
6.2. Aspiracje edukacyjne

6.2.1. Ogólny obraz aspiracji edukacyjnych w badanej grupie

Obok pytania o bezpośrednie plany po ukończeniu szkoły uczennice i uczniowie szkół ponadpodstawowych zostali również zapytani o najwyższy poziom wykształcenia, jaki chcieliby

osiągnąć w przyszłości. To pytanie dotyczy już nie tyle bieżących decyzji, ile szerszych aspiracji edukacyjnych, a więc wyobrażeń o docelowej pozycji edukacyjnej. Pozwala ono uchwycić poziom ambicji młodzieży oraz stopień, w jakim szkolnictwo wyższe pozostaje dla niej ważnym punktem odniesienia.

Aspiracje edukacyjne mają szczególne znaczenie interpretacyjne, ponieważ nie muszą być tożsame z najbliższymi planami. Część uczniów może odkładać studia w czasie, łączyć edukację z pracą albo pozostawać niezdecydowana co do bezpośrednich kroków, a jednocześnie deklarować wysoki docelowy poziom wykształcenia. Właśnie dlatego analiza tego wskaźnika pozwala spojrzeć szerzej na sposób, w jaki młodzież myśli o swojej przyszłości.



Ryc. 40. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Odpowiedzi badanych pokazują, że wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych wyraźnie zaznaczają się aspiracje do uzyskania wykształcenia wyższego. Łącznie 53,6% respondentów deklaruje zamiar osiągnięcia poziomu wyższego, przy czym 15,5% wskazuje wykształcenie licencjackie lub inżynierskie, 25,2% – magisterskie, a 12,8% – wyższe niż magisterskie. Oznacza to, że ponad połowa badanych wiąże swoją przyszłość z relatywnie wysokim poziomem kształcenia. Wyniki te potwierdzają trwały trend postrzegania wykształcenia akademickiego jako kluczowego dla rozwoju zawodowego i społecznego statusu.

Jednocześnie aż 24,0% uczniów i uczennic deklaruje, że jeszcze nie wie, jaki najwyższy poziom wykształcenia chciałoby osiągnąć. Jest to odsetek znaczący i wskazujący na potrzebę dalszego wspierania młodzieży w planowaniu ścieżki edukacyjnej. Na poziomie średnim edukację planuje zakończyć 13,8% badanych, natomiast 8,6% zamierza zdobyć wykształcenie

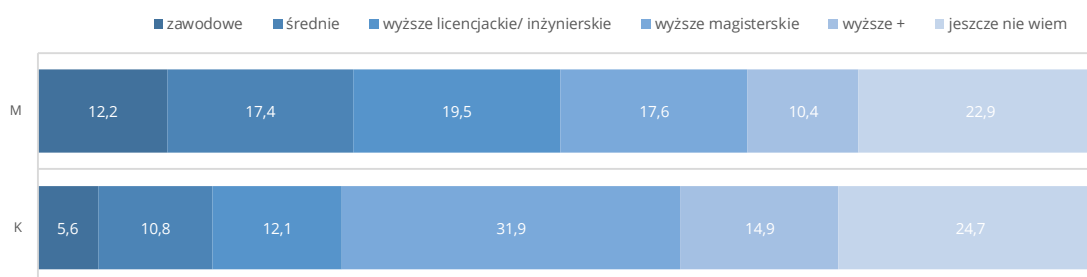
zawodowe. Uzyskany obraz pokazuje więc dominację aspiracji akademickich, ale zarazem utrzymujący się wysoki poziom niepewności oraz obecność grup skłaniających się ku krótszym lub mniej sformalizowanym ścieżkom edukacyjnym.

6.2.2. Płeć uczniów a aspiracje edukacyjne

Aspiracje edukacyjne uczennic i uczniów szkół ponadpodstawowych są wyraźnie zróżnicowane ze względu na płeć. W obu grupach pojawiają się deklaracje odnoszące się do wykształcenia wyższego, jednak ich intensywność i struktura są odmienne. Dziewczęta częściej niż chłopcy planują osiągnięcie poziomu magisterskiego lub wyższego, natomiast chłopcy częściej wskazują poziom średni, zawodowy lub pozostają przy mniej jednoznacznie określonych ambicjach edukacyjnych.

Wśród uczennic 31,9% deklaruje zamiar uzyskania wykształcenia magisterskiego, 14,9% – wyższego niż magisterskie, a 12,1% – licencjackiego lub inżynierskiego. Łącznie oznacza to, że 58,9% badanych dziewcząt aspiruje do osiągnięcia wykształcenia wyższego. Na poziomie średnim chce zakończyć edukację 10,8% uczennic, a na poziomie zawodowym 5,6%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało 24,7% badanych.

Wśród uczniów łączne aspiracje do wykształcenia wyższego są niższe i wynoszą 47,5%. W tej grupie 19,5% badanych wskazuje poziom licencjacki lub inżynierski, 17,6% – magisterski, a 10,4% – wyższy niż magisterski. Równocześnie wyraźnie częściej niż wśród dziewcząt pojawiają się deklaracje zakończenia edukacji na poziomie średnim – 17,4% oraz zawodowym – 12,2%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 22,9% uczniów.



Ryc. 41. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według płci (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Otrzymane dane wskazują więc na wyraźną przewagę dziewcząt w zakresie ambitniejszych planów edukacyjnych. Uczennice częściej niż uczniowie myślą o zdobyciu dyplomu magisterskiego lub wyższego, co może świadczyć o silniejszym osadzeniu ich przyszłości w logice dłuższej ścieżki kształcenia. Chłopcy częściej wybierają natomiast ścieżki krótsze lub mniej jednoznacznie akademickie. Różnice te warto brać pod uwagę przy projektowaniu działań wspierających planowanie przyszłości edukacyjnej młodzieży.

6.2.3. Miejsce zamieszkania a aspiracje edukacyjne

Wielkość miejscowości zamieszkania różnicuje nie tylko bezpośrednie plany młodzieży po ukończeniu szkoły, ale również poziom jej długofalowych aspiracji edukacyjnych. Analiza pokazuje, że najwyższa orientacja na uzyskanie wykształcenia wyższego występuje wśród uczniów mieszkających w największych ośrodkach miejskich. W pozostałych kategoriach miejscowości rozkład odpowiedzi jest bardziej wyrównany, a udział odpowiedzi niezdecydowanych pozostaje względnie wysoki. Oznacza to, że miejsce zamieszkania można traktować jako jeden z istotnych kontekstów społecznych, w których formują się wyobrażenia młodzieży o własnej przyszłości edukacyjnej.

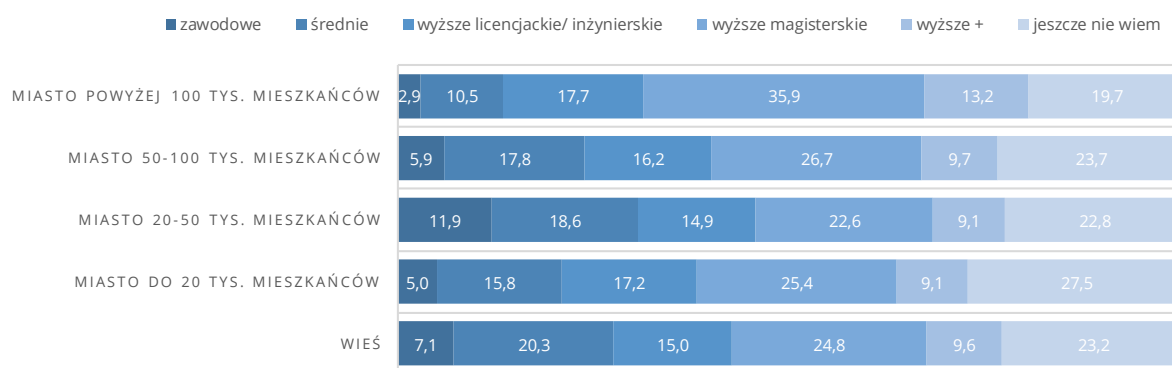
Zależność ta nie powinna być rozumiana w sposób mechaniczny, ale raczej jako efekt nakładania się wielu czynników. Wielkość miejscowości wiąże się bowiem z dostępnością zasobów edukacyjnych, obecnością instytucji szkolnictwa wyższego, intensywnością kontaktu z różnorodnymi wzorami biograficznymi, a także z odmiennym klimatem aspiracyjnym. W większych miastach młodzi ludzie częściej funkcjonują w otoczeniu, w którym studia wyższe są postrzegane jako naturalny, a czasem wręcz oczywisty etap dalszej drogi. W mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich perspektywa ta również jest obecna, jednak częściej współwystępuje z ostrożniejszym planowaniem, większym znaczeniem kalkulacji ekonomicznych lub silniejszym związaniem przyszłości z lokalnym rynkiem pracy.

W grupie uczniów zamieszkujących miasta powyżej 100 tys. mieszkańców łączne aspiracje do wykształcenia wyższego wynoszą 64,9%. W tym 13,9% respondentów wskazuje

poziom licencjacki lub inżynierski, 29,9% – magisterski, a 21,1% – wyższy niż magisterski. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” pojawia się w tej grupie u 23,8% badanych, natomiast zakończenie edukacji na poziomie zawodowym planuje tylko 4,8%. Pokazuje to silny profil aspiracyjny młodzieży z największych miast. Warto zwrócić uwagę, że w tej kategorii miejscowości szczególnie wysoki jest udział odpowiedzi odnoszących się do wykształcenia wyższego niż magisterskie, co może świadczyć o większej obecności wzorów edukacyjnych związanych z długą ścieżką kształcenia i dalszym rozwojem akademickim lub specjalistycznym.

W pozostałych typach miejscowości poziom aspiracji do wykształcenia wyższego jest niższy, ale nadal stosunkowo wysoki. Na wsi wynosi on 51,4%, w miastach do 20 tys. mieszkańców – 50,1%, w miastach od 20 do 50 tys. – 52,3%, a w miastach od 50 do 100 tys. – 50,5%. Różnice między tymi kategoriami są więc niewielkie, co pokazuje, że poza największymi ośrodkami miejskimi mamy do czynienia z relatywnie podobnym poziomem aspiracji akademickich. Można to interpretować jako przejaw dość szerokiego społecznego upowszechnienia przekonania, że wykształcenie wyższe pozostaje wartościowym i pożądanym celem edukacyjnym, niezależnie od wielkości miejsca zamieszkania.

W tych grupach odpowiedź „jeszcze nie wiem” pojawia się w przedziale od 22,3% do 27,0%, a odsetek osób planujących zakończenie edukacji na poziomie zawodowym jest wyższy niż w największych miastach. Oznacza to, że w mniejszych ośrodkach i na wsi częściej niż w dużych miastach współwystępują ze sobą dwa zjawiska: z jednej strony relatywnie wysokie aspiracje do wykształcenia wyższego, z drugiej zaś większa niepewność co do docelowego poziomu edukacji lub częstsze rozważanie krótszych ścieżek kształcenia. Taki układ może wskazywać, że aspiracje edukacyjne są tam bardziej „otwarte”, mniej jednoznacznie ustabilizowane i silniej zależne od dalszych doświadczeń życiowych, szkolnych i rodzinnych.



Ryc. 42. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Otrzymane wyniki potwierdzają, że lokalne środowisko społeczne i edukacyjne pozostaje ważnym kontekstem dla formowania aspiracji młodzieży. Największe miasta wzmacniają orientację na edukację wyższą, a szczególnie na jej bardziej zaawansowane poziomy, co może mieć związek zarówno z większą dostępnością instytucji edukacyjnych, jak i z szerszym repertuarem obserwowanych ścieżek życiowych. W mniejszych miejscowościach i na wsi aspiracje te nadal są obecne, ale częściej współwystępują z większą ostrożnością, niezdecydowaniem lub skłonnością do planowania krótszych ścieżek edukacyjnych.

Można zatem powiedzieć, że miejsce zamieszkania nie znosi aspiracji edukacyjnych młodzieży, lecz wpływa na ich natężenie, strukturę i stopień określoności. Największe miasta tworzą środowisko szczególnie sprzyjające formułowaniu ambitnych planów edukacyjnych, natomiast w mniejszych ośrodkach ścieżki te pozostają bardziej zróżnicowane i mniej jednoznaczne. Z perspektywy praktycznej oznacza to, że działania wspierające rozwój aspiracji edukacyjnych oraz planowanie dalszej drogi kształcenia powinny być wrażliwe na zróżnicowanie lokalnych kontekstów, w których funkcjonują uczniowie i uczennice.

6.2.4. Wykształcenie ojca a aspiracje edukacyjne

Poziom wykształcenia ojca pozostaje istotnym czynnikiem różnicującym aspiracje edukacyjne uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych. Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia ojca rośnie udział odpowiedzi wskazujących na dążenie do uzyskania

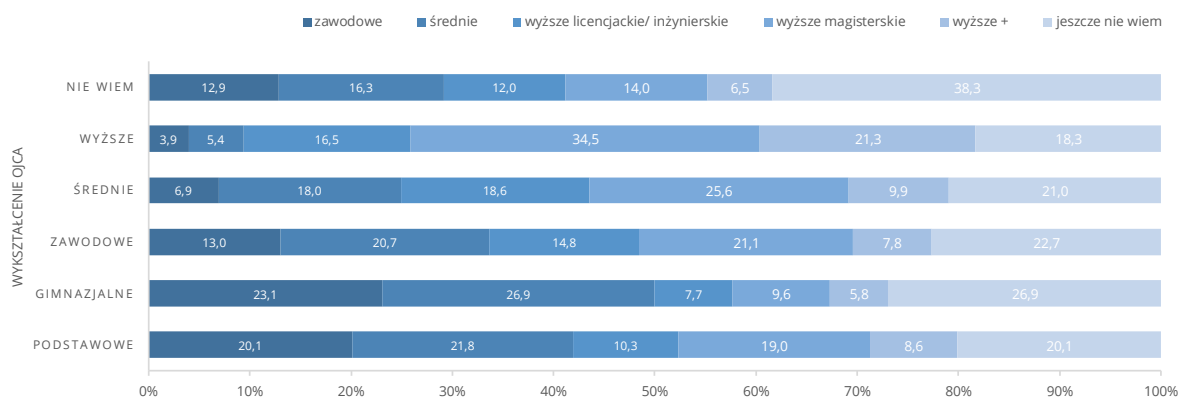
wykształcenia wyższego, zwłaszcza magisterskiego lub wyższego niż magisterskie. W grupach o niższym poziomie wykształcenia ojców częściej pojawiają się plany zakończenia edukacji na poziomie średnim lub zawodowym oraz większy poziom niepewności.

Odpowiedzi uczennic i uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie „*Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?*”, według wskazanego przez nich wykształcenia ojca, przedstawiają się następująco:

- **dzieci ojców z wykształceniem wyższym** – u najczęściej deklarują aspiracje do uzyskania wykształcenia wyższego – łącznie 72,3%. W tej grupie 34,5% badanych planuje osiągnąć poziom magisterski, 21,3% wyższy niż magisterski, a 16,5% licencjacki lub inżynierski. Wykształcenie średnie jest celem 5,4% respondentów, zawodowe 3,9%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 18,3% badanych.
- **dzieci ojców z wykształceniem średnim** – 54,1% uczniów i uczennic deklaruje aspiracje do uzyskania wykształcenia wyższego. Obejmuje to 18,6% odpowiedzi dotyczących poziomu licencjackiego lub inżynierskiego, 25,6% poziomu magisterskiego oraz 9,9% wyższego niż magisterski. Wykształcenie średnie jako cel wskazało 18,0% badanych, zawodowe 6,9%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 21,0%.
- **dzieci ojców z wykształceniem zawodowym** – deklarują aspiracje do wykształcenia wyższego rzadziej – łącznie 43,7%. W tej grupie 14,8% respondentów planuje osiągnąć poziom licencjacki lub inżynierski, 21,1% magisterski, a 7,8% wyższy niż magisterski. Poziom średni wskazało 20,7% badanych, poziom zawodowy 13,0%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 22,7%.
- **dzieci ojców z wykształceniem gimnazjalnym** – łączne aspiracje do wykształcenia wyższego wynoszą 23,1%. Jednocześnie taki sam odsetek respondentów deklaruje wykształcenie zawodowe jako docelowy poziom edukacji, a 26,9% wskazuje poziom średni. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” również wybrało 26,9% badanych. Oznacza to znacznie bardziej rozproszony i mniej akademicki profil aspiracji.
- **dzieci ojców z wykształceniem podstawowym** - deklarują aspiracje do wykształcenia wyższego w 37,9% przypadków. W tej grupie 10,3% wskazuje poziom licencjacki lub inżynierski, 19,0% poziom magisterski, a 8,6% wyższy niż magisterski. Wykształcenie

średnio planuje osiągnąć 21,8% badanych, zawodowe 20,1%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazuje także 20,1%.

- **dzieci, które nie знаły wykształcenia swoich ojców** – łączne aspiracje do wykształcenia wyższego wynoszą 32,5%. Wykształcenie średnie deklaruje 16,3% respondentów, zawodowe 12,9%, natomiast największa grupa wybiera odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 38,3%. To właśnie w tej kategorii poziom niepewności okazuje się najwyższy.



Ryc. 43. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)

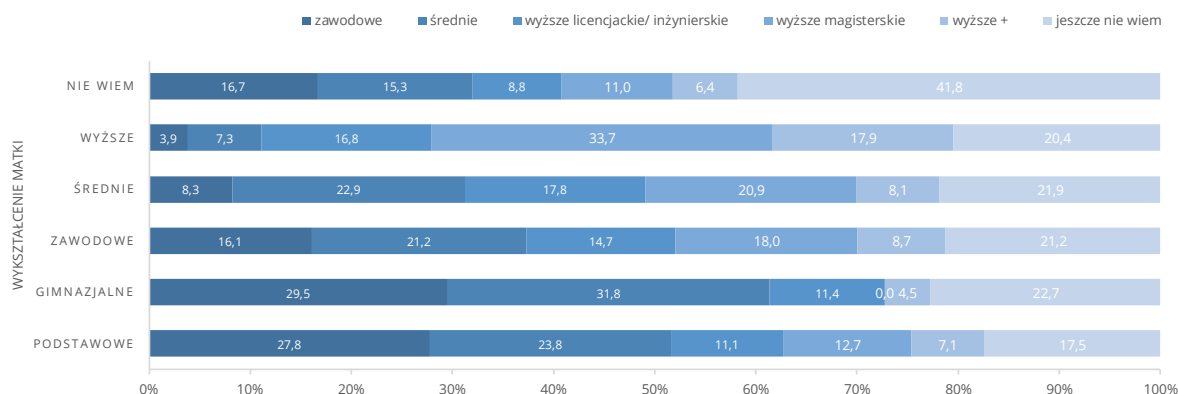
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Wyniki te pokazują, że kapitał edukacyjny rodziny pozostaje silnie związany z poziomem aspiracji edukacyjnych młodzieży. Im wyższe wykształcenie ojca, tym wyraźniejsza orientacja na edukację wyższą, a szczególnie na jej bardziej zaawansowane poziomy. W grupach o niższym poziomie wykształcenia rodziców częściej obserwujemy większą ostrożność aspiracyjną, orientację na krótsze ścieżki edukacyjne lub wyższy poziom niezdecydowania.

6.2.5. Wykształcenie matki a aspiracje edukacyjne

Aspiracje edukacyjne młodzieży szkół ponadpodstawowych są także wyraźnie różnicowane przez poziom wykształcenia matki. Podobnie jak w przypadku wykształcenia ojca, wyższy poziom kapitału edukacyjnego rodziny sprzyja częstszemu formułowaniu ambitnych planów dotyczących osiągnięcia wykształcenia wyższego. W grupach, w których matki posiadają niższy poziom wykształcenia, częściej obserwujemy odpowiedzi wskazujące na poziom średni, zawodowy albo brak sprecyzowanych aspiracji:

- **dzieci matek z wykształceniem wyższym** – deklarują aspiracje do uzyskania wykształcenia wyższego w 68,4% przypadków. W tej grupie 33,7% badanych planuje osiągnąć poziom magisterski, 17,9% poziom wyższy niż magisterski, a 16,8% poziom licencjacki lub inżynierski. Wykształcenie średnie jest celem 7,3% respondentów, zawodowe 3,9%, natomiast odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 20,4%.
- **dzieci matek z wykształceniem średnim** – aspiracje do wykształcenia wyższego wynoszą 46,8%. Obejmuje to 20,9% wskazań na poziom magisterski, 17,8% na licencjacki lub inżynierski oraz 8,1% na poziom wyższy niż magisterski. Poziom średni wskazało 22,9% badanych, zawodowy 8,3%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 21,9%.
- **dzieci matek z wykształceniem zasadniczym zawodowym** – deklarują aspiracje do uzyskania wykształcenia wyższego w 41,4% przypadków. Wykształcenie średnie jest celem 21,2% badanych, zawodowe 16,1%, a taki sam odsetek – 21,2% – wybiera odpowiedź „jeszcze nie wiem”. W tej grupie widoczny jest więc bardziej zrównoważony rozkład odpowiedzi, bez wyraźnej dominacji jednego typu aspiracji.
- **dzieci matek z wykształceniem gimnazjalnym** – aspiracje do zdobycia wykształcenia wyższego są wyraźnie niższe i wynoszą łącznie 15,9%. Najczęściej pojawiają się tu odpowiedzi dotyczące poziomu średniego – 31,8% oraz zawodowego – 29,5%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało 22,7% badanych. W tej kategorii nie odnotowano wskazań na poziom magisterski, co dodatkowo pokazuje ograniczony zasięg orientacji akademickiej.
- **dzieci matek z wykształceniem podstawowym** – deklarują aspiracje do wykształcenia wyższego w 30,8% przypadków. Poziom średni wskazuje 23,8% respondentów, zawodowy 27,8%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybiera 17,5% uczniów i uczennic. Struktura ta jest bardziej rozproszona, bez dominacji jednego wyraźnego kierunku.
- **dzieci, które nie znały wykształcenia swoich matek** – łączne aspiracje do wykształcenia wyższego wynoszą 26,2%, podczas gdy odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazuje aż 41,8% respondentów. Wykształcenie średnie deklaruje 15,3%, a zawodowe 16,7% badanych. To właśnie w tej grupie poziom niezdecydowania jest najwyższy, co może wskazywać na słabsze osadzenie aspiracji edukacyjnych w stabilnych wzorach rodzinnych.



Ryc. 44. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Całościowo uzyskane dane potwierdzają silny związek między poziomem wykształcenia matki a poziomem aspiracji edukacyjnych młodzieży. Wyższy kapitał edukacyjny rodziny sprzyja częstszemu formułowaniu ambitnych celów związanych z kształceniem wyższym, podczas gdy niższy poziom wykształcenia częściej współwystępuje z większą ostrożnością aspiracyjną, orientacją na edukację krótszą lub wyższym poziomem niepewności.

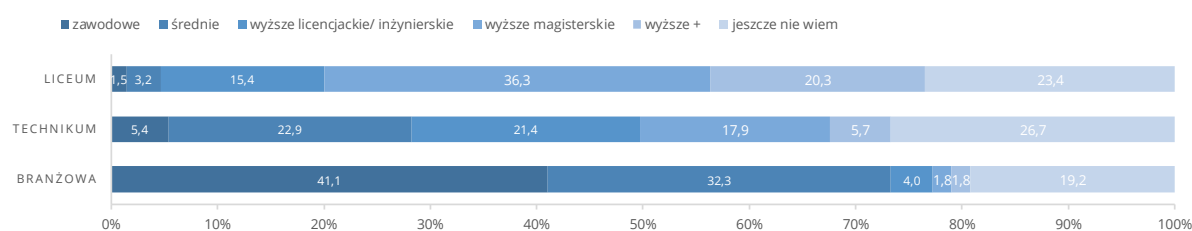
6.2.6. Ukończona szkoła a aspiracje edukacyjne

Typ szkoły, do której uczęszczają badani, bardzo wyraźnie różnicuje ich aspiracje edukacyjne. Jest to wynik szczególnie istotny, ponieważ pokazuje, że poszczególne ścieżki kształcenia nie tylko prowadzą do różnych decyzji bezpośrednio po ukończeniu szkoły, ale także wiążą się z odmiennymi wyobrażeniami o docelowym poziomie wykształcenia. W tym sensie licea, technika i szkoły branżowe I stopnia organizują różne horyzonty aspiracyjne młodzieży.

Uczniowie i uczennice szkół branżowych I stopnia najczęściej aspirują do uzyskania wykształcenia zawodowego – 41,1%. Kolejne 32,3% badanych planuje osiągnięcie wykształcenia średniego. Studia licencjackie lub inżynierskie wskazuje 4,0% respondentów, natomiast poziom magisterski i wyższy niż magisterski po 1,8%. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 19,2% uczniów i uczennic. Taki rozkład odpowiedzi pokazuje, że w tej grupie dominują aspiracje osadzone bliżej praktycznego, zawodowego wymiaru edukacji.

Wśród **uczniów i uczennic techników** aspiracje edukacyjne są bardziej zróżnicowane. Studia licencjackie lub inżynierskie planuje 21,4% badanych, magisterskie 17,9%, a wyższe niż magisterskie 5,7%. Łącznie aspiracje do wykształcenia wyższego wynoszą więc 45,0%. Równocześnie 22,9% badanych wskazuje wykształcenie średnie jako docelowy poziom, a 5,4% – wykształcenie zawodowe. W tej grupie odnotowano również wysoki poziom niezdecydowania – 26,7%.

Najwyższy poziom aspiracji edukacyjnych obserwujemy wśród **licealistów**. W tej grupie 36,3% respondentów planuje osiągnąć poziom magisterski, 20,3% poziom wyższy niż magisterski, a 15,4% poziom licencjacki lub inżynierski. Łącznie daje to 72,0% odpowiedzi wskazujących na wykształcenie wyższe. Zaledwie 3,2% licealistów zamierza zakończyć edukację na poziomie średnim, a 1,5% na poziomie zawodowym. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało 23,4% badanych.



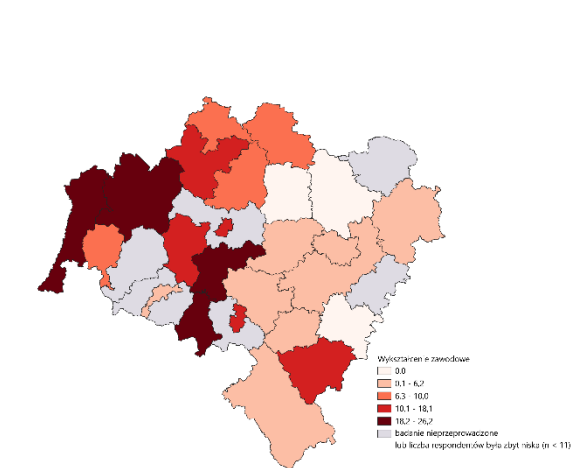
Ryc. 45. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według typu szkoły (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

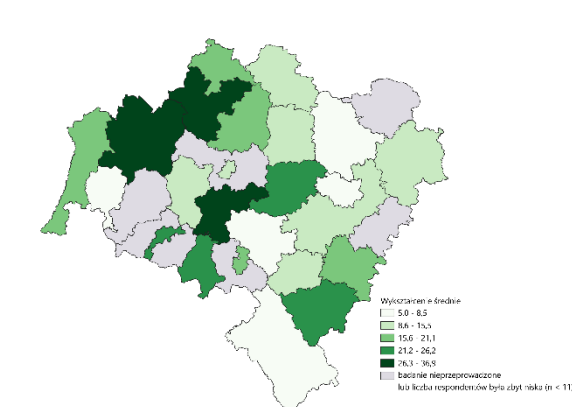
Dane te pokazują, że typ szkoły wyraźnie porządkuje aspiracje edukacyjne młodzieży. Licea wzmocniają orientację na długą ścieżkę kształcenia i edukację wyższą, technika lokują się pośrodku między logiką zawodową a akademicką, natomiast szkoły branżowe I stopnia wiążą się przede wszystkim z aspiracjami zawodowymi i średnimi. Jest to zatem jeden z najważniejszych czynników różnicujących sposób myślenia młodzieży o własnej przyszłości edukacyjnej.

6.2.7. Zróżnicowanie przestrzenne aspiracji edukacyjnych

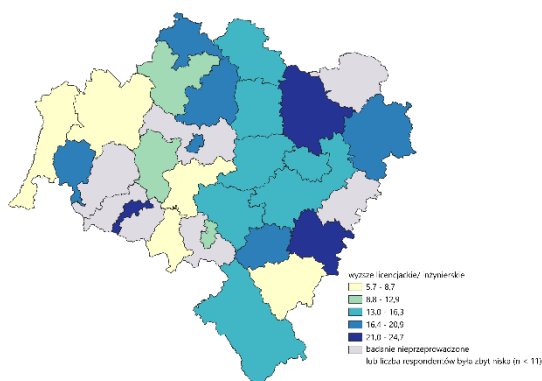
Wyniki ukazują wyraźne przestrzenne zróżnicowanie aspiracji edukacyjnych młodzieży Dolnego Śląska, wskazując zarówno obszary silniejszej orientacji na edukację wyższą, jak i powiaty, w których częściej pojawiają się plany zakończenia nauki na wcześniejszych etapach. Perspektywa przestrzenna stanowi istotne uzupełnienie analiz prowadzonych według cech społecznych i edukacyjnych, pokazując, że aspiracje młodzieży są osadzone nie tylko w kapitale rodzinnym, lecz również w szerszym kontekście lokalnym.



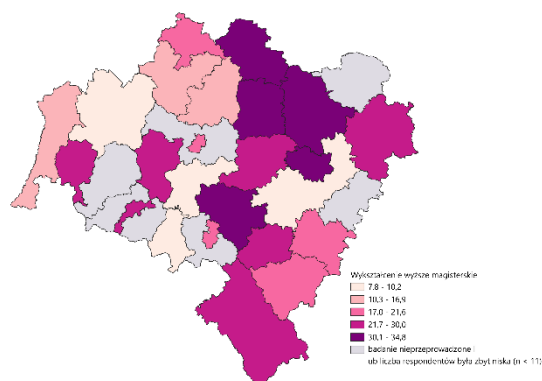
Wyszkolenie zawodowe



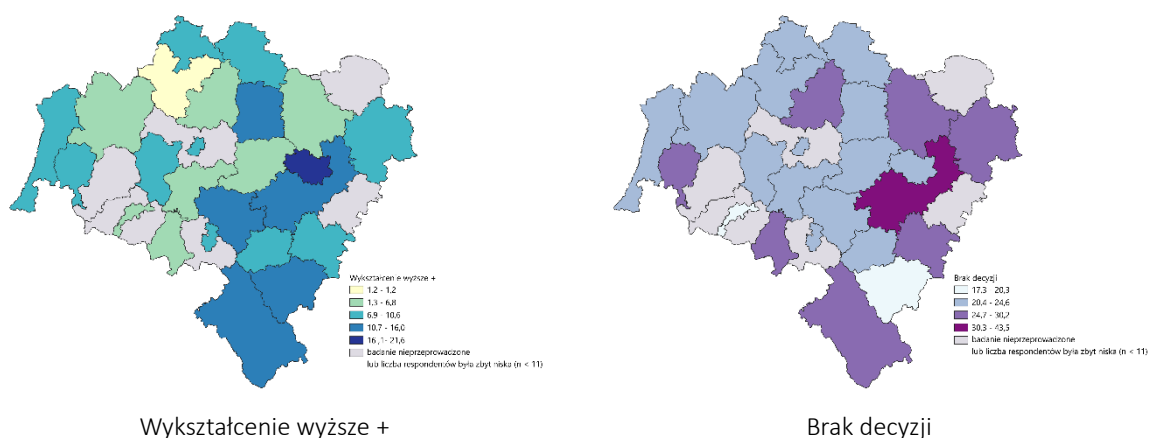
Wyszkolenie średnie



Wyszkolenie wyższe licencjacie/inżynierskie



Wyszkolenie wyższe magisterskie



Ryc. 46. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danym powiecie [%]

*Powiaty zaznaczone na szaro to obszary, w których badanie nie było realizowane lub liczba respondentów była zbyt niska (n < 11).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Kartogram dotyczący aspiracji kończących się na poziomie wykształcenia zawodowego pokazuje najwyższe wartości w zachodniej oraz częściowo centralnej części województwa. W kilku powiatach udział takich deklaracji osiąga poziom 14,2–29,9%, a lokalnie przekracza 30,0%, co wskazuje na silniejsze zakorzenienie orientacji praktyczno-zawodowej w tych częściach regionu.

Deklaracje ukończenia edukacji na poziomie średnim są bardziej umiarkowane przestrzennie. W większości powiatów wartości mieszczą się w przedziałach 15,4–24,2%, a wyższe wskaźniki (24,3–39,9%) występują głównie w północno-zachodniej i centralnej części województwa. Rozkład ten sugeruje, że dla części młodzieży ukończenie szkoły średniej pozostaje docelowym i wystarczającym poziomem wykształcenia.

Najbardziej wyrazisty układ przestrzenny dotyczy aspiracji związanych z uzyskaniem wykształcenia wyższego licencjackiego lub inżynierskiego. Wysokie wartości (24,0–37,0% oraz 37,1–56,7%) koncentrują się szczególnie w północno-wschodniej, centralnej i południowo-wschodniej części regionu. Układ ten pokazuje silną obecność aspiracji związanych z pierwszym

stopniem studiów, zwłaszcza w obszarach silniej powiązanych z większymi ośrodkami akademickimi.

Jeszcze wyraźniejszy wzorec przestrzenny widoczny jest w przypadku aspiracji magisterskich. Najwyższe wartości (30,1–36,0% oraz 36,1–49,0%) występują przede wszystkim w centralnej, północno-wschodniej i południowej części województwa. Wskazuje to na silne skupienie najwyższych aspiracji akademickich w powiatach pozostających pod wpływem głównych centrów edukacyjnych regionu.

Deklaracje dotyczące uzyskania wykształcenia wyższego ponad poziom magisterski (np. doktorat, studia specjalistyczne) są bardziej rozproszone, ale obecne w większości powiatów. Wysokie wartości (16,2–18,9%) pojawiają się szczególnie w południowej i wschodniej części województwa, co sugeruje, że bardzo wysokie aspiracje edukacyjne nie ograniczają się wyłącznie do największych ośrodków miejskich.

Istotnym elementem obrazu przestrzennego pozostaje również brak sprecyzowanych aspiracji edukacyjnych. W większości powiatów wartości mieszczą się w przedziale 20,7–30,2%, a najwyższe wskaźniki (30,3–43,5%) widoczne są przede wszystkim w centralnej i wschodniej części regionu. Oznacza to, że znaczna część młodzieży szkół ponadpodstawowych nadal nie ma jasno określonego docelowego poziomu wykształcenia.

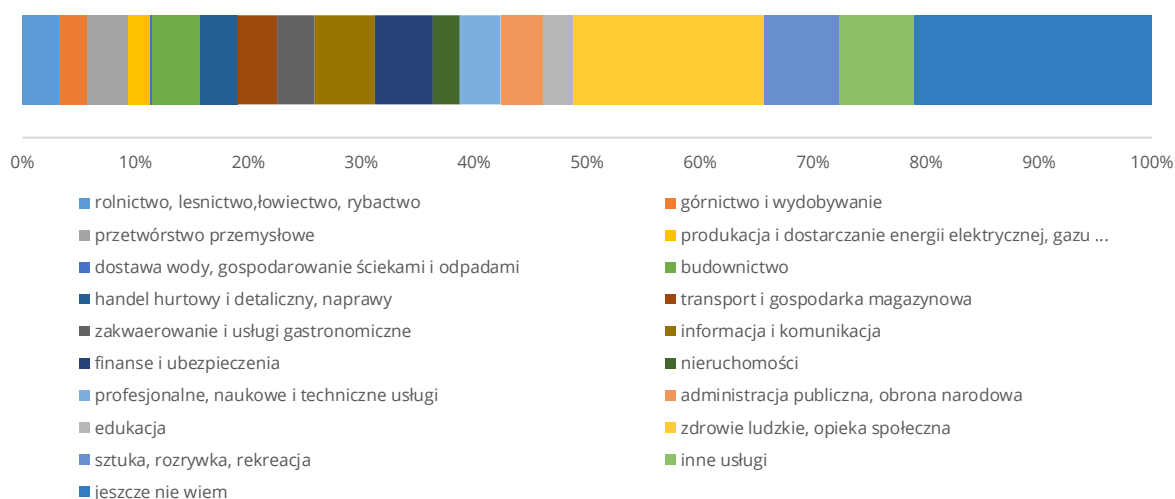
Kartogramy pokazują wyraźny przestrzenny podział między zachodnią częścią województwa, gdzie silniej zaznaczają się niższe aspiracje edukacyjne, a częścią centralną, wschodnią i południową, gdzie dominują aspiracje związane z edukacją wyższą, szczególnie magisterską i wyższą. Układ ten dobrze wpisuje się w szersze zróżnicowanie społeczno-edukacyjne Dolnego Śląska.

6.3. Wyobrażenia uczniów o branżach ich przyszłej pracy zawodowej

Kolejny analizowany obszar dotyczy branż, w której uczniowie i uczennice szkół ponadpodstawowych zamierzają w przyszłości pracować. Pytanie to pozwala przyjrzeć się wyobrażeniom młodzieży o własnej pozycji zawodowej oraz sektorach gospodarki, z którymi wiążą oni swoje plany. Odpowiedzi pokazują nie tylko najczęściej wskazywane branże, ale także poziom orientacji badanych w świecie pracy oraz skalę niezdecydowania.

Wyniki ujawniają z jednej strony obecność dość wyraźnych preferencji zawodowych, z drugiej zaś stosunkowo wysoki poziom niepewności. Najliczniejszą grupę stanowią bowiem osoby, które nie wiedzą jeszcze, w jakiej branży chciałoby pracować – 21,0% badanych.

Oznacza to, że co piąty uczeń lub uczennica szkół ponadpodstawowych nie ma jeszcze sprecyzowanego wyobrażenia o przyszłej specjalizacji zawodowej. Z perspektywy doradztwa zawodowego jest to ważny sygnał, wskazujący na potrzebę dalszego wzmocnienia orientacji młodzieży w obszarze rynku pracy.



Ryc. 47. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Zamierzam pracować w branży”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Wśród konkretnych wskazań największym zainteresowaniem cieszy się sektor zdrowia ludzkiego i opieki społecznej – 17,0% odpowiedzi. Jest to wynik wyraźnie wyższy niż w przypadku pozostałych branż. Na kolejnych miejscach znajdują się: inne usługi – 6,6%, sztuka, rozrywka i rekreacja – 6,5%, informacja i komunikacja – 5,4% oraz finanse i ubezpieczenia – 5,1%. Dalsze pozycje zajmują budownictwo – 4,2%, administracja publiczna i obrona narodowa – 3,8%, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 3,7%, przetwórstwo przemysłowe – 3,7%, transport i gospodarka magazynowa – 3,4% oraz handel hurtowy i detaliczny – 3,3%.

Mniejsze zainteresowanie obserwujemy w przypadku takich sektorów jak rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 3,2%, edukacja – 2,6%, górnictwo i wydobywanie – 2,5%, nieruchomości – 2,4%, produkcja i dostarczanie energii – 2,0% oraz gospodarka wodno-ściekowa – 0,2%. Otrzymany obraz wskazuje, że młodzież relatywnie częściej wiąże swoją przyszłość z sektorami usługowymi, opiekuńczymi, komunikacyjnymi i kreatywnymi niż z tradycyjnymi gałęziami gospodarki. Jednocześnie wysoki udział odpowiedzi niezdecydowanych pokazuje, że znaczna część badanych dopiero kształtuje swoje wyobrażenia o przyszłym miejscu pracy.

6.4. Planowany przez uczniów charakter zatrudnienia

Ważnym elementem planów zawodowych młodzieży jest nie tylko wybór branży, ale także wyobrażenie o charakterze przyszłego zatrudnienia. Odpowiedzi na pytanie o pożądane stanowisko pracy pozwalają uchwycić, jak uczniowie i uczennice postrzegają swoją przyszłą rolę na rynku pracy: czy myślą o pracy specjalistycznej, technicznej, przedsiębiorczości, czy też nie mają jeszcze sprecyzowanego obrazu własnej ścieżki zawodowej.

Uzyskane wyniki pokazują, że młodzież stosunkowo często projektuje swoją przyszłość w kategoriach ról wymagających wysokich kompetencji lub samodzielności. Największą grupę badanych stanowią osoby, które chciałyby pracować jako specjalista lub menadżer – 35,5%.

Oznacza to, że ponad jedna trzecia respondentów widzi swoją przyszłą pozycję zawodową w kategoriach pracy o relatywnie wysokim statusie lub odpowiedzialności. Jest to istotny sygnał wskazujący na stosunkowo wysoki poziom ambicji zawodowych części młodzieży.

Równocześnie bardzo duży pozostaje odsetek uczniów i uczennic, którzy nie mają jeszcze sprecyzowanej odpowiedzi na to pytanie. Odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 29,2% badanych, a więc niemal co trzecia osoba. Taki wynik należy interpretować jako przejaw wciąż otwartego procesu kształtowania tożsamości zawodowej. Dla części młodzieży etap kończenia szkoły ponadpodstawowej nie oznacza jeszcze pełnej gotowości do określenia swojej przyszłej pozycji na rynku pracy.

Istotny udział mają również odpowiedzi wskazujące na chęć prowadzenia własnej działalności gospodarczej – 13,9%. To ważny rezultat, pokazujący obecność orientacji przedsiębiorczej wśród badanych. Dalsze 12,7% respondentów planuje pracę jako pracownik średniego szczebla lub technik, co można wiązać z bardziej praktycznym i technicznym sposobem myślenia o przyszłej aktywności zawodowej. Stanowiska wymagające niższych kwalifikacji wskazało 5,3% badanych, prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego – 1,0%, a 2,3% zadeklarowało, że nie chce podjąć zatrudnienia.



Ryc. 48. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Chcę pracować na stanowisku...”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Całościowo odpowiedzi pokazują, że młodzież szkół ponadpodstawowych stosunkowo często myśli o swojej przyszłości zawodowej w kategoriach pracy specjalistycznej, menadżerskiej lub przedsiębiorczej, ale jednocześnie znaczna część badanych pozostaje na etapie poszukiwania bardziej sprecyzowanej wizji. Może to oznaczać potrzebę dalszego rozwijania działań doradczych, które łączyłyby wiedzę o rynku pracy z refleksją nad własnymi kompetencjami i możliwościami.

6.5. Deklarowana przez uczniów mobilność zawodowa

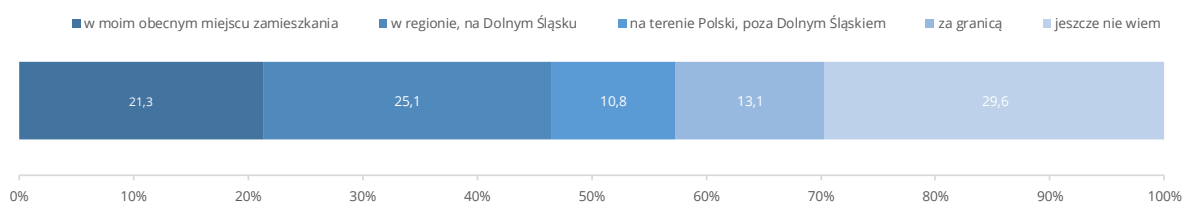
6.5.1. Ogólny obraz deklaracji co do miejsca przyszłej pracy zawodowej

Istotnym elementem planów zawodowych młodzieży jest także deklarowana mobilność, a więc odpowiedź na pytanie, gdzie badani chcieliby w przyszłości wykonywać swoją pracę zawodową. Pozwala to uchwycić skalę lokalnego zakorzenienia uczniów i uczennic, ich orientację regionalną, gotowość do migracji wewnętrznych oraz otwartość na pracę za granicą. W warunkach współczesnego rynku pracy pytanie to ma duże znaczenie, ponieważ pokazuje nie tylko preferencje przestrzenne, ale również sposób myślenia młodych ludzi o swojej przyszłości życiowej.

Największą grupę stanowią badani, którzy nie mają jeszcze sprecyzowanych planów w tym zakresie – 29,6%. Oznacza to, że niemal co trzeci uczeń lub uczennica nie potrafi jeszcze określić, czy chce w przyszłości pracować lokalnie, regionalnie, w innym miejscu w Polsce czy za granicą. Taki poziom niezdecydowania dobrze wpisuje się w szerszy obraz analizowanego materiału, w którym także w innych obszarach planowania przyszłości widoczna jest znaczna grupa osób pozostających na etapie otwartego namysłu.

Spośród uczniów i uczennic, którzy deklarują bardziej sprecyzowane plany, najwięcej wskazuje region dolnośląski jako obszar przyszłej aktywności zawodowej. Pracować w regionie, na Dolnym Śląsku, chce 25,1% badanych, a kolejne 21,3% wskazuje swoje obecne miejsce zamieszkania. Łącznie 46,4% respondentów planuje więc swoją zawodową przyszłość w obrębie regionu. Wynik ten świadczy o dość silnym poziomie regionalnego zakorzenienia młodzieży oraz o znaczeniu lokalnego i regionalnego otoczenia jako podstawowej ramy myślenia o pracy.

Poza Dolnym Śląskiem, ale nadal na terenie Polski, chce pracować 10,8% badanych. Pracę za granicą rozważa natomiast 13,1% uczniów i uczennic. Odpowiedzi te pokazują, że choć dominują postawy związane z pozostaniem w regionie, to istotna część młodzieży dopuszcza również scenariusze bardziej mobilne, w tym migrację zagraniczną.



Ryc. 49. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

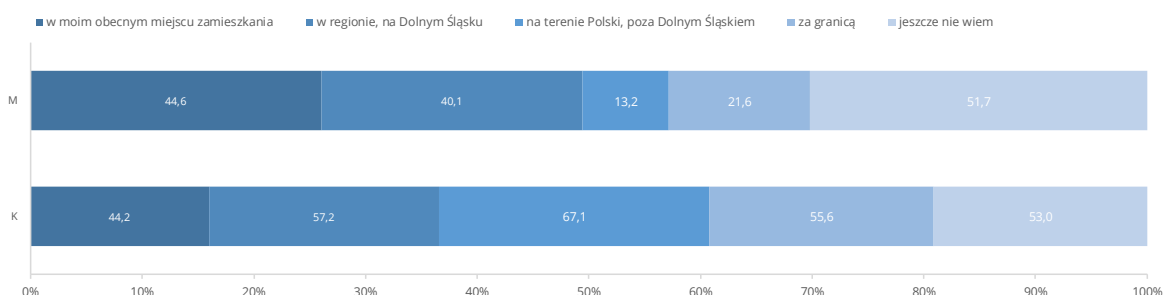
Uzyskany obraz można interpretować jako połączenie relatywnie silnego zakorzenienia regionalnego z utrzymującą się otwartością części młodzieży na mobilność. Jednocześnie wysoki poziom niezdecydowania wskazuje, że miejsce przyszłej pracy pozostaje dla wielu badanych kwestią nadal otwartą i wymagającą dalszego doprecyzowania w miarę zdobywania doświadczeń edukacyjnych i zawodowych.

6.5.2. Płeć uczniów a mobilność zawodowa

Analiza deklarowanej mobilności zawodowej według płci pokazuje, że uczennice i uczniowie w dużej mierze podobnie myślą o miejscu przyszłej pracy, jednak pojawiają się między nimi pewne różnice w rozkładzie odpowiedzi. Dotyczą one przede wszystkim relacji między zakorzeniem lokalnym a gotowością do pracy poza regionem.

Wśród uczniów najczęściej wskazywaną odpowiedzią jest „jeszcze nie wiem” – 30,2%. Kolejne odpowiedzi to „w moim obecnym miejscu zamieszkania” – 26,0%, „w regionie – na Dolnym Śląsku” – 23,4%, „za granicą” – 12,6% oraz „na terenie Polski, poza Dolnym Śląskiem” – 7,7%. Oznacza to, że chłopcy częściej niż dziewczęta lokują swoje przyszłe plany w obecnym miejscu zamieszkania.

Wśród uczennic również najczęściej pojawia się odpowiedź „jeszcze nie wiem” – 29,0%. Na kolejnych miejscach znajdują się: „w regionie – na Dolnym Śląsku” – 26,6%, „w moim obecnym miejscu zamieszkania” – 17,5%, „za granicą” – 13,4% oraz „na terenie Polski, poza Dolnym Śląskiem” – 13,4%. Oznacza to, że dziewczęta relatywnie rzadziej niż chłopcy wskazują bezpośrednio obecne miejsce zamieszkania, a częściej dopuszczają możliwość pracy poza nim.



Ryc. 50. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według płci (w %)
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Po zsumowaniu odpowiedzi „w moim obecnym miejscu zamieszkania” oraz „w regionie – na Dolnym Śląsku” widać, że przyszłość zawodową w regionie planuje 49,4% chłopców i 44,1% dziewcząt. Jednocześnie uczennice częściej niż uczniowie wskazują możliwość pracy poza regionem, zarówno w Polsce, jak i za granicą. Wyniki te sugerują, że chłopcy są nieco silniej związani z lokalnym wymiarem przyszłej pracy, podczas gdy dziewczęta relatywnie częściej dopuszczają scenariusze większej mobilności przestrzennej.

6.5.3. Miejsce zamieszkania a mobilność zawodowa

Wielkość miejscowości zamieszkania w istotny sposób różnicuje deklarowaną mobilność zawodową uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych. Analiza pokazuje, że młodzież z różnych typów miejscowości odmiennie wyobraża sobie relację między miejscem obecnego zamieszkania a przyszłą aktywnością zawodową. Dotyczy to zarówno poziomu zakorzenienia lokalnego, jak i orientacji na region, Polskę poza regionem czy zagranicę.

Wśród badanych z **miast powyżej 100 tys. mieszkańców** najczęściej pojawia się odpowiedź „w moim obecnym miejscu zamieszkania” – 36,2%. Dalsze 6,4% wskazuje pracę w regionie, co łącznie daje 42,6% odpowiedzi odnoszących się do pozostania na Dolnym Śląsku. Pracę za granicą planuje 14,4% badanych, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 35,3%. W największych miastach wyraźnie widać więc większe znaczenie lokalnego centrum miejskiego jako przyszłego miejsca zatrudnienia.

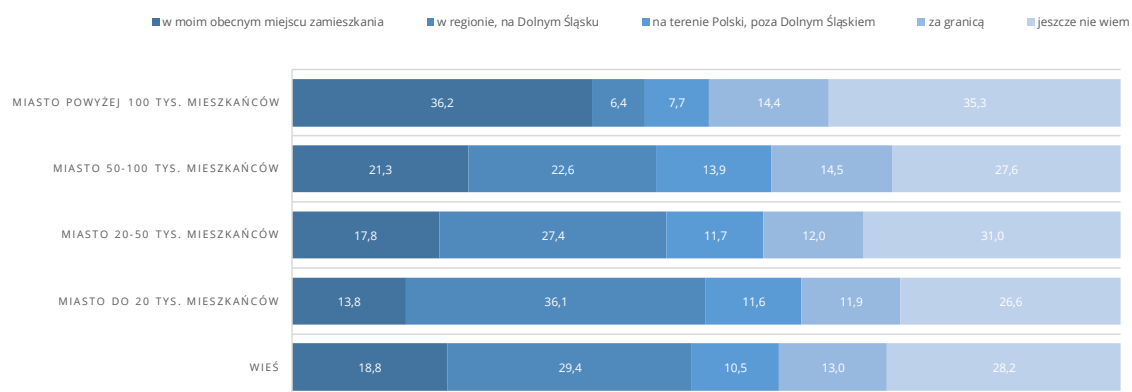
Uczniowie i uczennice z **miasta od 50 do 100 tys. mieszkańców** - 43,9% badanych wiąże swoje plany z Dolnym Śląskiem, przy czym 21,3% wskazuje obecne miejsce zamieszkania, a

22,6% region. Pracę poza regionem planuje 13,9%, za granicą 14,5%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazuje 27,6% respondentów. W tej grupie widoczny jest stosunkowo zrównoważony układ między zakorzenieniem regionalnym a gotowością do mobilności.

W miastach od 20 do 50 tys. mieszkańców 45,2% uczniów i uczennic planuje pracę na Dolnym Śląsku, z czego 17,8% w obecnym miejscu zamieszkania, a 27,4% w regionie. Zatrudnienie poza regionem planuje 11,7% badanych, za granicą 12,0%, a 31,0% pozostaje niezdecydowanych. W tej kategorii miejscowości rośnie znaczenie regionu jako całości, a maleje bezpośrednio przywiązanie do samego obecnego miejsca zamieszkania.

W miastach do 20 tys. mieszkańców - 49,9% respondentów wiąże przyszłość zawodową z Dolnym Śląskiem. Obejmuje to 13,8% wskazań na obecne miejsce zamieszkania oraz 36,1% na region. Pracę poza regionem planuje 11,6%, za granicą 11,9%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybiera 26,6% badanych. W małych miastach widać więc wyraźną przewagę myślenia regionalnego nad ściśle lokalnym.

Na wsi 48,2% uczniów i uczennic deklaruje chęć pracy na Dolnym Śląsku, w tym 18,8% w obecnym miejscu zamieszkania i 29,4% w regionie. Pracę na terenie Polski poza regionem planuje 10,5% badanych, za granicą 13,0%, a 28,2% pozostaje niezdecydowanych. Także w tej grupie region pełni ważną funkcję jako podstawowa rama myślenia o przyszłości zawodowej.



Ryc. 51. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Całościowo dane te pokazują, że wraz ze zmniejszaniem się wielkości miejscowości maleje znaczenie obecnego miejsca zamieszkania jako docelowego miejsca pracy, a rośnie rola regionu rozumianego szerzej niż tylko lokalna społeczność. Wynik ten wskazuje, że młodzież z mniejszych miejscowości częściej myśli o przyszłości zawodowej w kategoriach mobilności wewnątrzregionalnej, podczas gdy mieszkańcy dużych miast częściej wiążą plany zawodowe z własnym ośrodkiem miejskim.

6.5.4. Wykształcenie ojca a mobilność zawodowa

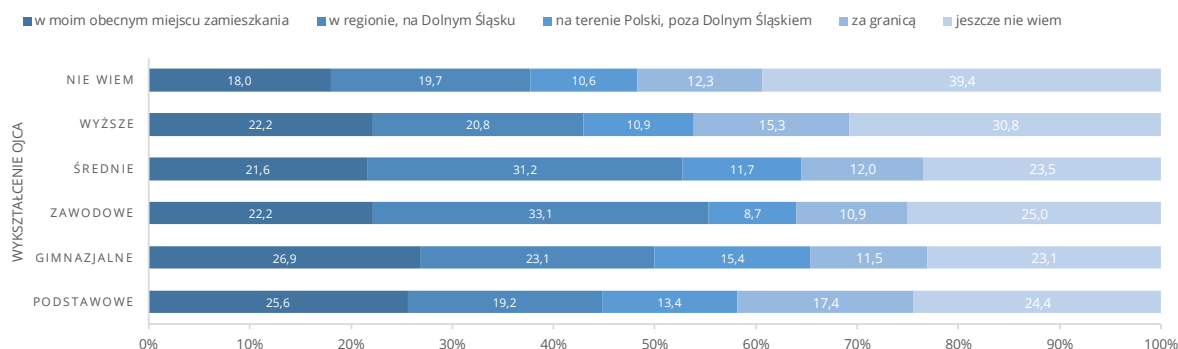
Poziom wykształcenia ojca różnicuje nie tylko plany edukacyjne i aspiracje badanych, ale także ich wyobrażenia o miejscu przyszłej pracy zawodowej. Analiza pokazuje, że w większości grup dominują odpowiedzi wskazujące na pozostanie na Dolnym Śląsku, jednak między poszczególnymi kategoriami widoczne są różnice dotyczące poziomu niezdecydowania oraz gotowości do mobilności poza regionem i za granicą.

Odpowiedzi uczennic i uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „*Moją pracę zawodową chcę wykonywać...*”, według wskazanego przez nich wykształcenia ojca przedstawiają się następująco:

- **dzieci ojców z wykształceniem wyższym** – najczęściej planują pracę na Dolnym Śląsku – łącznie 43,0% wskazań, w tym 22,2% w obecnym miejscu zamieszkania i 20,8% w regionie. Pracę poza regionem w Polsce planuje 10,9% respondentów, za granicą 15,3%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 30,8% badanych. W tej grupie relatywnie częściej niż w innych pojawia się gotowość do pracy zagranicznej.
- **dzieci ojców ze wykształceniem średnim** – 52,8% badanych wiąże swoją przyszłość zawodową z Dolnym Śląskiem. Pracę poza regionem planuje 11,7% respondentów, za granicą 12,0%, natomiast 23,5% pozostaje niezdecydowanych. W tej grupie zakorzenienie regionalne jest szczególnie wyraźne.
- **dzieci ojców z wykształceniem zawodowym** – deklarują pozostanie na Dolnym Śląsku w 55,3% przypadków. Odpowiedź ta obejmuje 22,2% wskazań na obecne miejsce

zamieszkania oraz 33,1% na region. Pracę poza regionem planuje 8,7% badanych, za granicą 10,9%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazuje 25,0% respondentów. Jest to jedna z grup najsilniej osadzonych regionalnie.

- **dzieci ojców z wykształceniem gimnazjalnym** – dokładnie w 50,0%, planują pracę na Dolnym Śląsku. Dalsze 15,4% deklaruje pracę na terenie Polski poza regionem, 11,5% za granicą, a 23,1% pozostaje niezdecydowanych. W porównaniu z grupami o wyższym wykształceniu ojców nieco większe znaczenie ma tu mobilność krajowa.
- **dzieci ojców z wykształceniem podstawowym** - deklarują przyszłość zawodową na Dolnym Śląsku w 44,8% przypadków. Pracę poza regionem planuje 13,4% badanych, za granicą 17,4%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało 24,4% respondentów. W tej grupie stosunkowo wysoki jest udział odpowiedzi odnoszących się do pracy zagranicznej.
- **dzieci, które nie znały wykształcenia ojców** – 37,7% planuje pracę na Dolnym Śląsku, 10,6% poza regionem w Polsce, 12,3% za granicą, natomiast aż 39,4% wybiera odpowiedź „jeszcze nie wiem”. To właśnie w tej kategorii poziom niezdecydowania jest najwyższy.



Ryc. 52. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Wyniki te pokazują, że niezależnie od poziomu wykształcenia ojca najczęściej wskazywanym obszarem przyszłej aktywności zawodowej pozostaje Dolny Śląsk. Jednocześnie w grupach o niższym kapitale edukacyjnym rodziny oraz wśród uczniów nieznających poziomu

6.5.5. Wykształcenie matki a mobilność zawodowa

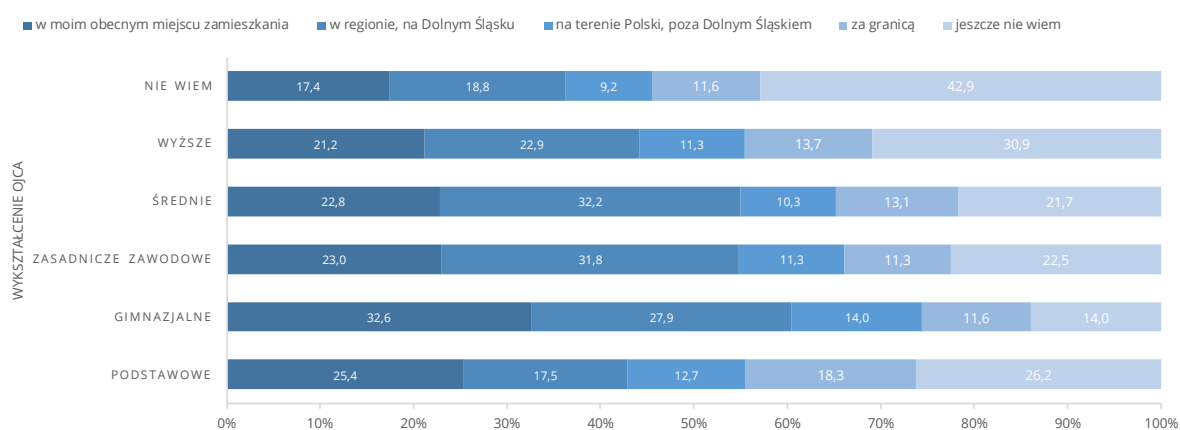
Podobnie jak w przypadku wykształcenia ojca, także poziom wykształcenia matki różniuje deklarowaną mobilność zawodową uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych. We wszystkich analizowanych grupach dominują odpowiedzi odnoszące się do pozostania na Dolnym Śląsku, jednak widoczne są różnice w skali lokalnego zakorzenienia, orientacji na region oraz poziomie niezdecydowania.

Odpowiedzi uczennic i uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „*Moją pracę zawodową chcę wykonywać...*”, według wskazanego przez nich wykształcenia matki przedstawiają się następująco:

- **dzieci matek z wykształceniem wyższym** – najczęściej deklarują chęć pracy na Dolnym Śląsku – łącznie 44,1%, w tym 21,2% w obecnym miejscu zamieszkania i 22,9% w regionie. Pracę poza regionem planuje 11,3% respondentów, za granicą 13,7%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazuje 30,9% badanych. W tej grupie nadal silne jest zakorzenienie regionalne, ale widoczna pozostaje także relatywnie wysoka gotowość do mobilności.
- **dzieci matek ze wykształceniem średnim** – 55,0% badanych wiąże swoją przyszłość zawodową z Dolnym Śląskiem. Pracę poza regionem planuje 10,3%, za granicą 13,1%, a 21,7% respondentów pozostaje niezdecydowanych. To grupa relatywnie mocno osadzona regionalnie, przy umiarkowanej gotowości do migracji.
- **dzieci matek z wykształceniem zawodowym** – deklarują pozostanie na Dolnym Śląsku w 54,8% przypadków. Pracę poza regionem oraz za granicą planuje po 11,3% badanych, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało 22,5% respondentów. Także tutaj dominuje regionalne zakorzenienie, choć nie znika gotowość do innych scenariuszy.
- **dzieci matek z wykształceniem gimnazjalnym** – aż 60,5% badanych planuje pracę na Dolnym Śląsku. To najwyższy wynik spośród analizowanych kategorii. Pracę na terenie Polski poza regionem planuje 14,0%, za granicą 11,6%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem”

wskazało 14,0% uczniów i uczennic. W tej grupie poziom niezdecydowania jest relatywnie niski.

- **dzieci matek z wykształceniem podstawowym** – deklarują pozostanie na Dolnym Śląsku w 42,9% przypadków. Pracę na terenie Polski poza regionem planuje 12,7% badanych, za granicą 18,3%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wybrało 26,2% respondentów. W tej kategorii stosunkowo silniej zaznacza się orientacja na pracę zagraniczną.
- **dzieci, które nie znały wykształcenia matek** – 36,2% planuje pracę na Dolnym Śląsku, 9,2% poza regionem, 11,6% za granicą, natomiast 42,9% pozostaje niezdecydowanych. To grupa o najwyższym poziomie niepewności co do miejsca przyszłej pracy.



Ryc. 53. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Otrzymane wyniki potwierdzają, że poziom wykształcenia matki pozostaje powiązany z kształtowaniem wyobrażeń o mobilności zawodowej. We wszystkich grupach dominują postawy regionalnego zakorzenienia, jednak w niektórych kategoriach wyraźniej zaznacza się także gotowość do migracji albo wyższy poziom niezdecydowania.

6.5.6. Ukończona szkoła a mobilność zawodowa

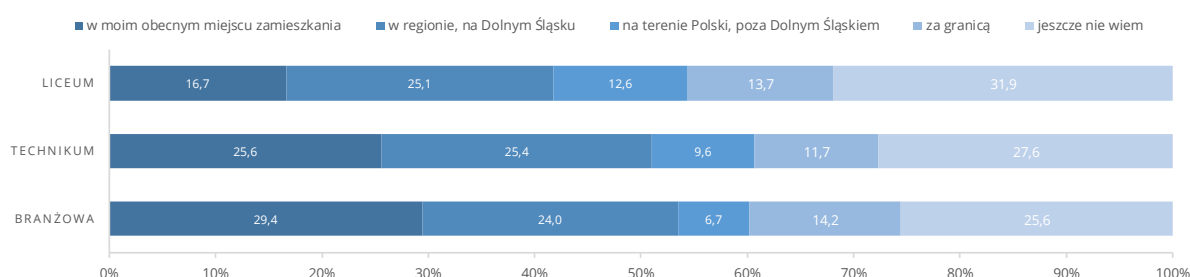
Typ szkoły, do której uczęszczają badani, wyraźnie różnicuje także ich wyobrażenia o miejscu przyszłej pracy zawodowej. Poszczególne ścieżki edukacyjne łączą się z odmiennymi strategiami przestrzennymi: jedne wzmacniają lokalne zakorzenienie, inne częściej

współwystępują z niepewnością lub większą gotowością do poszukiwania pracy poza miejscem zamieszkania.

Uczniowie i uczennice szkół branżowych I stopnia najczęściej planują pracę w swoim obecnym miejscu zamieszkania – 29,4%. Dalsze 24,0% wskazuje region, co oznacza, że łącznie 53,4% badanych z tej grupy wiąże przyszłość zawodową z Dolnym Śląskiem. Pracę poza regionem planuje 6,7% respondentów, za granicą 14,2%, a odpowiedź „jeszcze nie wiem” wskazało 25,6% badanych. Wynik ten pokazuje stosunkowo silne zakorzenienie lokalne i regionalne.

Wśród uczniów i uczennic techników łączne wskazania na Dolny Śląsk wynoszą 51,0%. Obejmuje to 25,6% odpowiedzi „w moim obecnym miejscu zamieszkania” oraz 25,4% „w regionie”. Pracę poza regionem planuje 9,6% badanych, za granicą 11,7%, a niezdecydowanych jest 27,6%. Technika sytuują się zatem między profilem bardziej lokalnym a bardziej otwartym przestrzennie.

Licealiści rzadziej niż pozostali badani wskazują obecne miejsce zamieszkania jako docelowe miejsce pracy – 16,7%. Jednocześnie 25,1% planuje pracę w regionie, 12,6% na terenie Polski poza Dolnym Śląskiem, a 13,7% za granicą. Największą grupę wśród uczniów liceów stanowią jednak osoby niezdecydowane – 31,9%. Oznacza to, że choć licealiści częściej niż inne grupy dopuszczają różne scenariusze przestrzenne, to jednocześnie częściej pozostają bez jednoznacznej decyzji.



Ryc. 54. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według typu szkoły (w %)

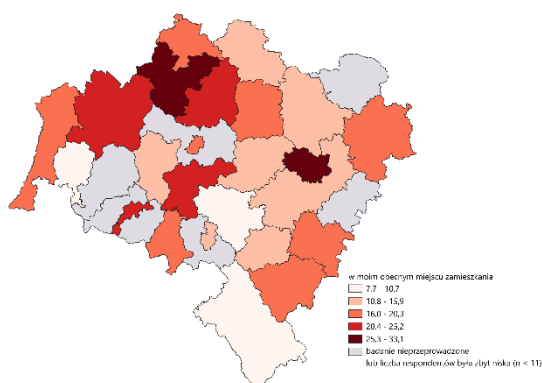
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Wyniki te pokazują, że szkoły branżowe I stopnia i technika silniej wiążą się z planowaniem przyszłości zawodowej w ramach regionu, natomiast licea częściej

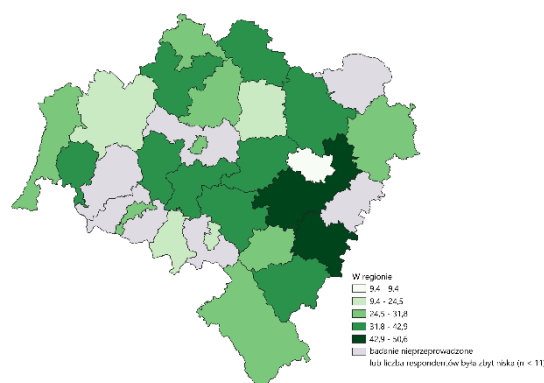
współwystępują z większą otwartością na alternatywne scenariusze przestrzenne oraz wyższym poziomem niezdecydowania. Oznacza to, że typ szkoły organizuje nie tylko aspiracje edukacyjne, ale również geograficzny horyzont myślenia o pracy.

6.5.7. Zróżnicowanie przestrzenne deklaracji co do miejsca przyszłej pracy zawodowej

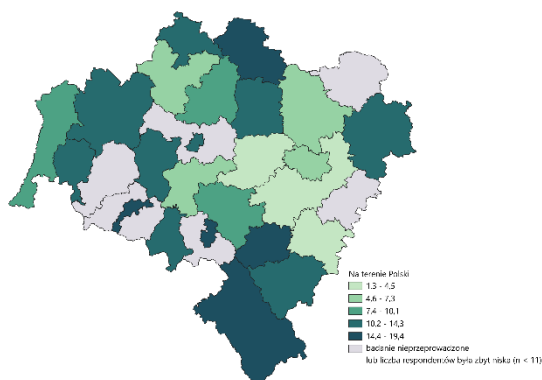
Kartogramy pokazują przestrzenne zróżnicowanie deklaracji uczniów i uczennic dotyczących miejsca przyszłej pracy zawodowej. Pozwalają one obserwować relacje między lokalnym zakorzenieniem młodzieży, orientacją regionalną oraz gotowością do migracji zawodowej. W ujęciu przestrzennym wybory te nie są jednolite w całym województwie, lecz współtworzą złożony krajobraz aspiracji mobilnościowych młodych mieszkańców Dolnego Śląska.



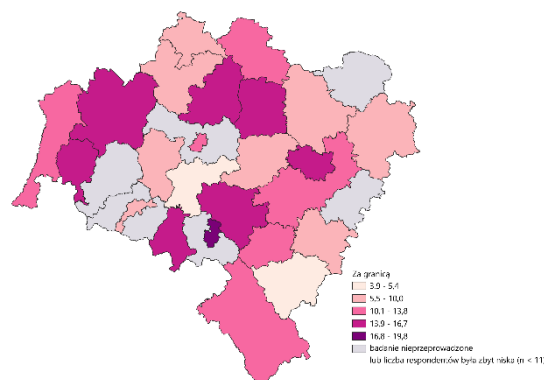
W moim obecnym miejscu zamieszkania



W regionie, na Dolnym Śląsku

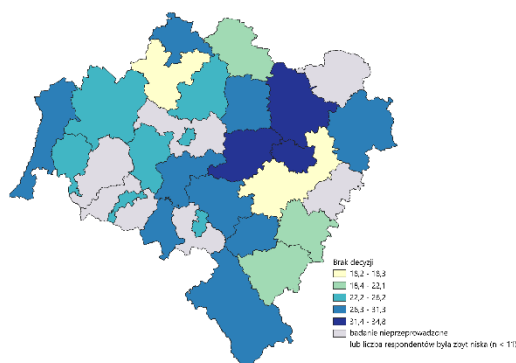


Nie na terenie Śląska



Na terenie Polski, poza Dolnym Śląskiem

Za granicą



Brak decyzji

Ryc. 55. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danym powiecie [%]

*Gminy zaznaczone na szaro to obszary, w których badanie nie było realizowane lub liczba respondentów była zbyt niska ($n < 11$).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety

Deklaracje chęci wykonywania pracy w obecnym miejscu zamieszkania są umiarkowanie zróżnicowane przestrzennie. W większości powiatów wartości mieszczą się w przedziałach 10,0–20,3%, natomiast najwyższe wskaźniki (20,4–35,1%) występują głównie w części północnej, centralnej i zachodniej województwa. Szczególnie widoczne są one w powiatach silniej zakorzenionych lokalnie, gdzie więzi społeczne i rodzinne mogą wzmocniać orientację na pozostanie.

Znaczna część uczniów planuje podjąć pracę w regionie, na Dolnym Śląsku. Jest to jedna z dominujących odpowiedzi na mapach. W wielu powiatach wskaźnik mieści się w przedziale 27,5–43,9%, a najwyższe wartości (44,0–56,0%) koncentrują się przede wszystkim w centralnej i wschodniej części województwa. Wskazuje to na silne postrzeganie regionu jako przestrzeni oferującej możliwości zatrudnienia i rozwoju zawodowego.

Deklaracje chęci pracy na terenie Polski poza Dolnym Śląskiem są bardziej rozproszone. W większości powiatów wartości mieszczą się w przedziałach 7,6–14,2%, natomiast wyższe wskaźniki (14,3–18,4%) pojawiają się szczególnie w południowej, zachodniej oraz północno-wschodniej części regionu. Rozkład ten wskazuje na obecność punktowych obszarów silniejszej orientacji na mobilność międzyregionalną.

Zainteresowanie wykonywaniem pracy za granicą jest widoczne w całym województwie, choć jego natężenie różni się przestrzennie. Najczęściej wskaźniki mieszczą się w przedziale 9,5–14,6%, a wyższe wartości (14,7–30,0%) koncentrują się w zachodniej, centralnej i południowej części województwa. Układ ten może odzwierciedlać zarówno historyczne wzorce migracyjne, jak i większą otwartość młodzieży na międzynarodową mobilność zawodową.

Istotnym elementem obrazu przestrzennego pozostaje także brak sprecyzowanych planów dotyczących miejsca przyszłej pracy. W większości powiatów wskaźnik mieści się w przedziale 19,4–26,2%, a w części jednostek osiąga poziom 26,3–35,3%. Najwyższe wartości występują głównie w centralnej, północno-wschodniej oraz południowej części województwa. Oznacza to, że znaczna część uczniów szkół ponadpodstawowych nadal pozostaje na etapie eksplorowania możliwych scenariuszy mobilności zawodowej.

Kartogramy pokazują dominację orientacji regionalnej (Dolny Śląsk), przy jednoczesnym utrzymywaniu się umiarkowanego poziomu lokalnego zakorzenienia oraz wyraźnej obecności aspiracji migracyjnych — zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Jednocześnie relatywnie wysoki poziom niezdecydowania wskazuje na potrzebę dalszego wzmocnienia doradztwa zawodowego i edukacji dotyczącej planowania ścieżek kariery.

Rekomendacje

Poniższe rekomendacje zostały sformułowane w oparciu o zidentyfikowane potrzeby i wyzwania wynikające z danych uzyskanych od respondentów w pomiarze badania **Dolnośląski Barometr Planów i Aspiracji Młodzieży** w roku szkolnym 2025/26. Szczególne znaczenie miały tu: utrzymujący się wysoki poziom niezdecydowania młodzieży, wyraźne różnice między uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych, zróżnicowania związane z typem szkoły, płcią, miejscem zamieszkania oraz poziomem wykształcenia rodziców, a także napięcie między aspiracjami edukacyjnymi a bardziej praktycznymi planami dotyczącymi zatrudnienia i miejsca przyszłej pracy.

Rekomendacje

1. Wzmocnienie i wcześniejsze uruchamianie doradztwa edukacyjno-zawodowego

Wyniki badania pokazują, że znacząca część młodzieży pozostaje na etapie otwartego namysłu nad swoją przyszłością. Dotyczy to szczególnie uczniów szkół podstawowych, wśród których 18,0% nie podjęło jeszcze decyzji o wyborze szkoły ponadpodstawowej, a aż 38,0% nie potrafi określić docelowego poziomu wykształcenia. W szkołach ponadpodstawowych niepewność jest niższa, ale nadal wyraźna: 24,0% badanych nie wie jeszcze, jaki poziom wykształcenia chce osiągnąć, 29,2% nie ma sprecyzowanej wizji przyszłego stanowiska pracy, a 29,6% nie potrafi określić miejsca przyszłego zatrudnienia.

Rekomenduje się zatem rozwijanie doradztwa zawodowego w formule bardziej ciągłej i etapowej, rozpoczynanej wcześniej niż w ostatnim roku nauki. Działania doradcze powinny łączyć wiedzę o ścieżkach kształcenia z pracą nad samooceną zasobów, rozpoznawaniem kompetencji, orientacją w branżach i realistycznym planowaniem kolejnych kroków edukacyjnych. Szczęólnego wsparcia wymagają uczniowie deklarujący brak decyzji oraz ci, których odpowiedzi wskazują na rozproszone lub niestabilne wyobrażenia o przyszłości.

2. Różnicowanie wsparcia w zależności od etapu edukacji i typu szkoły

Dane pokazują, że młodzież nie tworzy jednorodnej zbiorowości pod względem planów edukacyjnych. Uczniowie szkół podstawowych najczęściej wybierają liceum (47,1%), ale znaczna część rozważa technikum (26,3%) lub nie ma jeszcze sprecyzowanej decyzji. Z kolei w szkołach ponadpodstawowych typ szkoły bardzo wyraźnie porządkuje dalsze plany: licealiści w zdecydowanej większości wiążą swoją przyszłość ze studiami; uczniowie techników częściej łączą orientację edukacyjną i zawodową; natomiast uczniowie szkół branżowych I stopnia częściej planują szybkie wejście na rynek pracy. Podobnie różnicują się ich aspiracje edukacyjne i mobilność zawodowa.

W praktyce oznacza to konieczność odchodzenia od jednolitego modelu doradztwa i wsparcia. Innych działań potrzebują ósmoklasiści stojący przed pierwszym poważnym wyborem, innych licealiści planujący wejście do szkolnictwa wyższego, a jeszcze innych uczniowie techników i szkół branżowych, którzy częściej balansują między edukacją a zatrudnieniem. **Rekomenduje się projektowanie odrębnych pakietów wsparcia dla poszczególnych typów szkół, tak aby odpowiadały one na realnie obserwowane profile aspiracyjne i decyzyjne młodzieży.**

3. Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez uwzględnianie różnicowań społecznych i rodzinnych

Aktualny pomiar potwierdza silny związek między kapitałem edukacyjnym rodziny a planami i aspiracjami młodzieży. Im wyższy poziom wykształcenia rodziców, tym częściej pojawiają się plany związane z liceum, studiami oraz aspiracjami do wykształcenia wyższego. W grupach o niższym poziomie wykształcenia rodziców częściej występują odpowiedzi odnoszące się do wcześniejszego wejścia na rynek pracy, krótszych ścieżek kształcenia lub większego poziomu niezdecydowania. Szczególnie istotnym sygnałem jest także wysoki odsetek uczniów, którzy nie potrafią określić wykształcenia swoich rodziców, co często współwystępuje z większą niepewnością w planowaniu własnej przyszłości.

Rekomenduje się kierowanie dodatkowego wsparcia do szkół i środowisk, w których młodzież dysponuje słabszym zapleczem aspiracyjnym i informacyjnym. Powinno ono obejmować nie tylko doradztwo szkolne, ale także działania wzmacniające kontakt uczniów z różnorodnymi wzorami biograficznymi, ścieżkami edukacyjnymi i rolami zawodowymi. Warto rozwijać rozwiązania, które pomogą uczniom lepiej rozumieć zależności między edukacją, kwalifikacjami i możliwościami rynku pracy, niezależnie od rodzinnego zaplecza kulturowego i społecznego.

4. Uwzględnianie lokalnych i regionalnych nierówności w dostępie do informacji i możliwości planowania

Wyniki pokazują, że miejsce zamieszkania nie znosi aspiracji edukacyjnych, ale wpływa na ich poziom, strukturę i stopień określoności. W największych miastach częściej pojawiają się bardziej ambitne aspiracje edukacyjne, zwłaszcza dotyczące studiów magisterskich i wyższych poziomów kształcenia, natomiast w mniejszych miejscowościach i na wsi częściej współwystępują aspiracje wyższe z większą ostrożnością, niepewnością lub orientacją na krótsze ścieżki edukacyjne. Także wybór liceum jest silniejszy w otoczeniu dużych ośrodków edukacyjnych, podczas gdy w innych częściach regionu większe znaczenie mają technika oraz późniejsze podejmowanie decyzji.

W związku z tym **rekomenduje się, aby działania wspierające planowanie edukacyjne i zawodowe były wyraźnie zróżnicowane terytorialnie**. W gminach i powiatach bardziej peryferyjnych potrzebne są silniejsze komponenty informacyjne, doradcze i orientacyjne, pomagające młodzieży poruszać się po ofercie edukacyjnej regionu i rozpoznawać dostępne możliwości rozwoju. Dane z „Barometru” powinny być wykorzystywane do planowania interwencji lokalnych i regionalnych, a nie tylko do formułowania ogólnych diagnoz na poziomie województwa.

5. Lepsze powiązanie edukacji z regionalnym rynkiem pracy i wzmocnienie znajomości branż

Zarówno w szkołach podstawowych, jak i ponadpodstawowych widoczna jest koncentracja zainteresowań zawodowych wokół wybranych sektorów, zwłaszcza zdrowia i opieki społecznej, usług, informacji i komunikacji, transportu, branż kreatywnych oraz części zawodów specjalistycznych. Jednocześnie młodzież znacznie rzadziej wskazuje niektóre tradycyjne lub strategiczne dla regionu gałęzie gospodarki, a znaczna część badanych nie ma jeszcze sprecyzowanych wyobrażeń o branży czy stanowisku, w którym chciałaby pracować. Wskazuje to na potrzebę bardziej świadomego łączenia wiedzy o gospodarce regionu z praktyką szkolnego doradztwa.

Rekomenduje się rozwijanie współpracy szkół z pracodawcami, instytucjami rynku pracy, uczelniami oraz podmiotami branżowymi, tak aby uczniowie mieli kontakt z realnymi środowiskami pracy, a nie tylko z abstrakcyjnymi opisami zawodów. Szczególnie ważne wydaje się pokazywanie młodzieży różnorodności ścieżek zawodowych oraz możliwych połączeń między edukacją ogólną, techniczną, branżową i wyższą. W przypadku techników i szkół branżowych warto wzmocnić rozwiązania praktyczne: wizyty studyjne, staże, spotkania z pracodawcami i moduły orientujące w lokalnych możliwościach zatrudnienia.

6. Wspieranie świadomej mobilności edukacyjnej i zawodowej przy jednoczesnym wzmocnieniu zakorzenienia regionalnego

Badanie pokazuje, że znaczna część młodzieży wiąże swoją przyszłość z Dolnym Śląskiem. W szkołach ponadpodstawowych łącznie 46,4% respondentów planuje pracę w obecnym miejscu zamieszkania lub w regionie, a wśród uczniów szkół branżowych i techników odsetek ten jest jeszcze wyższy. Jednocześnie istotna część badanych dopuszcza pracę za granicą lub poza regionem, a niemal co trzeci nie potrafi jeszcze określić swoich preferencji w tym zakresie. W przypadku uczniów szkół podstawowych również widoczne jest jednoczesne współwystępowanie regionalnego zakorzenienia i relatywnie dużej otwartości migracyjnej.

Rekomenduje się prowadzenie działań, które z jednej strony wzmacniają wiedzę o możliwościach rozwoju edukacyjnego i zawodowego na Dolnym Śląsku, a z drugiej uczą młodzież świadomego podejmowania decyzji dotyczących mobilności. Chodzi nie o ograniczanie aspiracji migracyjnych, lecz o tworzenie warunków, w których decyzja o pozostaniu, wyjeździe lub powrocie będzie bardziej przemyślana i oparta na rzetelnej wiedzy. W tym sensie „Barometr” może pełnić funkcję narzędzia wspierającego regionalną politykę zatrzymywania i przyciągania młodych ludzi poprzez lepsze dopasowanie edukacji do realnych perspektyw rozwoju w regionie.

7. Kontynuacja badania i silniejsze wykorzystanie wyników w praktyce instytucjonalnej

Bieżący pomiar potwierdza użyteczność „Barometru” jako narzędzia pozwalającego rozpoznawać nie tylko ogólne preferencje młodzieży, ale także ich zróżnicowania społeczne, przestrzenne i edukacyjne. Jednocześnie sam raport pokazuje, że badanie powinno być traktowane nie wyłącznie jako opis sytuacji, lecz jako punkt wyjścia do bardziej precyzyjnego projektowania działań na poziomie szkół, powiatów i regionu. Szczególne znaczenie ma tu możliwość przygotowywania raportów szkolnych oraz wykorzystania danych w pracach WZK i innych instytucji odpowiedzialnych za politykę edukacyjną i rynek pracy.

Rekomenduje się dalsze prowadzenie badania w trybie cyklicznym oraz wzmacnianie jego funkcji wdrożeniowej. Oznacza to potrzebę szerszego upowszechniania wyników, wspierania szkół w ich interpretacji oraz budowania procedur, dzięki którym dane z „Barometru” będą przekładane na konkretne działania doradcze, organizacyjne i planistyczne. W dłuższej perspektywie może to umożliwić budowanie regionalnego systemu monitorowania aspiracji młodzieży, użytecznego zarówno dla edukacji, jak i dla polityk rozwoju społeczno-gospodarczego Dolnego Śląska.

SPIS RYCIN

<i>Ryc. 1. Struktura respondentów (uczniów szkół podstawowych) według płci i wieku</i>	17
<i>Ryc. 2. Struktura respondentów (uczniów szkół podstawowych) według wieku</i>	18
<i>Ryc. 3. Udział respondentów (uczniów szkół podstawowych) w próbie badawczej z podziałem na typy miejscowości zamieszkania.</i>	18
<i>Ryc. 4. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Średnia ocen, uzyskana przeze mnie w ostatnim semestrze”.</i>	19
<i>Ryc. 5. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Wykształcenie moich rodziców”</i>	20
<i>Ryc. 6. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Zawód wykonywany przez moich rodziców/opiekunów prawnych to...”</i>	21
<i>Ryc. 7. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Mój ojciec/opiekun prawny (matka/opiekunka prawna) pracuje na stanowisku”</i>	22
<i>Ryc. 8. Struktura respondentów (uczniów szkół ponadpodstawowych) według płci</i>	23
<i>Ryc. 9. Udział respondentów (uczniów szkół ponadpodstawowych) w próbie badawczej z podziałem na typy miejscowości zamieszkania</i>	24
<i>Ryc. 10. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Średnia ocen, uzyskana przeze mnie w ostatnim semestrze”</i>	25
<i>Ryc. 11. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Wykształcenie moich rodziców”</i>	25
<i>Ryc. 12. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Zawód wykonywany przez moich ojca/opiekuna prawnego (matkę/opiekunkę prawną) to...”</i>	27
<i>Ryc. 13. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie „Mój ojciec/opiekun prawny (matka/opiekunka prawna) pracuje na stanowisku”</i>	28
<i>Ryc. 14. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Po skończeniu szkoły podstawowej zamierzam uczyć się...”</i>	30
<i>Ryc. 15. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według płci (w %)</i>	31
<i>Ryc. 16. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)</i>	32
<i>Ryc. 17. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)</i>	34
<i>Ryc. 18. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w ...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)</i>	35
<i>Ryc. 19. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły zamierzam kontynuować naukę w szkole...”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danej gminie [%]</i>	37
<i>Ryc. 20. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Docelowo chcę zdobyć wykształcenie...”</i>	38
<i>Ryc. 21. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według płci (w %)</i>	39
<i>Ryc. 22. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)</i>	40

Ryc. 23. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)	42
Ryc. 24. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)	44
Ryc. 25. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danej gminie [%]	46
Ryc. 26. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie „Zamierzam pracować w branży”	48
Ryc. 27. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Chcę pracować jako...”	48
Ryc. 28. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”	49
Ryc. 29. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według płci (w %)	50
Ryc. 30. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)	51
Ryc. 31. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Ryc. 32. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)	55
Ryc. 33. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danej gminie [%]	56
Ryc. 34. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Po ukończeniu szkoły zamierzam...”	59
Ryc. 35. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: Po skończeniu szkoły zamierzam...”, według płci (w %)	60
Ryc. 36. Udział respondentów (uczniów szkół ponadpodstawowych) w próbie badawczej z podziałem na typy miejscowości zamieszkania	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Ryc. 37. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)	64
Ryc. 38. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)	66
Ryc. 39. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...”, według typu szkoły (w %)	67
Ryc. 40. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: “Po skończeniu szkoły ponadpodstawowej zamierzam ...”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danym powiecie [%]	69
Ryc. 41. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”	71
Ryc. 42. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według płci (w %)	72
Ryc. 43. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)	75
Ryc. 44. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)	77
Ryc. 45. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)	79

<i>Ryc. 46. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, według typu szkoły (w %)</i>	80
<i>Ryc. 48. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Jaki najwyższy poziom wykształcenia chcesz uzyskać?”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danym powiecie [%]</i>	82
<i>Ryc. 49. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Zamierzam pracować w branży”</i>	84
<i>Ryc. 50. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Chcę pracować na stanowisku...”</i>	86
<i>Ryc. 51. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”</i>	88
<i>Ryc. 52. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według płci (w %)</i>	89
<i>Ryc. 53. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według klas miejscowości zamieszkania (w %)</i>	90
<i>Ryc. 54. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia ojca (w %)</i>	92
<i>Ryc. 55. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół podstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według wskazanego przez uczniów wykształcenia matki (w %)</i>	94
<i>Ryc. 56. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, według typu szkoły (w %)</i>	95
<i>Ryc. 57. Rozkład odpowiedzi uczniów szkół ponadpodstawowych na pytanie: „Moją pracę zawodową chcę wykonywać...”, w odniesieniu do liczby ankietowanych w danym powiecie [%]</i>	97